

Gemeente Woerden 12.000716

Registratiedatum: 18/01/2012
Behandelend afdeling loman
Afgehandeld door/op:

Versterken oeverwallen Oude Rijn in het Venster Bodegraven - Woerden

Inspiratieboek voor ruimtelijke kwaliteit

Sabine Geerlings | Landschapsarchitectuur

Dit rapport is vervaardigd in opdracht van de gemeenten Woerden en Bodegraven-Reeuwijk.

Projectgroep:

Alex Lacroix, gemeente Woerden

Bart Visser, gemeente Woerden

Jeffrey van Kronenburg, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Sabine Geerlings, Sabine Geerlings landschapsarchitectuur

Frank van Vliet, APPM

Anne Verschraagen, APPM

De foto's, tekeningen en teksten in dit rapport zijn vervaardigd door Sabine Geerlings landschapsarchitectuur tenzij een andere bron is vermeld.

Uitgave december 2011

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Cultuurhistorische en landschappelijke waarden	5
3	Richtlijnen op gebiedsniveau	21
4	Erftypologieën	25
5	Bouwstenen	33
6	Openbare verblijfsplekken	55
7	Literatuurlijst	65

1 Inleiding

Landschap van uitzonderlijke kwaliteit

De Oude Rijnzone is een landschap van uitzonderlijke kwaliteit. In de Cultuurhistorische hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland is het aangeduid als gebied van hoge cultuurhistorische en archeologische waarde. Het behoort daarmee tot de cultuurhistorische topgebieden van de provincie. Het uitvoeringsprogramma Groene Hart benoemt de Oude Rijnzone en het Venster Bodegraven-Woerden tot icoonprojecten van het Groene Hart. Het Venster is één van de laatste open verbindingen van redelijk formaat tussen de zuidelijke en noordelijke grote open ruimten van het Groene Hart. Oftewel, de oeverwallen van de Oude Rijn in het Venster Bodegraven-Woerden hebben een bijzondere cultuurhistorische en landschappelijk status.

Landschap in beweging

Het gebied verandert snel. Boerderijen worden woningen, de landbouw vergroot haar schaal, ondernemers ontwikkelen nieuwe activiteiten en woningen worden toegevoegd. De bijzondere landschappelijke status van het gebied betekent niet dat nieuwe ontwikkelingen moeten worden tegengegaan, maar wel dat heel zorgvuldig moet worden omgegaan met de kenmerkende ruimtelijke kwaliteiten van dit gebied. Dit rapport geeft hier handvatten voor.

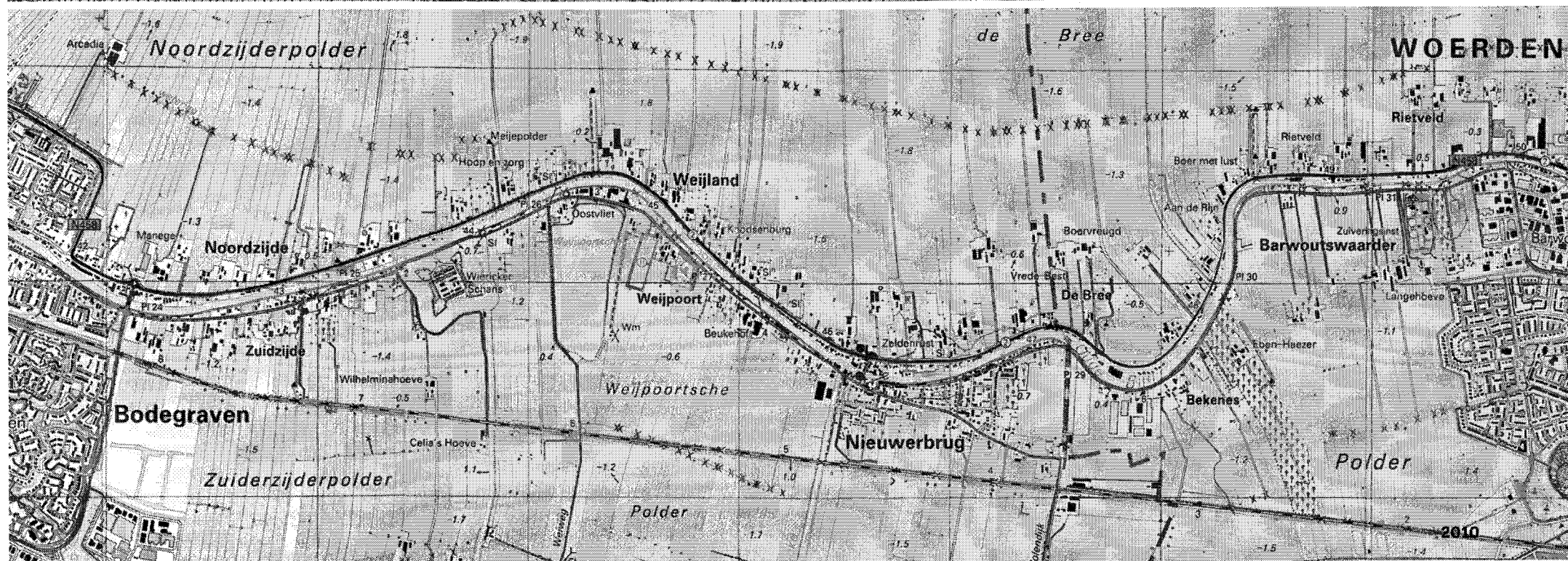
Doel en doelgroep

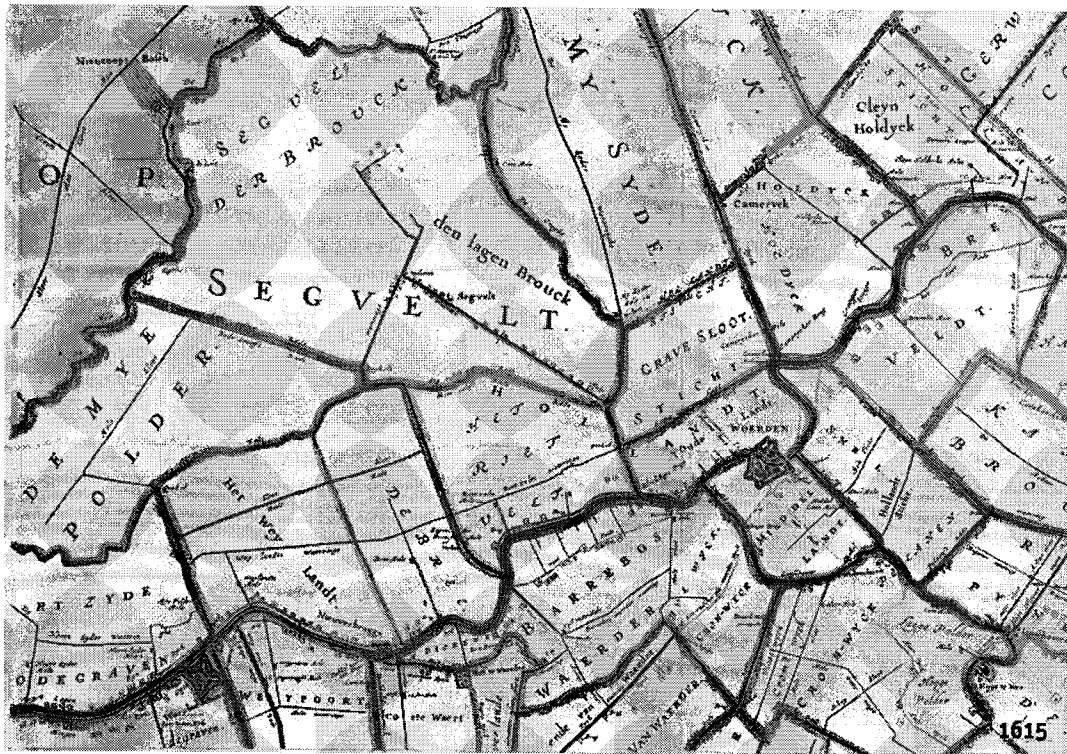
Er zijn reeds vele plannen gemaakt voor de Oude Rijn, het Groene Hart en het Venster. Het doel van dit project is dan ook niet om een nieuwe visie of nieuw plan te ontwikkelen. Er wordt voortgebouwd op de bestaande plannen en deze worden uitgewerkt tot 'maakbare bouwstenen', die van toepassing zijn op perceelniveau. Het rapport omvat criteria, waaraan plannen moeten voldoen, om bij te dragen aan de ruimtelijke kwaliteit van het landschap, en het bevat een rijkdom aan beelden om te inspireren.

Doelgroep van dit rapport is daarom, naast de gemeentes Woerden en Bodegraven-Reeuwijk (beheerders, plannenmakers, planbeoordelaars), alle bewoners, grondeigenaars, bedrijven en ontwikkelaars in het gebied.

Opbouw van het rapport

Het rapport is globaal opgebouwd van abstract naar concreet, van gebiedsniveau naar perceelniveau, van kaders naar mogelijke concrete invullingen. Hoofdstuk 2 schetst de landschapskenmerken en -waarden. Hoofdstuk 3 vertaalt deze naar algemene richtlijnen voor nieuwe ontwikkelingen. In de hierna volgende hoofdstukken staat het perceelniveau centraal. Hoofdstuk 4 vormt hiervoor een belangrijke kapstok door de beschrijving van de bebouwings- en erftypologieën met hun kenmerkende structuren. Hoofdstuk 5 en 6 geven voorbeelden voor de uitwerking van concrete bouwstenen, toegespitst op private erven (hoofdstuk 5) respectievelijk openbare verblijfsplekken (hoofdstuk 6). Deze hoofdstukken bestaan grotendeels uit foto's van 'gebiedsvreemde' en 'gebiedseigen' voorbeelden, en zijn daarmee vooral bedoeld om te inspireren en beter voelbaar te maken wat met de eerder abstract geformuleerde richtlijnen concreet wel of niet wordt bedoeld.

2. Cultuurhistorische en landschappelijke waarden

Cultuurhistorie

De Oude Rijnzone behoort tot de cultuurhistorische topgebieden van de provincie Zuid-Holland, zoals is beschreven in de Regioprofielen cultuurhistorie van Zuid-Holland. Dit zijn gebieden waar cultuurhistorische waarden in bijzondere mate én in onderlinge samenhang voorkomen. Het cultureel erfgoed is hier in grote mate bepalend voor het karakter en de ruimtelijke kwaliteit.

De landschappelijke eenheid en cultuurhistorische waarden van de oeverwallen van de Oude Rijn stoppen echter niet bij de provinciegrens. Het onderstaande is dan ook eveneens van toepassing op het gebied dat in de provincie Utrecht is gelegen.

Waardevolle, kenmerkende structuren en elementen in het gebied zijn:

1. *Het open veenweidelandschap met de middeleeuwse verkavelingsstructuur, met de Oude Rijn als ontginningsbasis*

In de periode van 1000-1200 is dit veengebied vanaf de hoge oeverwallen langs de Oude Rijn ontgonnen. Een vergelijking van historische kaarten laat zien dat de historische verkaveling nog vrijwel intact is. De kaart van 1615 toont de nog steeds bestaande hoofdstructuurlijnen van het gebied: de lijnen van de ontginningseenheden en de Oude Rijn met de wegen over de oevers.

Op de kaart van 1900 is ook de slagenverkaveling, waarmee de ontginningseenheden zijn ingedeeld, weergegeven. Deze komt nog vrijwel geheel overeen met de huidige situatie.

2. *Agrarische linten*

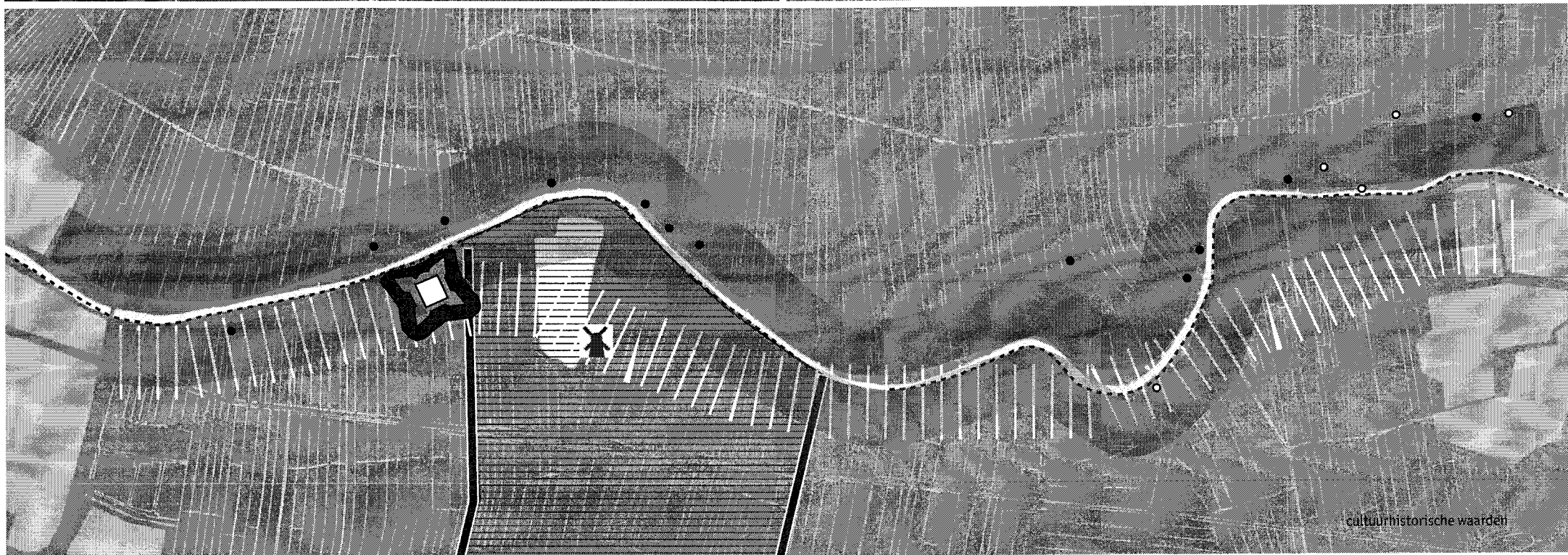
De bebouwingslinten aan weerszijden van de Oude Rijn zijn van hoge tot zeer hoge waarde. De oorspronkelijke structuur is hier nog intact en er is veel gave bebouwing aanwezig. Een behoorlijk aantal boederijen heeft de status van rijks- of gemeentelijk monument. De gemeente Woerden hanteert de status van gemeentelijk monument, de gemeente Bodegraven doet dit niet, maar beschikt

Wierickerschans; bron: www.projectenbankcultuurhistorie.nl

jaagpad

cultuurhistorische waarden

Weijpoortsche molen (bron: www.bodegraven.atspace.com)

over een lijst met karakteristieke bebouwing, de zogenaamde MIP-lijst (MIP staat voor Monumenten Inventarisatie Project).

3. Oude Hollandse Waterlinie - Polder Lange Weide tussen de Enkele en Dubbele Wiericke en Fort Wierickerschans

De Enkele en Dubbele Wiericke zijn prominente noord-zuid lopende lijnen in het landschap. De boezemvaarten zijn belangrijke waterhuishoudkundige structuren en markante onderdelen van de Oude Hollandse Waterlinie.

Dit is één van de weinige delen van de Oude Hollandse Waterlinie waar deze nog als structuur te herkennen is. Het Fort Wierickerschans is het enige overgebleven, gave verdedigingswerk van de Oude Hollandse Waterlinie.

4. De Weijpoortsche molen (1674)

Dit is de enige poldermolen die in het gebied nog aanwezig is. Deze molen maalde het water van de Weijpoortsche Polder uit op de Oude Rijn. In 1938 werd de molen gemoderniseerd. Tot 1975 bleef de molen in gebruik voor de polderbemaling, daarna nam een gemaal deze taak over. In 1995 werd de molen ingrijpend gerestaureerd.

De Weijpoortsche molen is een cultuurhistorische landmark in het landschap.

5. Limes

De Oude Rijn vormde lange tijd de noordgrens van het Romeinse Rijk. Deze grens wordt ook wel de Limes genoemd. Het was een militaire zone, met verbindingswegen, forten, wachttorens, waterwerken en burgernederzettingen. Het werd ook een steeds drukkere handelsroute. De Limes is een groot archeologische monument.

Voor de Limes in de provincie Zuid-Holland is een streefbeeld opgesteld (door Parklaan Landschapsarchitecten). De verhaallijn van dit streefbeeld is 'de dynamische Limes'. Het idee is dat deze verhaallijn als rode draad kan worden gebruikt bij ruimtelijke projecten, educatie en projecten op het gebied van recreatie en toerisme.

6. Jaagpad

In 1665 is een jaagpad langs de Oude Rijn aangelegd ten behoeve van de trekschuit tussen Bodegraven en Utrecht.

Het jaagpad is langs dit deel van de Oude Rijn nog in vrijwel oorspronkelijke vorm aanwezig als een vrijliggend fiets-/wandelpad. Dit is een grote waarde vanuit cultuurhistorisch en recreatief oogpunt.

Oude Hollandse Waterlinie - Polder Lange Weide tussen de Enkele en Dubbele Wiericke

jaagpad

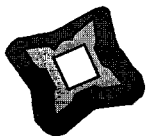
Limeszone, indicatie van tracé (ligging gewijzigd in de loop der tijd)

agrarische linten

Weijpoortsche molen

fort Wierickerschans

boerderij met monumentstatus, rijks- resp. gemeentelijk monument
Rijksmonumenten; Rietveld 36, 68, 90, 92, 128; Noordzijde 135, 130;
Weijland 26, 20, 24, 9; Zuidzijde 71

Gemeentelijke monumenten (Woerden): Barwoutswaarder 85 en Rietveld 13, 34, 54, 64.

boerderijerven
boomgaarden
weilanden
perceelsbeplanting

sloot

regionale weg
bomenrij(en)

woningen met tuinen
moerasbosjes
weilandjes
boomgaarden

Oude Rijn

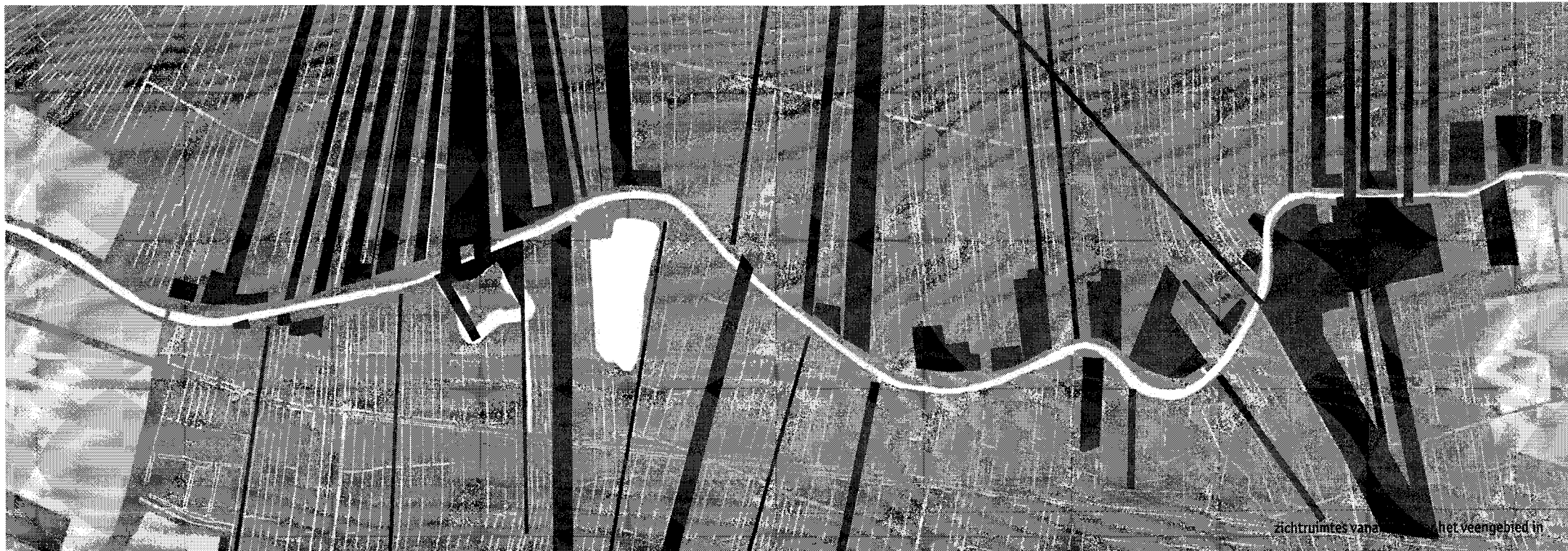
jaagpad
woningen met tuinen
moerasbosjes
weilandjes
boomgaarden

weg
bomenrij(en)

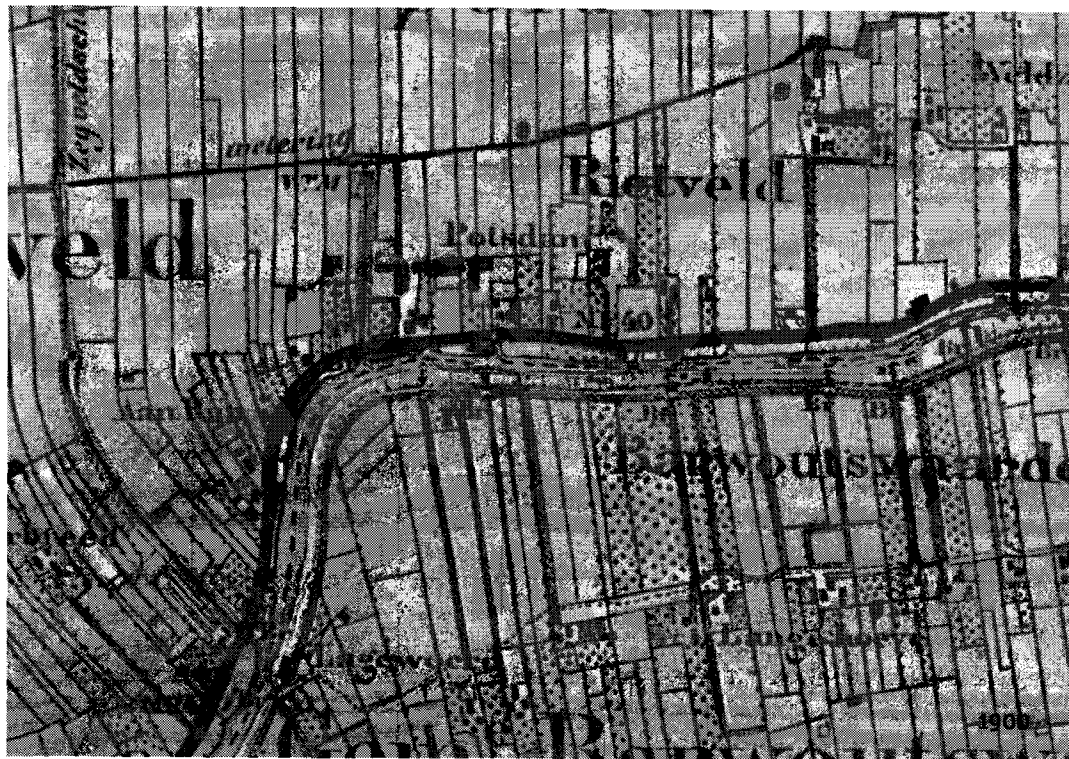
sloot

boerderijerven
boomgaarden
weilanden
perceelsbeplanting

Opbouw oeverwallen

zichtruites van het veengebied in

Ruimtelijke kenmerken

De oeverwallen kenmerken zich door een besloten, lommerrijk karakter, dat contrasteert met het achterliggend open veenweidegebied.

Door het bochtige verloop van de rivier, en de afwisseling van open- en geslotenheid, ontstaan wisselende perspectieven. De beplanting van tuinen, boomgaarden, lanen, moerasbosjes en rietkragen zorgen voor een zeer gevarieerd, kleinschalig beeld langs de Oude Rijn.

Aan de andere kant zijn vanaf de weg tussen de boerderijen verre zichten over de sloten en de opstreckende verkaveling, diep het weidegebied in.

De Oude Rijn wordt aan beide zijden geflankeerd door wegen met bebouwingslinten. Deze wegen zijn hoger gelegen dan hun omgeving.

Op de overgang van hoge naar lage gronden zijn oorspronkelijk de boerderijen geplaatst. Deze staan veelal dichtbij de weg, maar ook zijn er plaatsen waar de boerderijen op grote afstand van de weg op oude kreekruggen liggen.

Aan de rivierzijde bevinden zich geen boerderijen, maar woningen en enkele bedrijven, die oorspronkelijk aan de Oude Rijn als transportas verbonden waren.

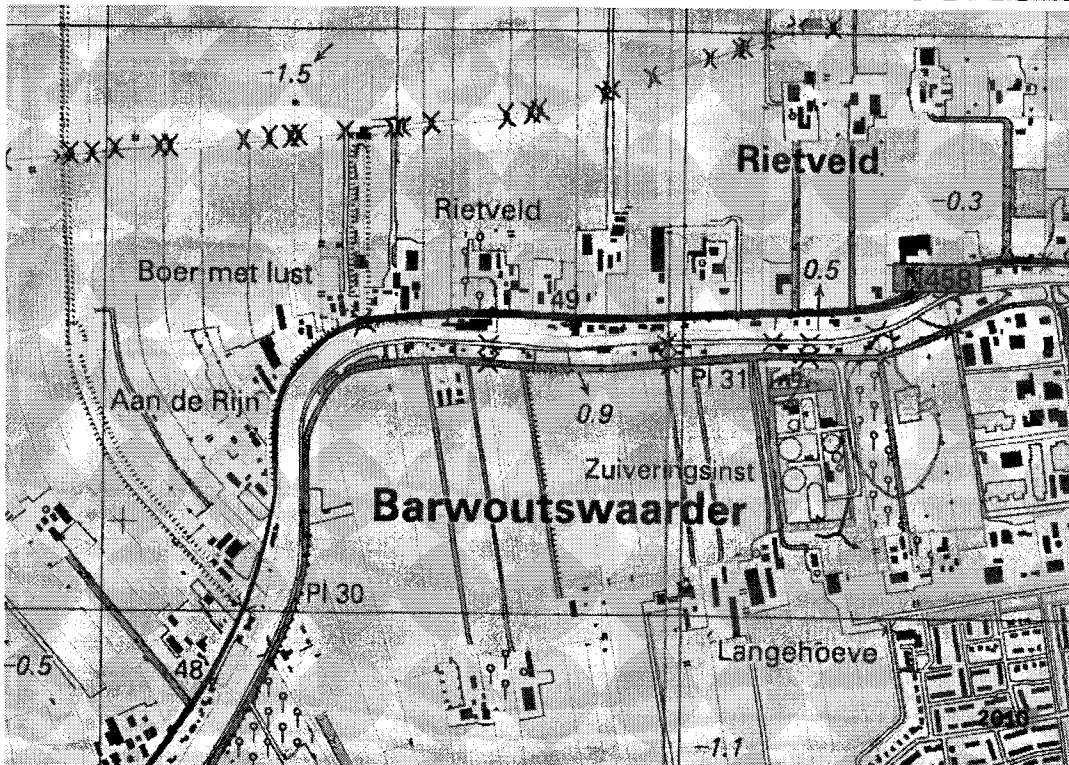
Het jaagpad aan de zuidzijde van de Oude Rijn vormt de belangrijkste openbare ruimte aan de rivier. Doordat de Oude Rijn vanouds een werkrivier is, zijn er verder weinig openbare verblijfsruimtes direct langs de rivier aanwezig.

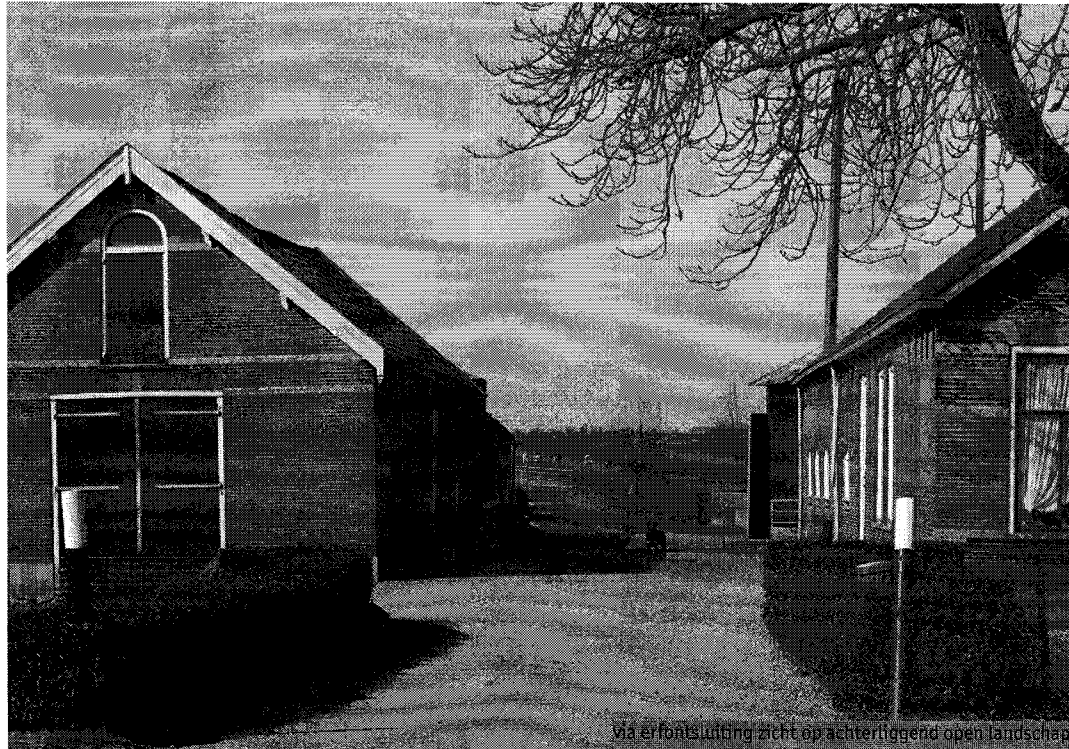
Ontwikkeling ruimtelijk beeld

De vergelijking van de historische en recente topografische kaarten laat naast een grote continuïteit in landschapsstructuur een duidelijke verandering zien in het ruimtelijk beeld van de oeverwallen. Op de kaart van 1900 zijn veel meer boomgaarden, laanbeplanting en houtsingels aangeduid. Zo vormde de oeverwal een veel bredere, verdichte zone dan in de huidige situatie het geval is.

Een ander verschil tussen de kaarten is dat rond 1900 weinig bebouwing direct langs de oever van de Oude Rijn aanwezig is. Deze was hoofdzakelijk geconcentreerd in Nieuwerbrug, Woerden en Bodegraven.

Aan de noordzijde heeft de weg een zwaardere verkeersfunctie en grootschaliger karakter als regionale weg gekregen.

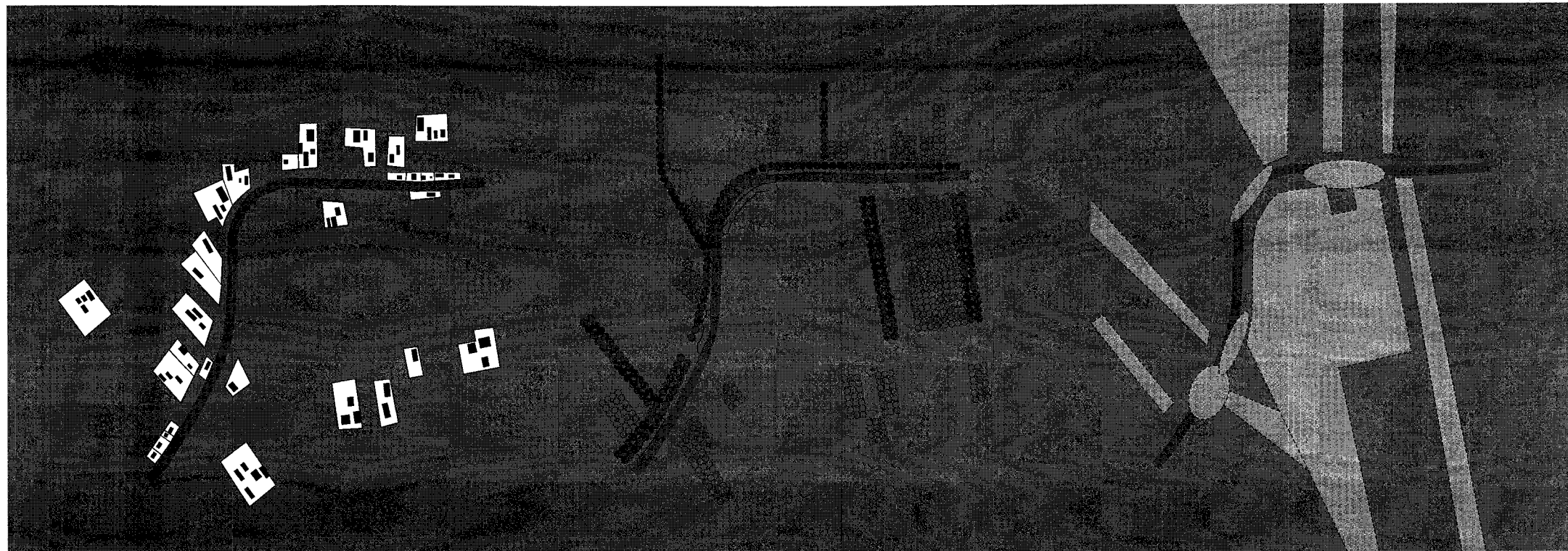

Via erfondsleiding zicht op achterliggend open landschap

waterverbinding naar Oude Rijn

Tekeningen links:

Een besloten, afwisselend, kleinschalig en lommerrijk beeld is kenmerkend voor de oeverwallen.

Dit beeld ontstaat door de meanderende rivier met:

1. de lintbebouwing van boerderijerven, doogaans dichtbij de weg, maar soms ook op grotere afstand op oude kreekkruggen
2. kleinschalige beplantingselementen, zoals boomgaarden, laanbeplanting, houtsingels en tuinen
3. afwisseling gesloten beeld, open ruimtes en doorzichten

Aandachtspunten ontwikkelingen

Onderstaande aandachtspunten zijn deels overgenomen uit de Atlas Ruimtelijke kwaliteit Oude Rijnzone (Bosch Slabbers).

Verdichting langs de Oude Rijn

De Oude Rijn gaat in toenemende mate verscholen achter bebouwing. Ook het groene karakter van de rivier gaat hiermee gestaag achteruit.

Het contact met de Oude Rijn en het zicht over de rivier heen vanaf de aangrenzende wegen ontbreekt reeds op grote stukken. Met name vanuit de kernen van Woerden en Bodegraven heeft zich over een grote lengte aaneengesloten lintbebouwing ontwikkeld. Open plekken en groengebiedjes aan de Oude Rijn dienen te worden behouden. Bij vervangende nieuwbouw dient het bebouwde oppervlak in ieder geval niet toe te nemen en de nieuwe situatie bij te dragen aan het lommerrijke karakter van de rivier.

Afname lommerrijk karakter oeverwallen

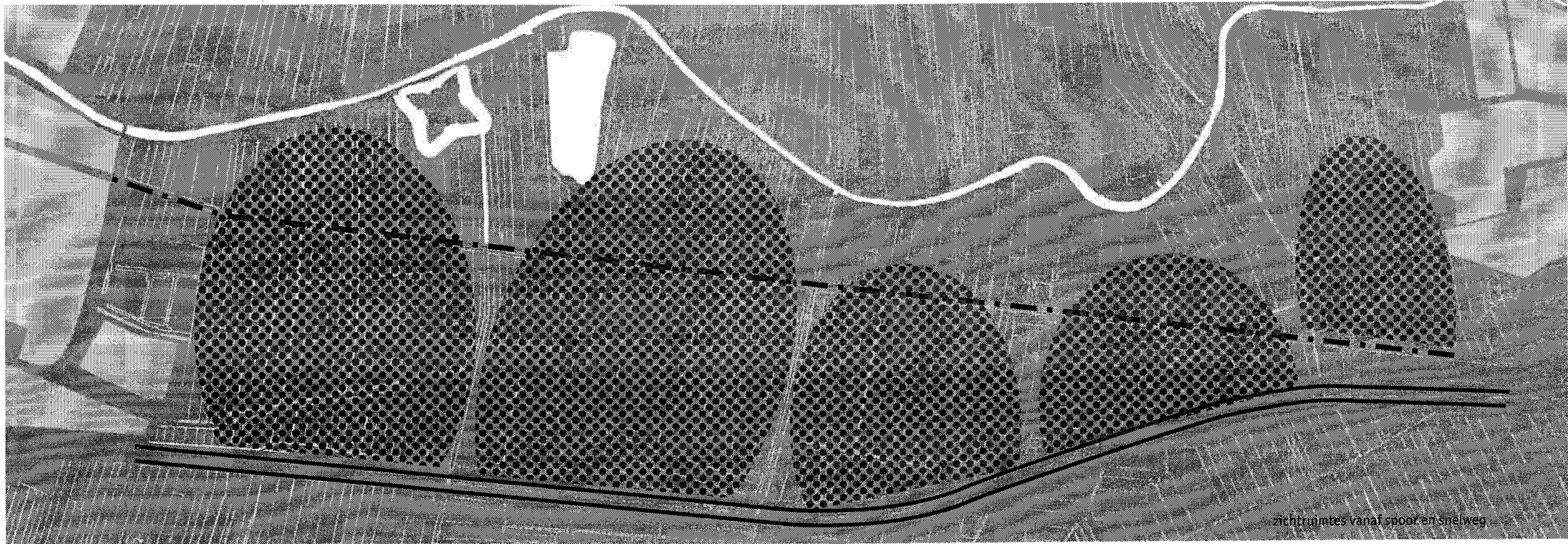
Op de oeverwallen is een grote afname van kleine beplantingselementen, zoals boomgaarden, laanbeplanting, houtsingels en geriefbosjes ten opzichte van een eeuw geleden. Het contrast tussen het open weidegebied en de besloten oeverwallen en de 'lommerrijke rijkdom' van de oeverwallen is hiermee verzwakt en de ruimtelijke variatie verminderd.

Nieuwe ontwikkelingen doen niets met de historische / landschappelijke karakteristiek

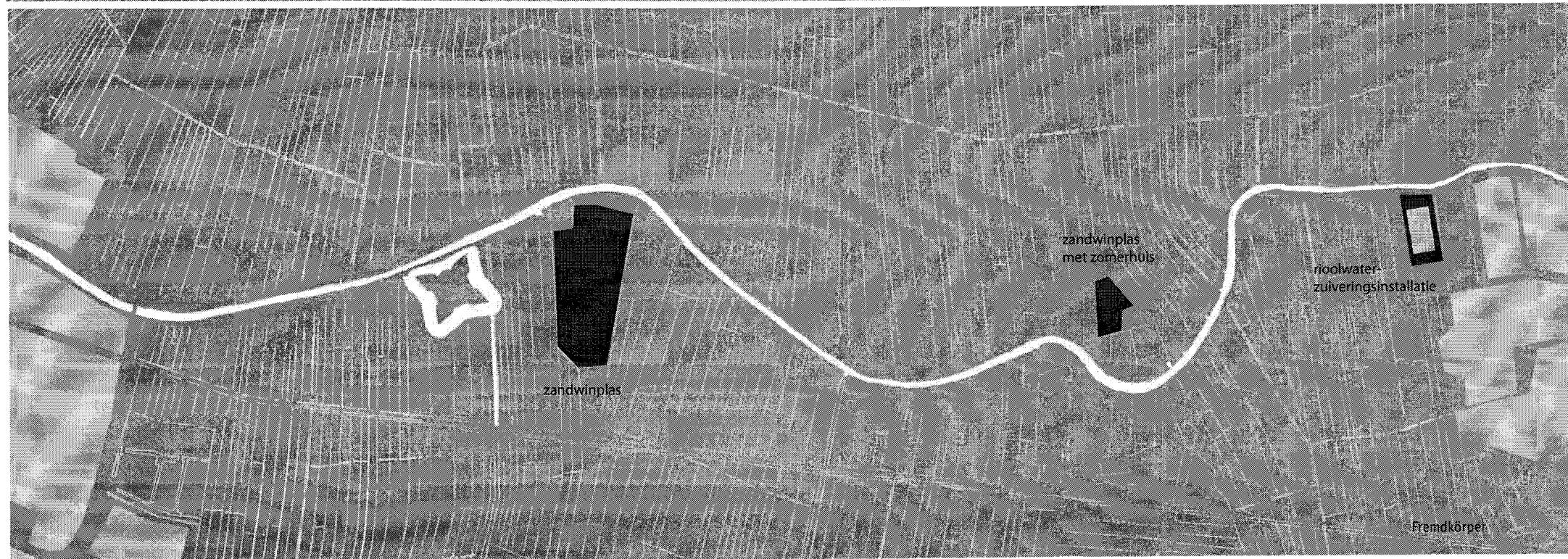
Nieuwe ontwikkelingen zijn vaak niet specifiek voor deze plek gemaakt. Doordat ze niet de kenmerkende schaal, maat, richting, ritmiek en korrelgrootte hebben verzwakken ze het karakter van het landschap.

Zo zijn nieuwe woningen aan de Oude Rijn vaak relatief groot en hebben weinig ruimte eromheen. Nieuwe woonerven in de boerderijlinten hebben juist vaak een kleinere schaal dan de voormalige agrarische erven en missen de kenmerkende structuur van een samenhangend cluster van hoofd- en bijgebouwen rond één ontsluiting. Vaak wordt het oorspronkelijk erf opgesplitst. Bij de omvorming van een agrarisch erf naar een woonerf gaat vaak veel karakteristieke bebouwing verloren en wordt met de nieuwbouw niet goed aangesloten op de bestaande erfstructuur en bebouwing.

In de boerderijlinten bevinden zich ook niet-agrarische bedrijven die zich qua schaal, maat en structuur niet voegen in de agrarische lintstructuur. Bij toekomstige ontwikkelingen, zoals vervangende nieuwbouw of uitbreiding,

zichtruimtes vanaf spoor en snelweg

zandwinplas

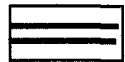
zandwinplas met zomerhuis

rioolwater-zuiveringsinstallatie

Fremdkörper

spoorweg

snelweg

zichtruimte vanaf spoor en snelweg

Rietveld 128 met zandwinplas en de voorgoed-bron: Cor Kalkman

liggen hier kansen voor een betere inpassing van deze bedrijven in het lint. De structuur van het lint en de erven en de maat en schaal van de bebouwing vormen hiervoor het uitgangspunt.

Er liggen drie grote Fremdkörper in het gebied: twee zijn zandwinplassen en de rioolwaterzuiveringsinstallatie vlakbij de kern van Woerden. Door zware beplanting, deels bestaande uit niet in het landschap passende soorten, zijn deze elementen extra nadrukkelijk aanwezig.

Karakteristieke bebouwing gaat verloren

Veel karakteristieke bebouwing gaat verloren. Dit hangt samen met de relatief hoge kosten voor behoud, juridische beperkingen in de ontwikkelingsmogelijkheden en een gebrek aan bewustzijn van de waarde van deze bebouwing. Een sloopvergunning kan op dit moment alleen worden geweigerd bij bebouwing met een monumentenstatus.

Verdichting tussen snelweg - spoor - rivier

De snelweg en het spoor doorsnijden het gebied ten zuiden van de Oude Rijn. Met name waar de gebieden klein zijn is het risico van verrommeling door opvulling met functies die men elders liever niet heeft. Zo slijbt het open gebied dicht en ontstaat een versnipperd landschap.

Dit is in het bijzonder een aandachtspunt bij Nieuwerbrug, waar het lint op een oude kreekrug zeer dichtbij het spoor is gelegen. Daarnaast vraagt ook de beleving van het landschap vanaf het spoor en de snelweg aandacht. Hiervandaan moet je de hoogtepunten van het landschap en de grote karakteristiek kunnen ervaren.

Regionale weg

Door de verbreding van de weg aan de noordzijde en het verdwijnen van wegbeplanting, is deze weg een nogal grootschalig element geworden, dat niet meer goed herkenbaar is als drager van het boerderijlint.

Het profiel van de weg (en daarmee de schaal) varieert. Soms is er een vrijliggend fietspad aan één of aan beide zijden, soms zijn er fietsstroken, soms is er één rijweg, en soms zijn er twee rijwegen.

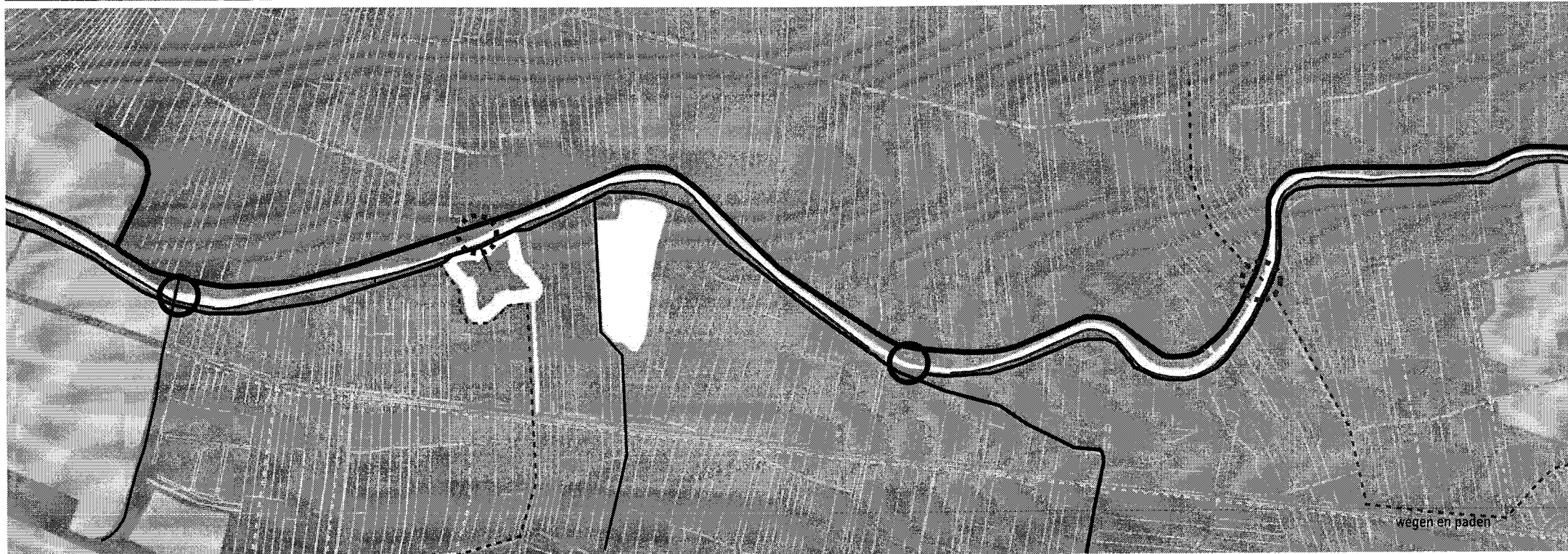
Het is de vraag of de regionale weg weer meer herkenbaar kan worden als historische weg en ontginningsbasis met een betere aansluiting op de omgeving. Een meer samenhangend, compact profiel, zoveel mogelijk sloten langs de weg en het toevoegen van laanbeplanting zijn hiervoor middelen.

weg zuidzijde Oude Rijn

weg noordzijde Oude Rijn

wegen en paden

Historische foto van de noordzijde: een smalle weg met sloot erlangs, een eenvoudig wegprofiel, doch toen reeds intensief gebruikt. Bron: Cor Kalkman

- regionale weg noordzijde Oude Rijn, 2x1 rijstroken
- secundaire weg, zuidzijde Oude Rijn
- fietspad, jaagpad
- bestaande autobrug
- mogelijk toekomstig fietspad (tracé indicatief)
- mogelijk toekomstig voetpad (tracé indicatief)
- mogelijke toekomstige oversteek over Oude Rijn

Toegankelijkheid en beleefbaarheid

De zichtbaarheid en beleefbaarheid van zowel de Oude Rijn als het open weidegebied kunnen worden verbeterd.

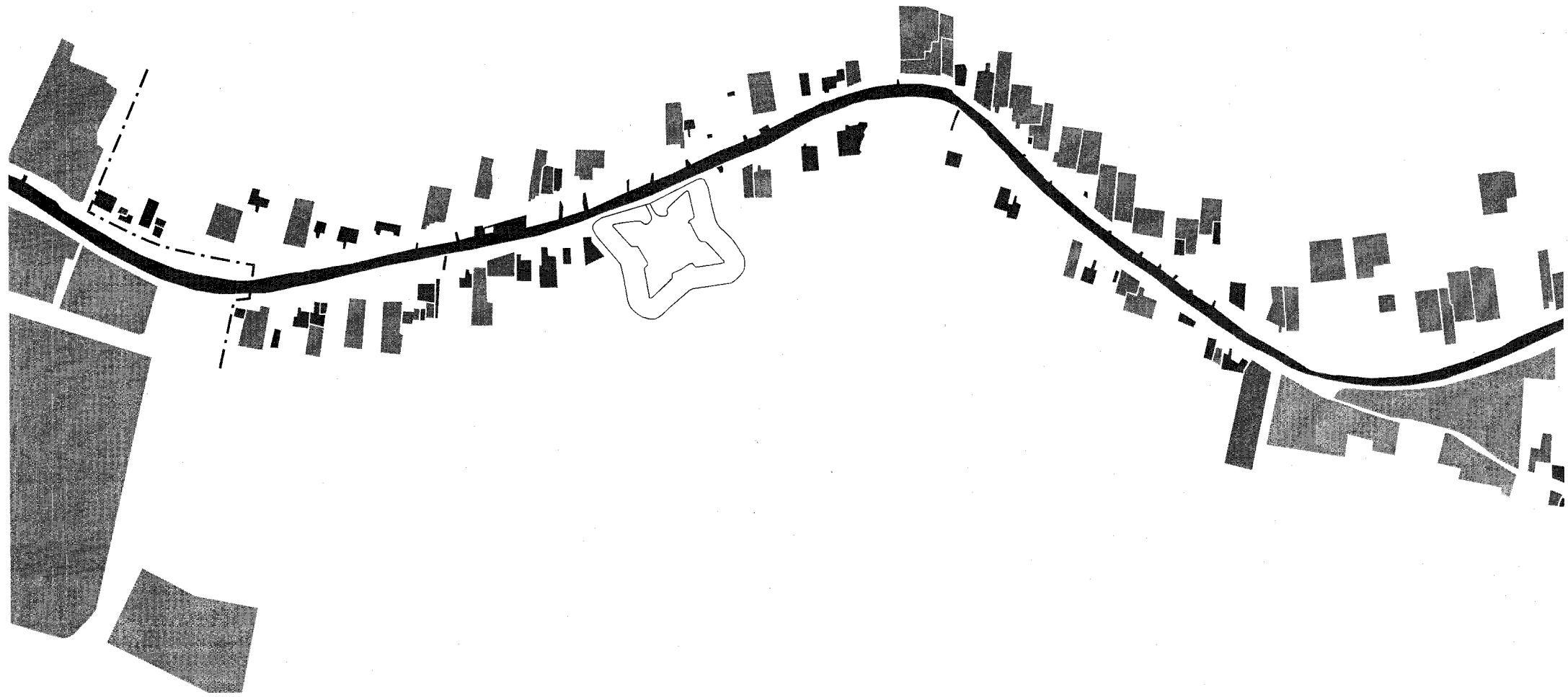
Vanaf de zuidzijde van de rivier zijn reeds enkele bestaande en geplande routes dwars op de Oude Rijn door het weidegebied aanwezig. Aan de noordzijde ontbreken deze voornamelijk. Ook hier zouden boerenlandpaden en wellicht een enkel fietspad kunnen worden gerealiseerd of meer publieke functies op de (voormalige) boerderijerven kunnen worden ontwikkeld.

In de huidige situatie kan de Oude Rijn alleen in Nieuwerbrug, en in de kernen van Woerden en Bodegraven, overgestoken worden. Voor een goed recreatief netwerk is het gewenst dit uit te breiden met tenminste een oversteekplaats ter hoogte van het fort Wierickerschans. Dit zal bijdragen aan de ontwikkeling van deze plek als recreatief knooppunt.

Aan de Oude Rijn zijn nauwelijks openbare verblijfsplekken. En de enkele verblijfsplek die er is, benut niet goed de kwaliteit van de plek en heeft een 'karakterloze' inrichting. Verspreid langs de rivier zouden meer kleine, openbare verblijfsplekken moeten worden gemaakt, die sterk gericht zijn op het water en qua beplanting en meubilair passen bij het karakter van de oeverzone en deze verrijken.

Daarnaast is het in het bijzonder aan de noordoever van de rivier gewenst op afstand van de (drukke) weg voetpaden aan te leggen.

Ook nieuwe ontwikkelingen dienen te worden aangegrepen om de beleefbaarheid en toegankelijkheid van de Oude Rijn te versterken. Vaak wordt wel de oever voor de individuele woning benut, maar doordat daarbij oevers volledig worden uitgegeven, neemt de openbare of collectieve gebruikswaarde af.

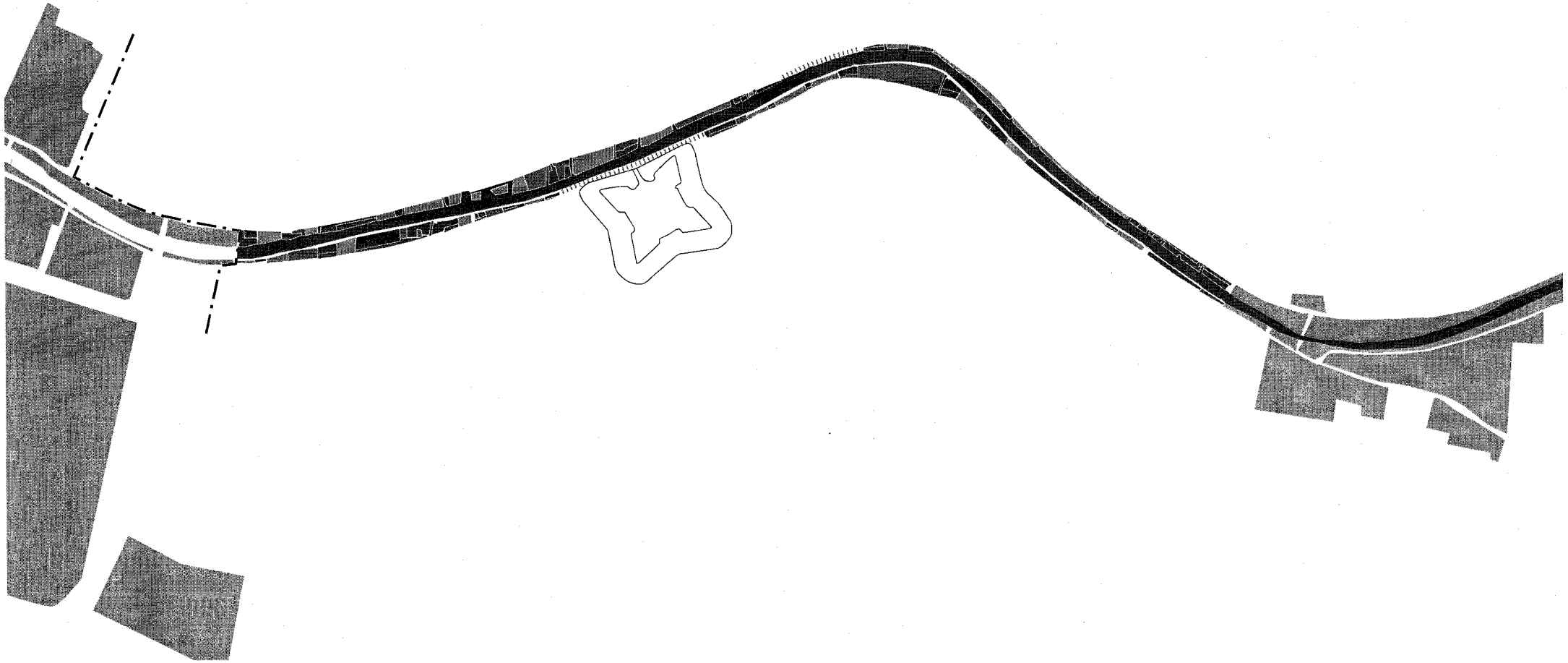

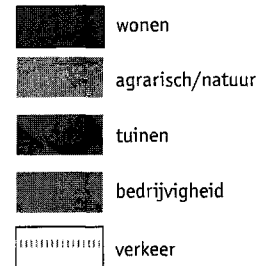
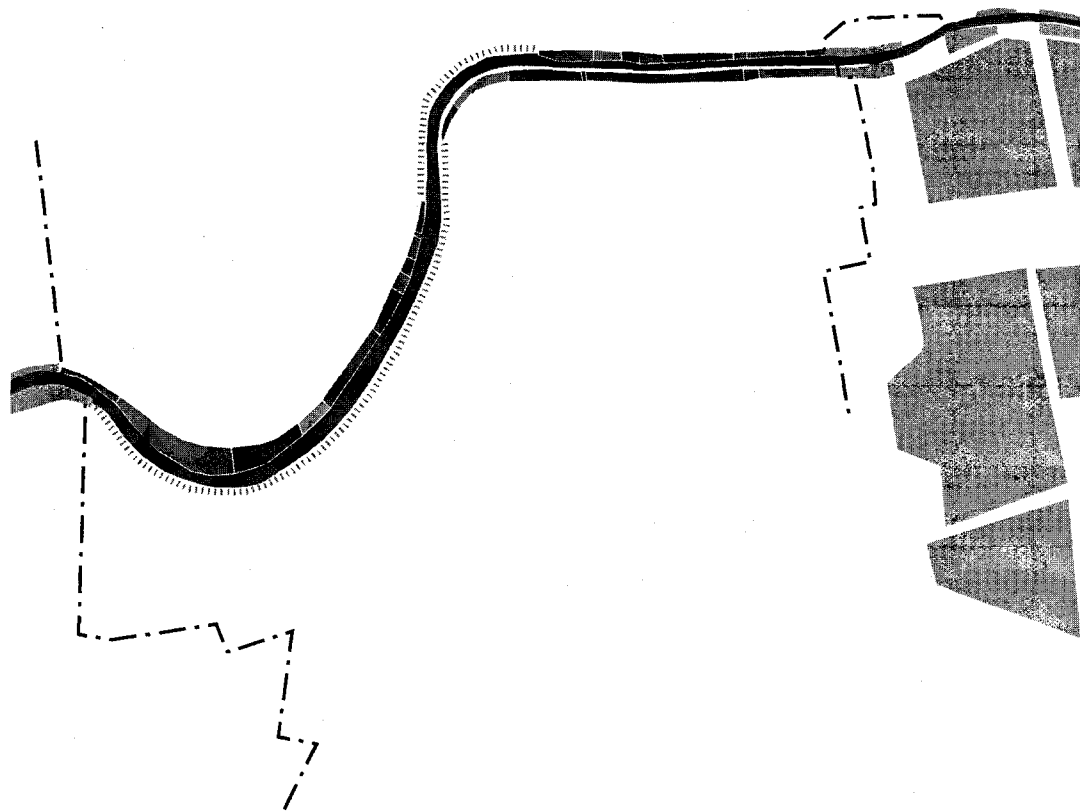

- Bouwpercelen:
agrarisch
(recreatie)wonen bouwperceel
bedrijvigheid

Bestemmingsplan boerderijlinten

Deze bewerking van de bestemmingsplankaarten toont de verschillende functies van de bouwpercelen in het boerderijlint en daarmee de ontwikkeling van volledig agrarisch gebruik naar een mix van functies.

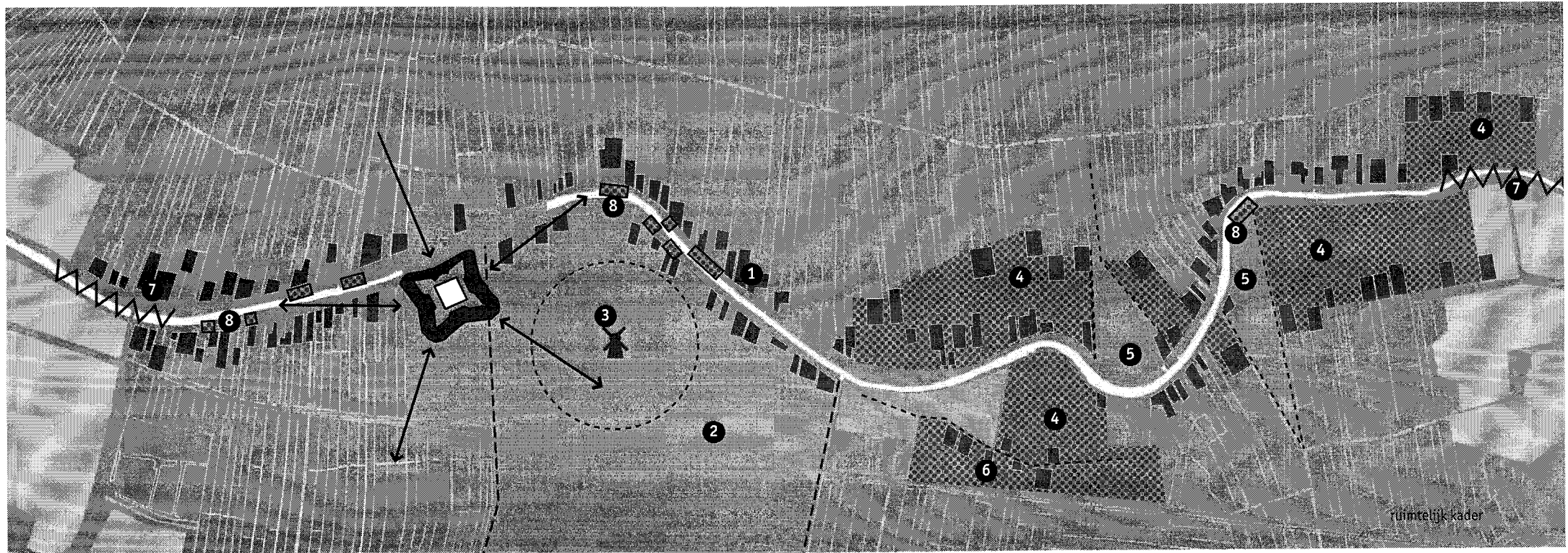

Bestemmingplan rivieroever

Er blijkt in de zone tussen Rijn en dijk een aantal structurele verschillen te zijn tussen de functies in Woerden en Bodegraven.

In Bodegraven is een grote afwisseling in functies te zien. Waarbij er naast wonen en bedrijven ook veel kleine plekken met een groene functie (agrarisch, natuur, tuin) voorkomen.

In het Woerdense deel hebben relatief grote aaneengesloten delen een woonfunctie of verkeersfunctie. Plekken met een groene functie (recreatie of agrarisch) zijn hier schaars en de functies natuur en tuinen ontbreken.

3 Richtlijnen op gebiedsniveau

De Atlas Ruimtelijke kwaliteit Oude Rijnzone (Bosch Slabbers) geeft algemene richtlijnen voor de Oude Rijnzone. In dit hoofdstuk worden aanvullend richtlijnen gegeven die zijn toegespitst op het gebied van de oeverwallen in het Venster.

Richtlijnen voor specifieke aandachtsgebieden en -structuren

Hieronder worden richtlijnen gegeven voor een aantal specifieke aandachtsgebieden en -structuren. Deze zijn op de kaart hiernaast weergegeven.

1. Agarische linten

Behoud van uitzonderlijke kwaliteit van deze linten, zoals beschreven in het Regioprofiel Cultuurhistorie provincie Zuid-Holland:

- continuïteit van het karakter, herkenbaar houden van de ruimtelijke structuur
- vasthouden van de bestaande breedte en opbouw van het profiel
- behoud van beplanting van wegen en waterlopen
- behoud van monumentale bebouwing
- open houden van ruimtes tussen de bebouwing

2. De Polder Lange Weide met de Enkele en Dubbele Wiericke en het Fort Wierickerschans

Hier staat het behoud van de uitzonderlijke cultuurhistorische kwaliteit voorop, zoals beschreven in het Regioprofiel Cultuurhistorie provincie Zuid-Holland:

- behouden en versterken van de samenhang tussen de onderdelen binnen deze ruimtelijke eenheid, waaronder de twee boezemvaarten met de kades, het Middeleeuws verkavelingspatroon en het fort Wierickerschans.
- openhouden van de inundatiezone tussen de beide Wierickes
- behouden van het profiel en de hoogte van de kades.
- bewaren van de openheid rondom het fort, waardoor de zichtrelatie vanuit het fort naar het landschap en vice versa blijft bestaan of wordt verbeterd.

Tekening links:

1. Agarische linten
2. De Polder Lange Weide met de Enkele en Dubbele Wiericke en het Fort Wierickerschans
3. De Weijpoortsche molen en de Put van Broeckhoven
4. De kreekruigen
5. Sterk meanderende Oude Rijn met bijzondere kavelstructuren
6. Ruimte tussen kreekkrug-lint Nieuwerbrug en spoor
7. Overgang van dorpslint naar landelijk lint
8. Natuurgebiedjes en recreatieve plekken aan de Oude Rijn

open ruimtes, vergroten openheid

bijzondere groene ruimte: behouden en versterken van de landschapskarakteristiek en -structuur, met behoud van open ruimtes t.b.v. zicht op de rivier en op kreekruigerven

behouden cultuurhistorisch zeer waardevolle lintstructuur

zicht vanuit en op fort Wierickerschans behouden en versterken

molenbiotoop: provinciale richtlijnen voor nieuwe bebouwing/beplanting van toepassing

herkenbaarheid overgang van dorp/stad naar buitengebied: behoud en toevoeging regelmatige doorzichten en grotere open ruimtes, versterken karakter lint

Storende beplanting en, voor zover mogelijk, bebouwing in de omgeving van het fort dient te worden verwijderd. De ruimtelijke kwaliteit van het entreegebied kan ook worden verbeterd.

3. De Weijpoortsche molen en de Put van Broeckhoven

De Put van Broeckhoven is een vreemd landschapselement. Door de zware, hoge beplanting wordt dit versterkt. Tevens belemmert deze beplanting het zicht op en het functioneren van de molen. Uitdunnen, snoeien en/of vervangen door lagere beplanting is zeer gewenst. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de ecologische waarde van dit gebied. Voor nieuwe bebouwing en beplanting gelden in de directe omgeving van de molen (molenbiotoop) beperkingen (zie provinciale Verordening Ruimte, Goedkeuringscriteria Molenbiotoop).

4. De kreekruigen

In deze gebieden gaat het om de herkenbaarheid van de kreekruigen. Het toevoegen van opgaande beplanting in de vorm van hoogstamboomgaarden, lanen en perceelsrandbeplanting kan de (droge) kreekruig ruimtelijk versterken. Wel dienen er regelmatig ook open ruimtes met zicht op de diepgelegen erven te blijven bestaan. Bij uitbreiding van bestaande erven moet ervoor worden gewaakt dat open ruimtes tussen de erven blijven bestaan.

5. Sterk meanderende Oude Rijn met bijzondere kavelstructuren

De sterke meandering van de rivier leidt in combinatie met het patroon van oude kreekruigen tot een landschappelijk heel bijzonder en gevarieerd geheel met grote ruimtelijk-visuele rijkdom.

Er ontstaat hier een heel breed zicht op de overzijde van de rivier, er is een afwijkend geknikt kavelpatroon, kavelsloten maken een scherpe hoek met de weg, er is zicht op boerderijen vanaf de zijkant, hoge boombeplanting accentueert de bocht in de rivier. Daarnaast is hier de rivier en de overzijde van de rivier over een relatief grote lengte te beleven vanaf de weg.

Dit bijzondere geheel moet gekoesterd worden en de kwaliteit van de erfstructuur (ook zij- en achterkanten) vraagt extra aandacht.

Aan weerszijden van de rivier dienen de gebieden waar verschillende kavelrichtingen bij elkaar komen open te blijven of open te worden, zodat deze structuur afleesbaar blijft of wordt gemaakt en zicht op de boerderijen op de kreekruigen wordt geboden.

6. Ruimte tussen kreekruig-lint Nieuwerbrug en spoor

Dit is een heel kwetsbaar gebied door zijn kleine maat en begrenzing door het spoor en het lint. Het is een gebied dat dreigt te verrommelen en te verdichten. Juist hier is het behouden van de openheid en de kenmerkende landschappelijke structuren cruciaal, om te voorkomen dat "het Venster" wordt opgedeeld in twee delen en de landschapsstructuur van Nieuwerbrug (een rivierlint en kreekruiglint op de overgang van oeverwal naar open veenweidegebied) niet meer herkenbaar zal zijn.

7. Overgang van dorpslint naar landelijk lint

Maak een helder onderscheid tussen het stenige dorpslint en het landelijke lint. Dit vraagt in het bijzonder aandacht in de overganggebieden van stad/dorp naar buitengebied. Het is zaak dat hier de karakteristiek van het (landelijk) lint herkenbaar blijft t.o.v. de woonwijken en dat er regelmatig doorzichten naar het achterland zijn.

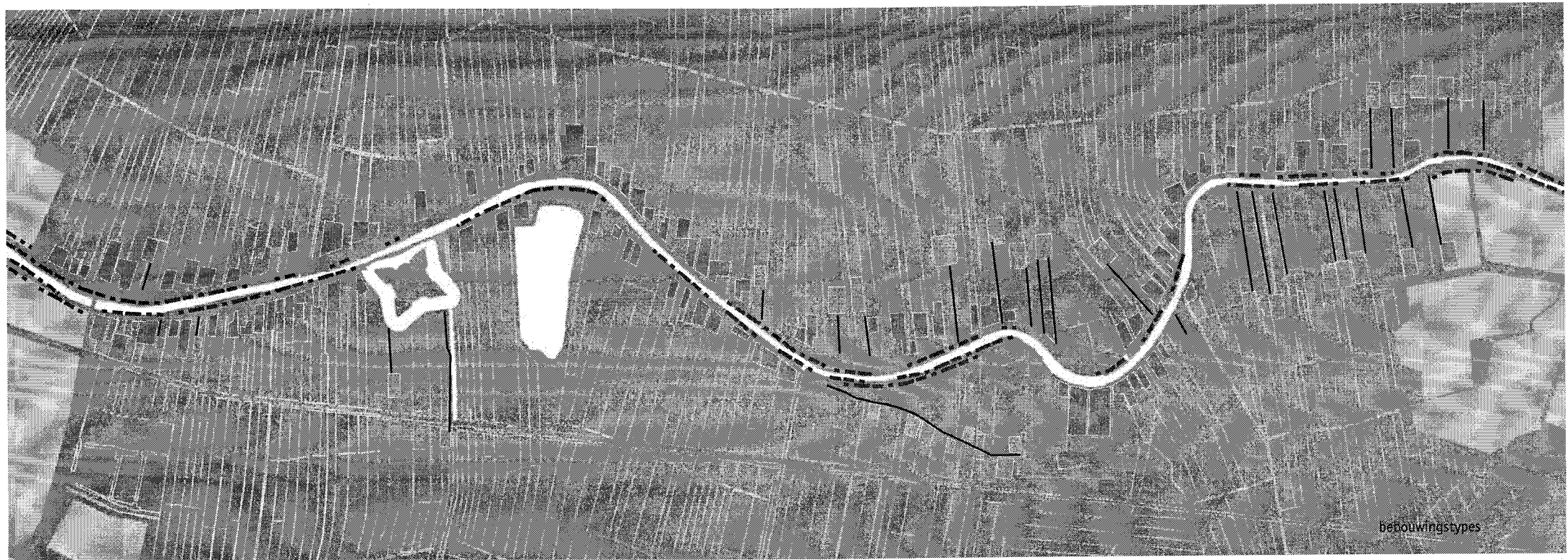
8. Natuurgebiedjes en recreatieve plekken aan de Oude Rijn

De natuurgebiedjes in Bodegraven zijn belangrijk als open ruimtes, dragen bij aan het lommerrijke en 'natte' karakter van de rivieroever en zijn van belang voor waterberging. Behoud van het natuurlijk karakter (met water, natte graslanden en elzenbroekbos) staat voorop. Daarnaast zouden deze gebieden ook meer gebruikswaarde moeten krijgen door (beperkte) openbare toegankelijkheid, bijvoorbeeld door het aanleggen van een pad of picknickplek.

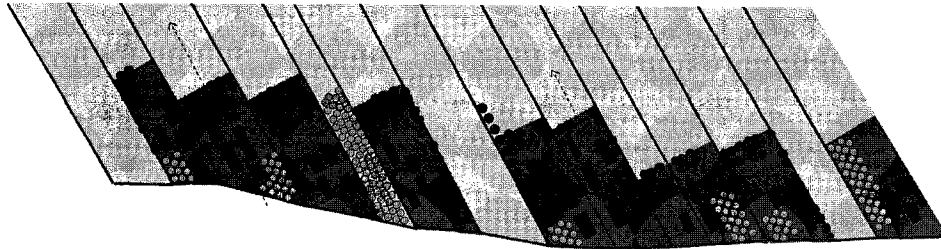
Aan de zuidzijde, in de sterke meander van de rivier bij Woerden, bevindt zich één van de weinige grotere openbare plekken aan de rivier. Helaas heeft deze plek in de huidige situatie weinig kwaliteit en benut niet het bijzondere van deze plek. Hier liggen kansen voor het vergroten van de verblijfs- en natuurwaarde aan de rivier.

9. Limes

Zichtbaar en beleefbaar maken van de Limes. De omgeving van fort en recreatief knooppunt Wierickerschans biedt in het bijzonder hiervoor mogelijkheden.

4 Erftypologieën

Twee zones op de oeverwal: de zone met de boerderij-erven resp. de rivieroeverzone

Er zijn binnen de oeverwal drie verschillende bebouwingsstructuren en erftypologieën te onderscheiden:

- de boerderijerven aan de weg, grenzend aan de lage weidegronden
- de boerderijerven op kreekkruggen, op grote afstand van de weg, grenzend aan de lage weidegronden
- de dorpse bebouwing en industriële complexen aan de rivier (tussen Rijn en weg)

Deze worden hierna behandeld.

boerderijerf op oude kreekrug

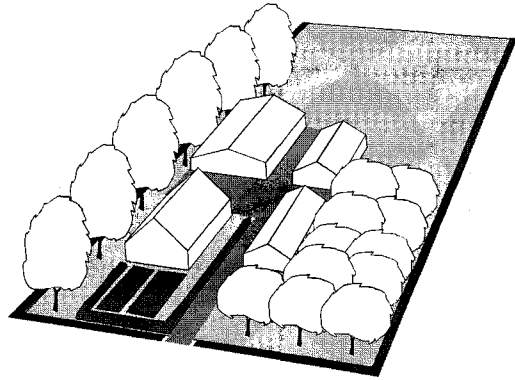

boerderijerf aan weg

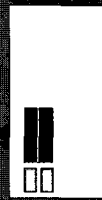

overheersend kleinschalige woonbebouwing aan water, incidenteel een bedrijf

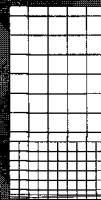
Boerderijerven

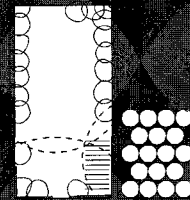
- nadruk op lengterichting en orthogonale opzet
- vooruitgeschoven positie hoofdgebouw t.o.v. bijgebouwen
- samenhangend cluster van gebouwen rond ontsluitingsruimte
- het hoofdgebouw is groter en hoger dan de bijgebouwen
- nokrichting in lengterichting

- representatieve voorzijde, maar kwaliteit overige randen ook belangrijk
- representatieve tuin aan weg
- het hoofdgebouw is hoger en heeft meer detail dan de bijgebouwen

verschil in schaal, fijn en grof, tussen voor- en achtererf, qua buitenruimte-inrichting en gebouwen

- verschillende beplantingselementen/ eenheden:
- voorerf: representatieve tuin en erfafscheiding, solitaire bomen
 - zijkant moestuin en/of boomgaard
 - achtererf: lineaire perceelsrandbeplanting of boomgaard (met behoud doorkijk naar achterland)

laanbeplanting
insteekweg kreekruig

- centrale, samenbindende ontsluiting
- smalle toegangsweg
- verkeersruimte zoveel mogelijk uit zicht
- doorkijk naar achterland

Boerderijerven aan weg

Op de overgang van hoog naar laag, grenzend aan het weidegebied, bevinden zich de erven met (voormalige) boerderijen, bestaande uit ensembles van een hoofdgebouw en bijgebouwen (schuren, stallen).

In relatie tot het landschapspatroon zijn de bouwkevels langgerekt en omgeven door sloten. Uitbreiding van bouwkevels in de breedterichting is gezien de verkavelingsstructuur doorgaans ongewenst. Wanneer dit toch gebeurt, is behoud (en herstel) van het slotenpatroon en kavelgrensbeplanting een voorwaarde, zodat het ritme van lange, smalle kevels herkenbaar blijft.

De langgerekte vorm van de bouwkevels weerspiegelt zich in de vorm en structuur van (het ensemble van) de gebouwen, en overige inrichtingselementen. De structuur is orthogonaal, waarbij de lengterichting de hoofdrichting is. Een te groot verschil leidt tot een onrustig beeld. De bebouwing heeft een rechthoekige plattegrond en volgt de kavelrichting en staat daarmee niet altijd haaks op de weg. Het hoofdgebouw is op de weg georiënteerd en ten opzichte van de bijgebouwen naar voren geplaatst. De afstand tot de weg moet worden afgestemd op de positie van de andere hoofdgebouwen in het lint. Grote verschillen leiden tot een onrustig beeld.

Een doorsnee boerderij-hoofdgebouw is ca. 200-250 m² groot.

De voorzijde van het erf heeft een representatief karakter. De elementen verder van de weg af zijn grover en grootschaliger (minder gedetailleerd).

Het erf wordt ontsloten via één centrale ontsluitingsas. Over de (centrale) ontsluitingsweg en de sloten zijn doorzichten naar het achterland, zodat er vanaf de weg een verbinding is met het achterliggend landschap.

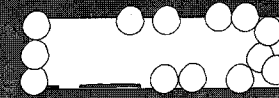
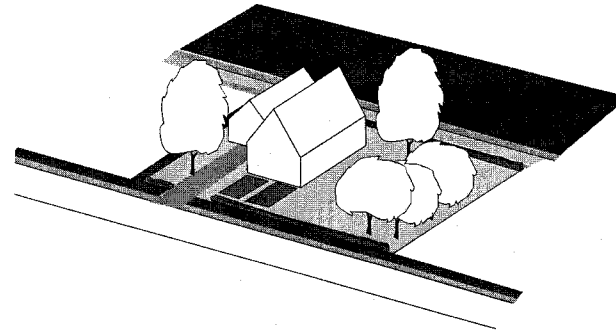
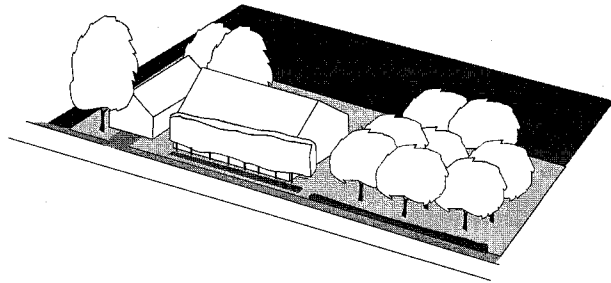
De beplanting op en naast het erf levert een belangrijke bijdrage aan het lommerrijke karakter van de oeverwallen. De beplanting bestaat uit verschillende eenheden. Op het voorerf is een representatieve tuin. Aan de zijkant bevinden zich een moestuin en/of boomgaard en lineaire beplanting langs de perceelsrand. Ook de 'staart' van de kavels is (deels) beplant te behoeve van het groene aanzien van de erven kijkend vanuit het open weidegebied. Wel dienen er daarnaast doorzichten naar het achterland te zijn.

Boerderijerven op oude kreekruggen

Deze erven zijn een variant op de boerderij-erven aan de weg. Ze liggen op oude kreekruggen, op de overgang van hoge naar lage gronden, en daarom op grote afstand van de weg. Lange insteekwegen leiden hier naar toe. De insteekwegen worden begeleid door sloten en dikwijls laanbeplanting.

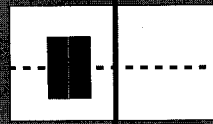
Dorpse bebouwing aan rivier

representatieve voorzijde aan weg,
tweede meer informele voorzijde aan
rivier

max. één bijgebouw
vaak een aanbouw

grote bomen

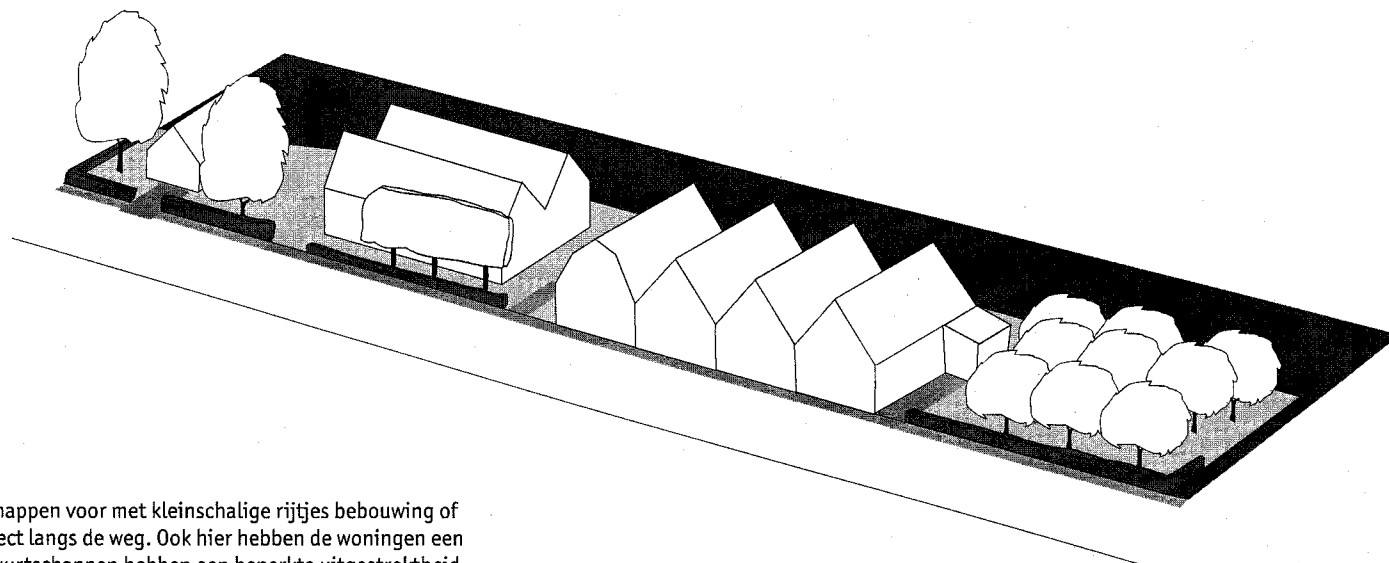
zowel hoofdrichting langs als dwars
op rivier komen voor

Dorpse bebouwing en bedrijfsmatige complexen aan de rivier

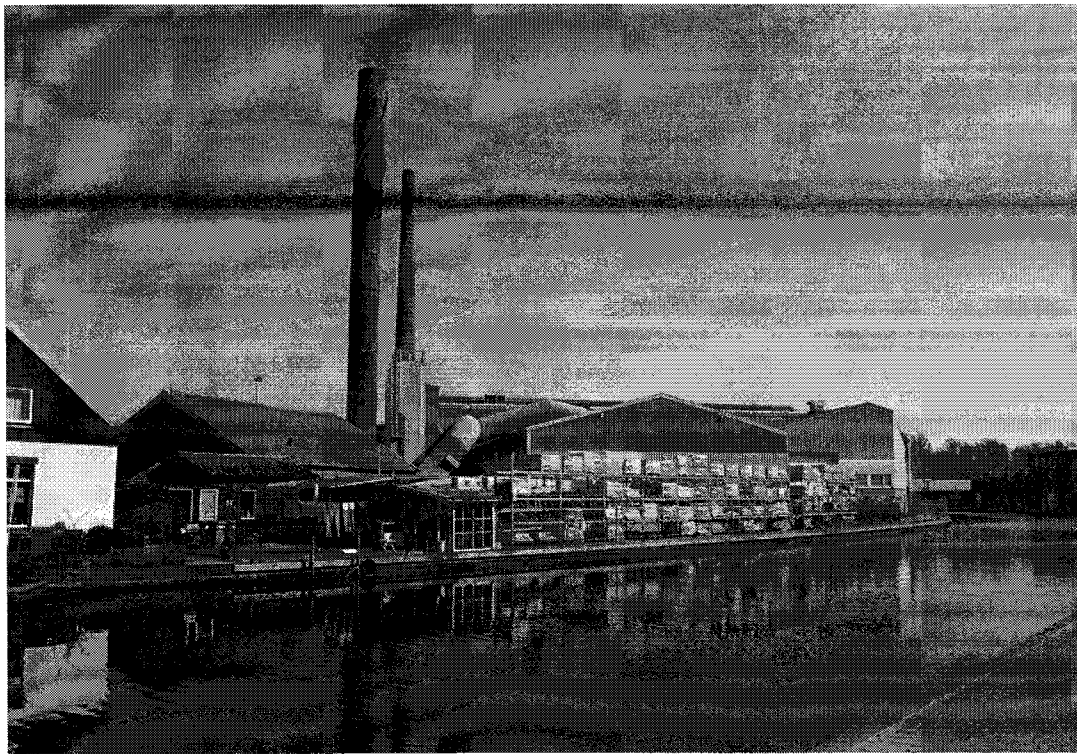
In de zone tussen de Oude Rijn en de weg komen kleinschalige dorpse woonbebouwing en enkele robuuste industriële en bedrijfsmatige complexen voor. Afhankelijk van de breedte van de oeverzone is de (woon)bebouwing langs of haaks op de rivier gericht. Over de gehele zone bekeken ligt de nadruk op de langs-richting. In plaats van omvangrijke clusters van hoofd- en bijgebouwen is hier per kavel één (woon)gebouw met maximaal één klein bijgebouw. De schaal van deze bebouwing is veel kleiner dan die van de boerderijerven. Het grondoppervlak van de woningen ligt hier tussen de 50 en 120 m². De bebouwing en de tuin hebben een voorzijde aan de weg. Hier bevindt zich de representatieve entree. Maar ook de achterzijde is geen echte achterkant, maar moet beschouwd worden als een tweede, meer informele, voorzijde. Deze is immers vanaf het water en het jaagpad zichtbaar en bereikbaar. Voor het lommerrijke karakter van de oeverzone is het belangrijk dat de tuinen rond de bebouwing royaal zijn en met veel opgaande beplanting. Incidenteel komen buurtschappen voor met een meer gesloten bebouwingwand aan de weg, bestaande uit individuele panden met een heel kleinschalig karakter. Langs de rivier bevinden zich enkele monumentale industriële complexen. Deze maken (tegenwoordig) deel uit van de kernen van Woerden en Bodegraven. De meer recente bedrijventerreinen en bedrijfslocaties missen de relatie met de rivier.

Nieuwe ontwikkelingen aan de rivier betreffen met name woningen. Het is echter in relatie tot de karakteristiek van de Oude Rijn als werkrivier, gewenst ook de grote korrel van bedrijfsgebouwen te behouden, mits deze bebouwing een relatie heeft met de rivier.

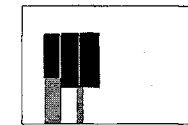
Plaatselijk komen buurtschappen voor met kleinschalige rijtjes bebouwing of individuele bebouwing direct langs de weg. Ook hier hebben de woningen een individueel karakter. De buurtschappen hebben een beperkte uitgestrektheid. Aangrenzend liggen lommerrijke plekken.

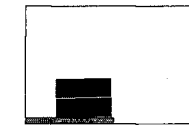

niet zo

maar zo

of zo

of zo

Beperk de verharding op het voorerf en het zicht op verharding vanaf de weg.

Representatieve voorzijde / gebiedsvreemd

Grote foto linksboven: Dit voorerf heeft een te hard en gesloten karakter. In plaats van een smalle toegangsweg en een groene rand langs de weg is er een groot oppervlak verharding en een hoog hek direct aan de weg. Het parkeerterrein ligt hier op het voorerf, in plaats van op het achtererf verscholen tussen bebouwing.

Kleine foto linksboven: De hekken en gemetselde palen hekken domineren hier het beeld, in plaats van dat er sprake is van een groen landschappelijk beeld. Dit komt doordat het een serie van gelijke elementen is vlakbij elkaar, de grote hoogte van de hekken, de lichte kleur en de opvallende vormgeving.

Kleine foto rechtsboven: Hier leidt het hek met de dichte, hoge haag tot een te zware en gesloten afscheiding langs de weg. Daarnaast passen de coniferen niet in dit landschap. In het algemeen vormen erfafscheidingen als hekken of muurtjes een te harde afscheiding in het landelijk lint.

Kleine foto linksonder: De berm grenzend aan het erf mag nooit gelijk zijn aan de (openbare) wegverharding. Bij voorkeur is deze strook groen. Maar daar waar woningen direct aan de weg staan en een kleine stoep gewenst is, dient deze een privaat of semi-openbaar karakter te hebben door een kleinschalige materiaalsoort, bijvoorbeeld grind of gebakken klinkers.

Kleine foto rechtsonder: De ontsluitingsruimte is geheel in het zicht voor de bebouwing geplaatst. Beplanting die de uitstraling van het terrein had kunnen verbeteren ontbreekt. De oeverbeplanting past niet in het landschapsbeeld.

5 Bouwstenen

In dit hoofdstuk worden de hiervoor beschreven richtlijnen uitgewerkt in concrete bouwstenen voor de bebouwing en erven in de oeverzone en het boerderijlint. Door zowel beelden te laten zien van wat past bij de landschapskarakteristiek (rechterpagina's) als 'gebiedsvreemd' is (linkerpagina's), wordt inzicht gegeven in de bandbreedte aan mogelijkheden. Het gaat dus niet om mooi of lelijk, om goed of fout, niet om te veroordelen, maar om te inspireren en beter te begrijpen wat past in dit landschap. De beelden zijn ook niet zozeer bedoeld om letterlijk te kopiëren; maatwerk is doorgaans gewenst. De volgende bouwstenen worden behandeld:

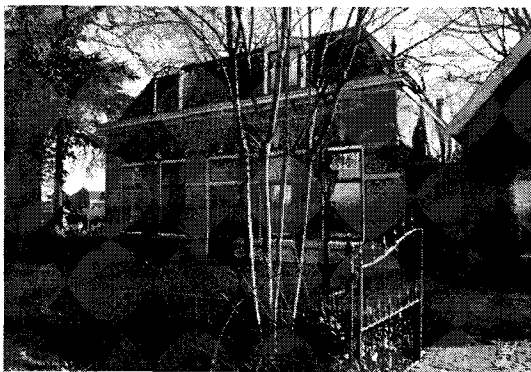
- Representatieve voorzijde
- Zij- en achterkanten perceel boerderijerf
- Ontsluiting en parkeervoorzieningen
- Hoogteverschillen en sloten
- Aanzicht vanaf het jaagpad
- Oevers Oude Rijn
- Vormgeving bebouwing boerderijlint
- Vormgeving dorpse bebouwing aan de rivieroever
- Vormgeving grootschalige bedrijfsbebouwing
- Materialen, beplantingvormen en -soorten

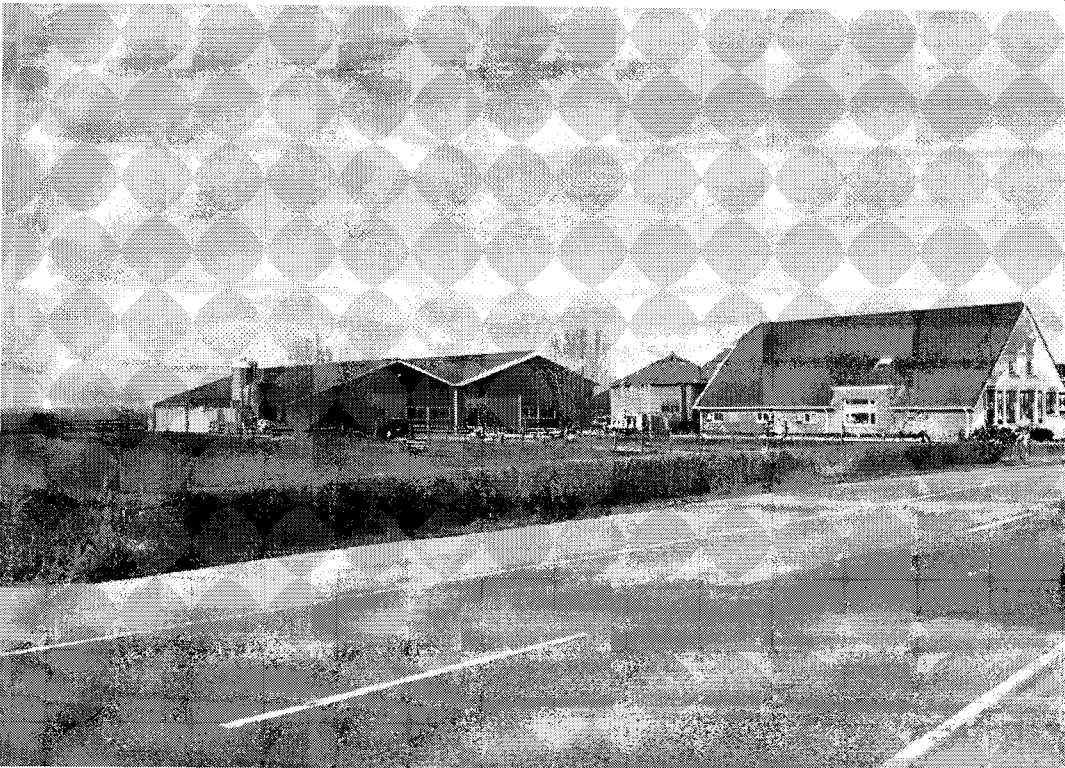
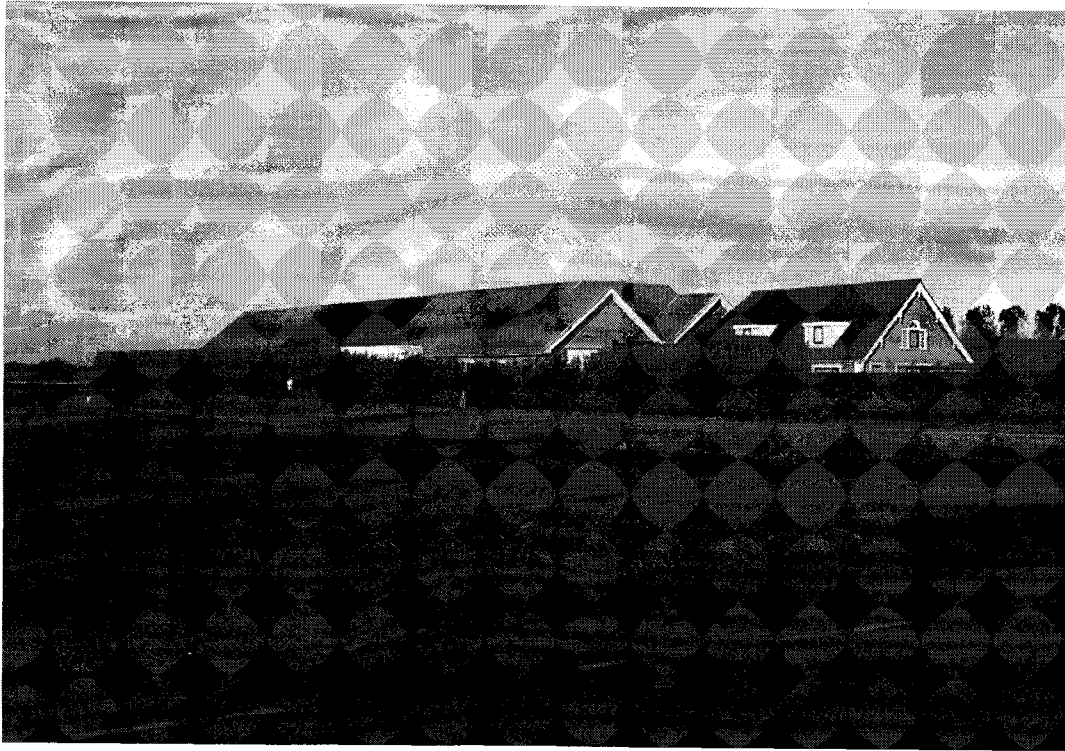
Representatieve voorzijde

In lijn met het landelijke karakter, presenteert het erf zich aan de voorzijde met het gebouw en een hoofdzakelijk groene inrichting. De inrichting van het voorerf kan bestaan uit:

- een siertuin of grasveld met grote bomen of leilindes, een moestuin en hoogstamboomgaard
- een lage haag langs de weg; incidenteel een donker, laag hek bij dorpse bebouwing aan de rivieroever. Het zicht op het erf wordt niet geblokkeerd.
- een geaccentueerde entree van de toegangsweg, met bijvoorbeeld een sobere, gemetselde brug of duiker of markeringspalen. Een brug heeft de voorkeur boven een duiker.

gebiedseigen ▲ ▼

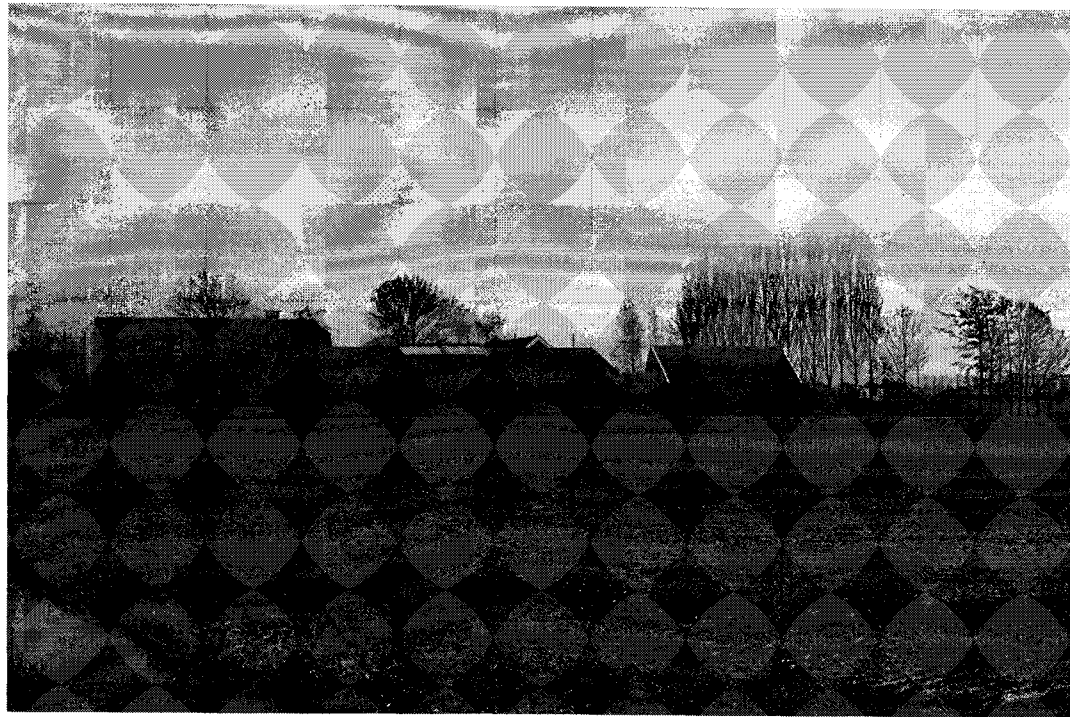

Zij- en achterkanten perceel boerderij / gebiedsvreemd

Linksboven: Deze perceelsrandbeplanting is zeer monotoon en massief. In plaats van dat het bemiddelt tussen erf en landschap, vormt het een op zichzelfstaande, zeer harde rand. Daarnaast wordt het onderscheid tussen voor- en achtererf ontkend. Ook de beplantingssoort (coniferen) past niet in het Hollands landschap.

Rechtsboven: De paardenbak doet afbreuk aan het doorzicht vanaf de weg naar het weidegebied. Door de afwijkende bodem en de hekken ontstaat een rommelig beeld vanaf de weg. Paardenbakken dienen zoveel mogelijk te worden geplaatst binnen het erf, aan de binnen- of achterzijde, zodanig dat ze niet tot een rommelig beeld aan de weg leiden.

Linksonder: Hier is de bebouwing zeer dominant in het aanzicht, doordat er nauwelijks beplanting aanwezig is. De houten hekken vormen een te harde erfafscheiding.

gebiedseigen ▲ ▼

Zij- en achterkanten perceel boerderij

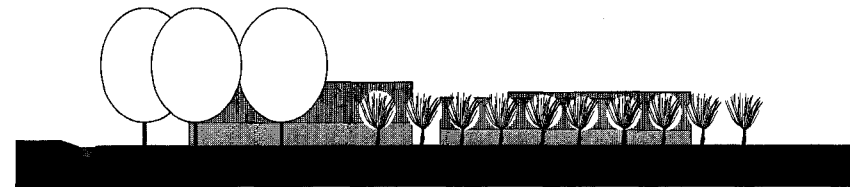
De randen van de bouwkael verbinden de bebouwing op het erf met het omringende landschap.

Lineaire beplanting langs de zijkanten van het perceel versterkt de langgerekte kavelstructuur. Deze beplanting heeft een landschappelijk karakter. Houtsingels of een bomenrij van gebiedseigen soorten zijn hier passend.

Ook aan de achterzijde is een landschappelijke beplanting gewenst zijn ten behoeve van het groene aanzien van de oeverwallen (ook vanaf spoor- en snelweg). Wel dient hier altijd een deel open te worden gelaten ten behoeve van de zichtrelatie met de achterliggende weidse polder.

Een massieve, uniforme omkadering rondom het erf dient te worden vermeden. De contouren van de bebouwing blijven zichtbaar. De beplanting zorgt ervoor dat de gebouwen de wijde omgeving niet domineren, maar verstoppert is niet gewenst. Door het toepassen van verschillende beplantingsvormen langs het voor- en achtererf ontstaat een gevarieerd totaalbeeld.

De bebouwing houdt afstand tot de perceelsranden, zodat hier voldoende ruimte is voor beplanting. Zo krijgt de beplanting een kwaliteit als zelfstandig landschapselement in plaats van dat het een negatieve uitstraling krijgt als 'afplantscherm'.

Tekening boven:

Van buitenaf gezien vormen beplanting en bebouwing samen een gelaagd beeld: niet één hoogte, niet één heel lange dichte wand, onderscheid tussen voor- en achtererf.

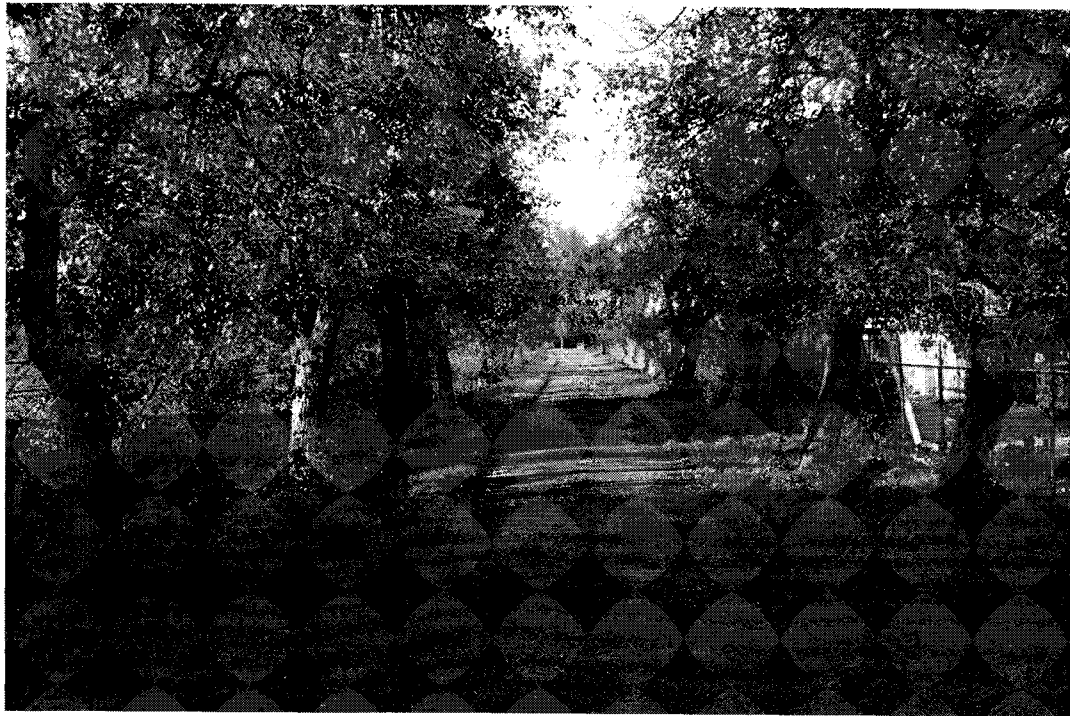
Ontsluiting en toegangspaden naar erven op kreekruggen / gebiedsvreemd

Linksboven: Deze bebouwing heeft het karakter van een woonwijk die overal zou kunnen liggen, in plaats van een landelijk lint. Dit wordt in de eerste plaats veroorzaakt doordat er geen directe koppeling is van het erf aan de (hoofd)weg. De toegangsweg van de woningen en het trottoir liggen parallel aan in plaats van haaks op de weg en werken daardoor als scheiding in plaats van verbinding tussen weg, erf en landschap. Daarnaast is de vormgeving van de woningen en de lichte kleur niet passend in dit landschap en betreft het een reeks van vrijstaande, identieke gebouwen.

Rechtsboven: Het bochtig verloop van de wegen sluit niet aan op het rechtlijnig slotenpatroon.

Door de gerichtheid van de wegen op de bebouwing en de plaatsing van de bebouwing dwars op de kavelstructuur ontbreekt een doorzicht naar het achterland.

Linksonder: Deze weg ligt erg verloren in de ruimte, doordat de begeleiding door een sloot en beplanting ontbreekt.

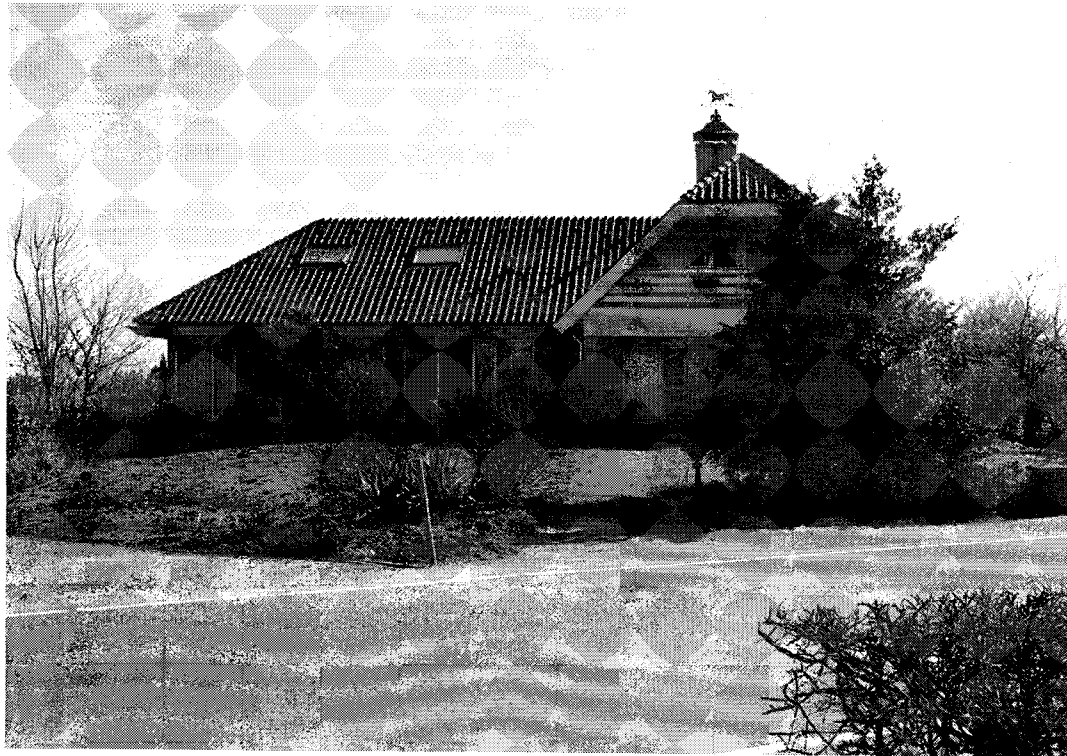
Ontsluiting en parkeervoorzieningen

De ontsluitingsweg en parkeervoorzieningen bevinden zich centraal op het erf en worden zoveel mogelijk uit het zicht onttrokken door bebouwing en beplanting. Inritten worden zo smal mogelijk gehouden en het aantal wordt beperkt tot één per erf. Bij bebouwing aan de rivierzijde kunnen twee toegangen voorkomen: een brede voor auto's, een smal voetpad naar de voordeur.

Bij erven op de kreekruggen zijn lange toegangspaden. Deze wegen worden ruimtelijk versterkt door sloten en veelal door bomenrijen. Met name laanbeplanting van fruitbomen is karakteristiek.

gebiedseigen ▲ ▼

Hoogteverschillen en sloten tussen weg en erf / gebiedsvreemd

Linksboven: De woning staat op een terp in plaats van lager ten opzichte van de weg. Daarnaast zorgt de richting van het gebouw - dwars op in plaats van in de lengterichting van de verkavelingsstructuur - ervoor dat een relatie met het achterliggend landschap ontbreekt.

Rechtsboven: Een kademuur leidt tot een zeer stedelijk beeld en past daarom niet in het buitengebied. Huizen en tuinen moeten juist zo laag mogelijk bij het water liggen.

Linksonder: Beschoeiing langs sloten doet afbreuk aan het landschappelijk karakter.

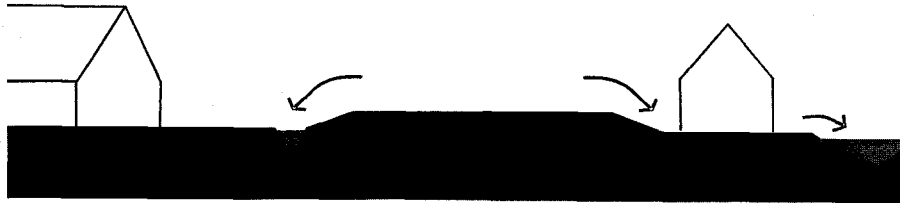
Hoogteverschillen en sloten

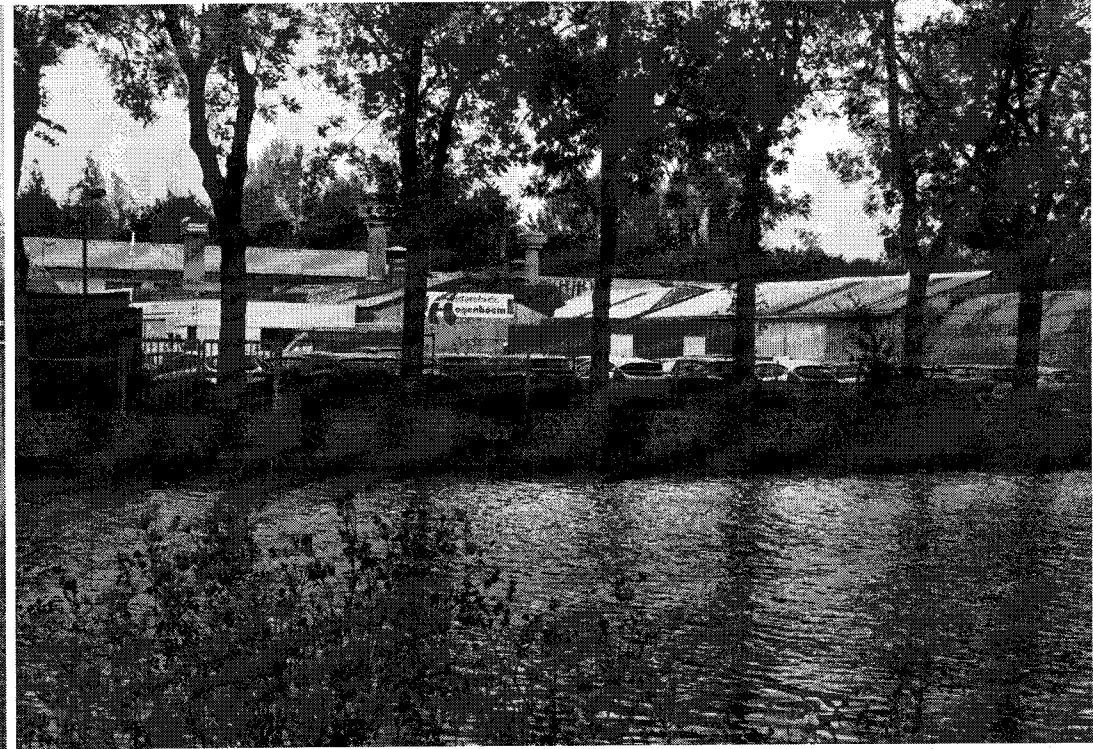
De erven en overige gronden aan weerszijden van de weg liggen lager dan de weg, zeker niet hoger op een terp.
Alleen waar bebouwing vlak langs de weg staat komt een gelijke hoogte voor.

Het boerderijerf wordt met een sloot gescheiden van de weg.
Bij de bebouwing aan de rivierzijde is dit niet altijd mogelijk gezien de beperkte maat van deze zone.

Vanwege het landschappelijk karakter van de sloten is het belangrijk dat geen beschoeiing wordt toegepast, maar een gras- of rietoever.

Het dempen van sloten is zeer onwenselijk omdat deze zeer bepalend zijn voor de structuur van het slagenlandschap.

Aanzicht vanaf het jaagpad / gebiedsvreemd

Een (hoog) hek, hoge haag, geparkeerde auto's of een gesloten bebouwingwand betekenen dat de bebouwing en omliggende terreinen niet zijn betrokken op de rivier. De kwaliteit van de ligging van een tuin of gebouw aan de rivier wordt hier noch visueel noch functioneel berut. Dit leidt tot een onaantrekkelijk beeld vanaf het jaagpad: een achterkant-situatie in plaats voorkanten.

bron: Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopkerwaard

Aanzicht vanaf het jaagpad

Het beeld vanaf het jaagpad is te beschouwen als een tweede voorkant. Deze voorkant heeft een informeler karakter dan de voorkant aan de weg. Er is een zekere openheid, gerichtheid naar de rivier. Het groene beeld overheerst, maar soms kunnen woningen ook vrijwel direct aan het jaagpad staan.

Er worden geen hoge erfafscheidingen, schuttingen of muren toegepast. De bebouwing heeft ook ramen aan de zijde van het jaagpad.

Doorgaans is er een smalle grasberm aan weerszijden van het jaagpad, maar waar de bebouwing zeer dichtbij het jaagpad staat, past een verharde margestrook van bijvoorbeeld grind of gebakken klinkers.

gebiedseigen ▲ ▼

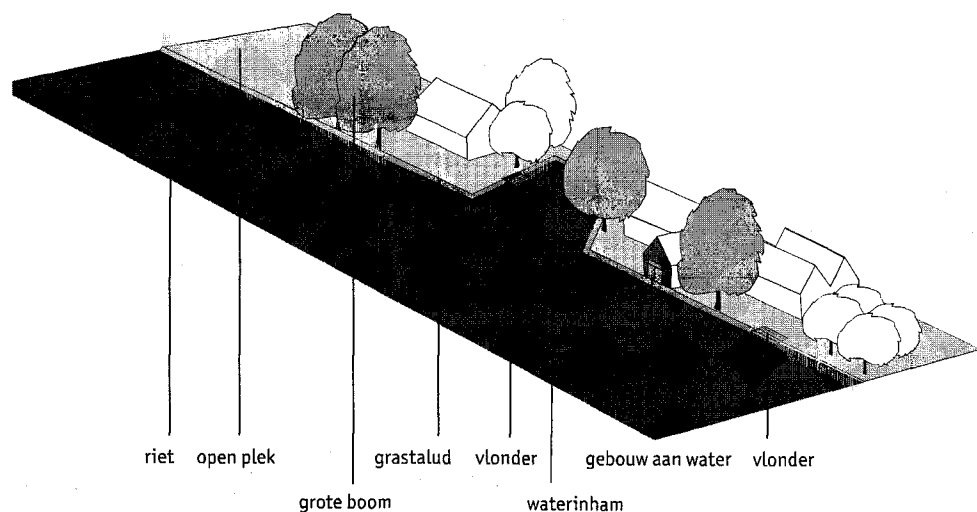

Oevers Oude Rijn / gebiedsvreemd

Linksboven: Deze bedrijfsbebouwing heeft geen relatie met de rivier. Daarnaast past de beplanting niet bij het landschap van de rivieroever qua soort en structuur: uitheems, te monotoon en grootschalig.

Rechtsboven: Een kademuur past niet bij de landelijke ligging. Daarnaast is er te weinig ruimte rondom de huizen voor een groen beeld met grote bomen. Deze kademuur strekt zich bovendien uit over meerdere kavels, wat niet overeenkomt met de algemene karkarakteristiek van individuele kavels en woningen.

Linksonder: Het aanzicht van deze tuin is nogal hard, door hoge bouwkundige elementen en bebouwing aan het water. Dit zwakt het groene karakter van de rivieroever af. In plaats van gerichtheid op het water is de tuin van het water afgeschermd.

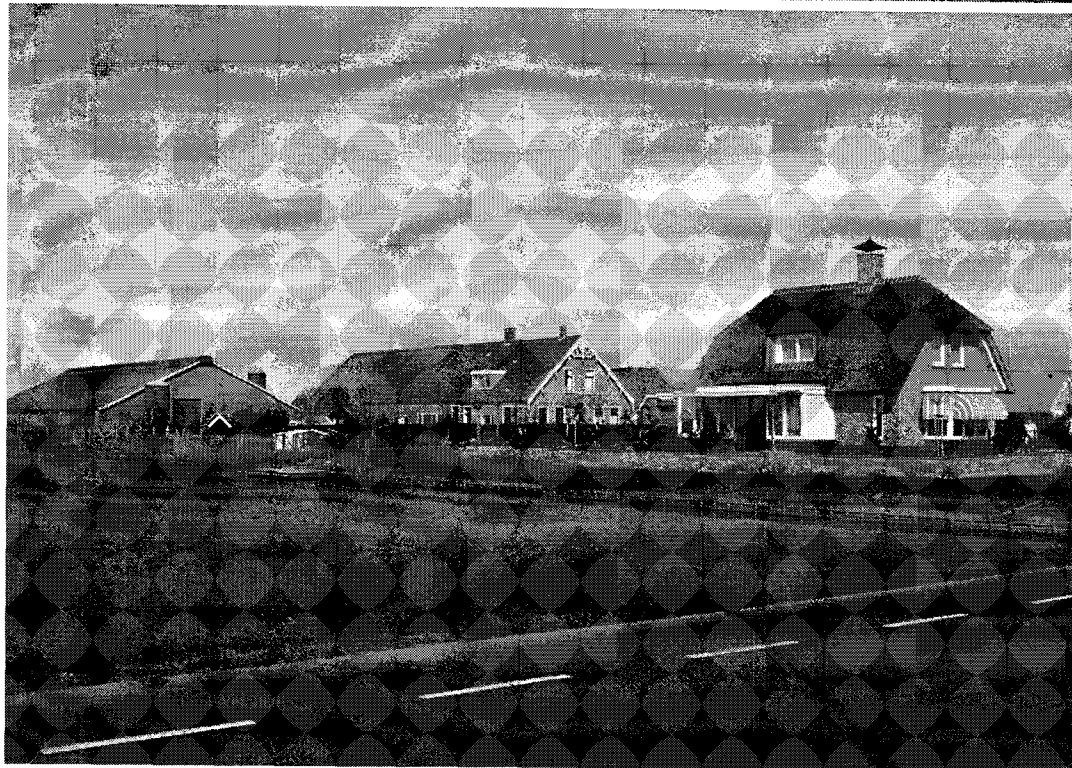
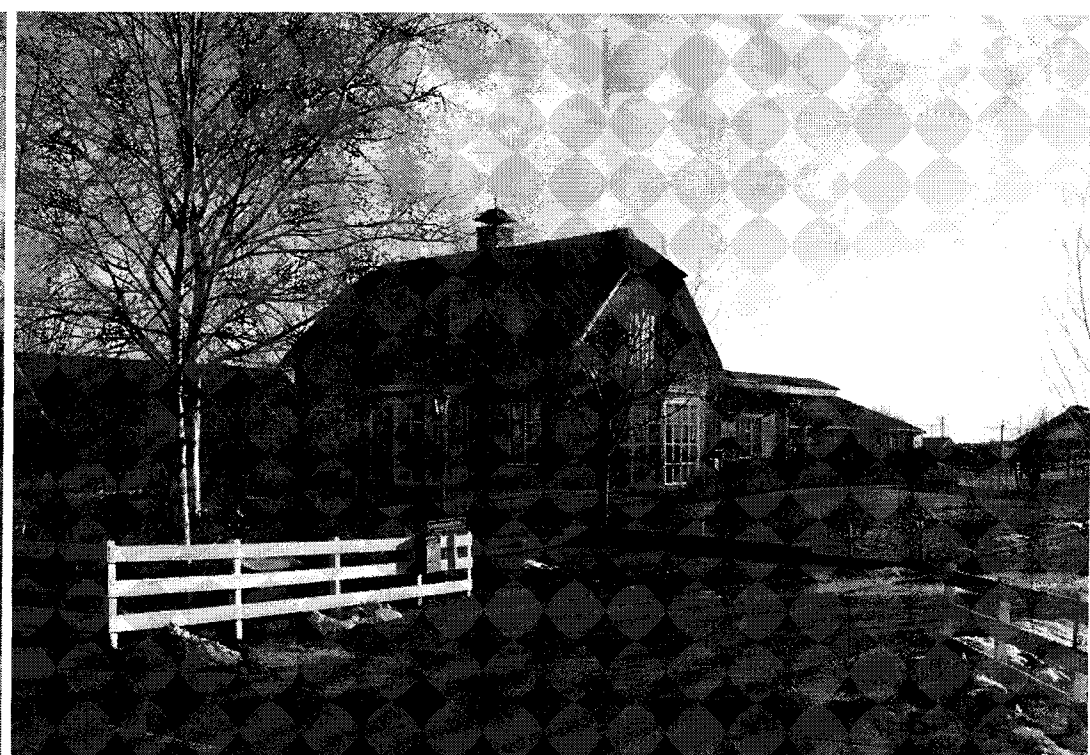
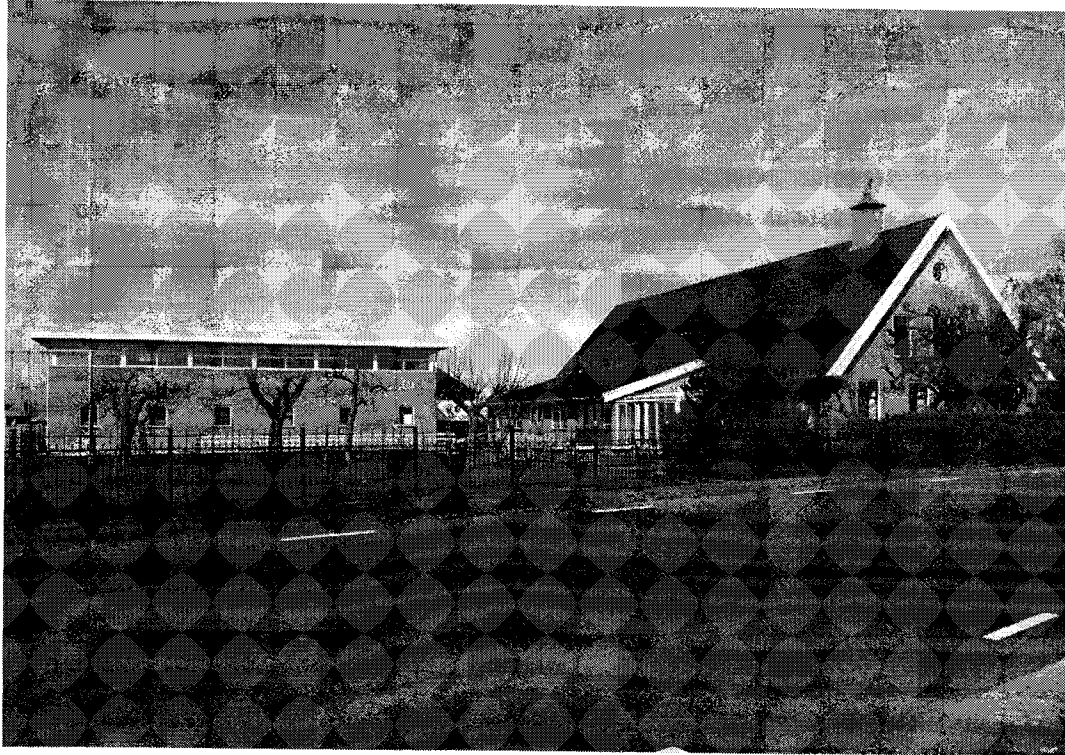
Oevers Oude Rijn

De oevers van de Oude Rijn hebben buiten de dorpen een groen, zacht, kleinschalig, lommerrijk beeld en liggen laag, dichtbij het water. Bij voorkeur wordt geen beschoeiing toegepast, maar een natuurlijk talud met gras of riet. Plaatselijk kan een kleine vlonder of aanlegsteiger voor een boot voorkomen. Incidenteel kan een (kleinschalig) gebouw direct aan het water staan, mits de omgeving een heel groen karakter heeft.

Doordat het water plaatselijk de oeverzone binnendringt wordt het contact met de rivier van de wegen en vanuit de tuinen vergroot.

Het beplantingsbeeld is gedifferentieerd: veel grote bomen, boomgaarden, graslanden en moerasbosjes. Hiervoor is voldoende ruimte nodig op en tussen de bouwpercelen. Dichte beplanting (zoals coniferen, hoge hagen en grote struikgroepen) die het zicht op de rivier en de overzijde belemmert is ongewenst. Het uitdunnen of verwijderen van dergelijke reeds bestaande beplanting kan dan ook het zicht vanaf de aangrenzende wegen op de Oude Rijn en de overzijde van de Oude Rijn aanzienlijk verbeteren.

Vormgeving bebouwing boerderijlint / gebiedsvreemd

De boerderijachtige gebouwen op (de voorgrond van) deze foto's hebben niet de karakteristiek van de kenmerkende boerderijen in het gebied:

- veelvormigheid in plaats van een pure vorm van volume en dak
- een grove in plaats van verfijnde detaillering

Op de foto's linksboven en linksonder staan gebouwen met een zeer verschillende en 'visueel conflicterende' vormgeving dicht op elkaar. Als gebouwen zo dicht op elkaar staan, dienen deze als een samenhangend geheel (een cluster van gebouwen op een erf) te worden vormgegeven. Een gebouw met een plat dak past niet binnen het lint van agrarische erven. Ook niet agrarisch-bedrijfsbebouwing gelegen in het agrarisch lint, dient qua erfstructuur, korrelgrootte en vormgeving aan te sluiten op de karakteristiek van agrarische bebouwing.

Vormgeving bebouwing boerderijlint

Nieuwe bebouwing moet aansluiten bij de kenmerken van de streek. Het belangrijkste kenmerk van de oude bebouwing is de pure hoofdvorm en grote steile dakvlakken, zonder aan- of uitbouwen, zoals serres, veranda's, balkons, dakterrassen of grote dakkapellen. De hoofdropzet is sober, maar er is tegelijkertijd aandacht voor details zoals een bijzonder raam of een decoratie in het metselwerk. Ingetogenheid, een rustige uitstraling, is de kwaliteit. Bont materiaalgebruik en veelvormigheid passen niet. Ook grote glasvlakken in de voorgevel verstoren het aanzicht van het lint. Aan de zijkant en bij bijgebouwen is dit gemakkelijker toe te passen. De ramen in het woongedeelte van het hoofdgebouw zijn hoofdzakelijk verticaal.

De hoogte van het bijgebouw is niet hoger dan het hoofdgebouw. Het hoofdgebouw is gedetailleerder dan de bijgebouwen. Voor bijgebouwen geldt nog meer: hoe eenvoudiger hoe beter, maar ook hier is de detaillering zorgvuldig. De gebouwen bestaan uit een onderbouw van één tot anderhalve laag met een kap.

Nieuwe bebouwing hoeft geen kopie te zijn van een historische boerderij. Dit kan zelfs geheel ongepast zijn vanwege andere gebruiksvormen en gebruikswensen. Nieuwe toevoegingen kunnen ook leiden tot verrijking van het gebied. Terughoudendheid in vorm en materiaalgebruik en veel aandacht voor detaillering kunnen in grote mate 'visuele conflicten' met omliggende bebouwing en het afzakken van de identiteit van het lint voorkomen.

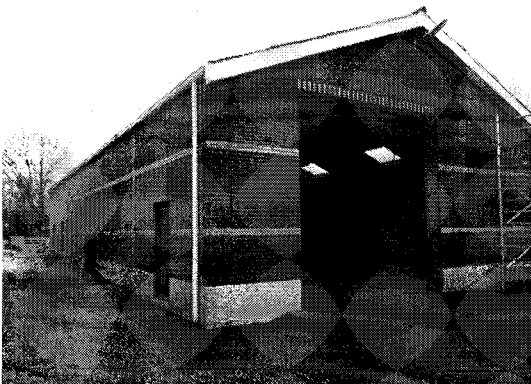
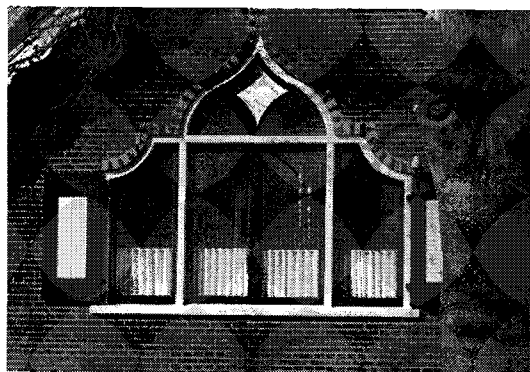
Om de schaal van de boerderijbebouwing te behouden bij omvorming naar een woonbestemming kunnen bestaande of nieuwe gebouwen meerdere wooneenheden omvatten. Het gebouw presenteert zich echter naar buiten toe als één helder, robuust volume.

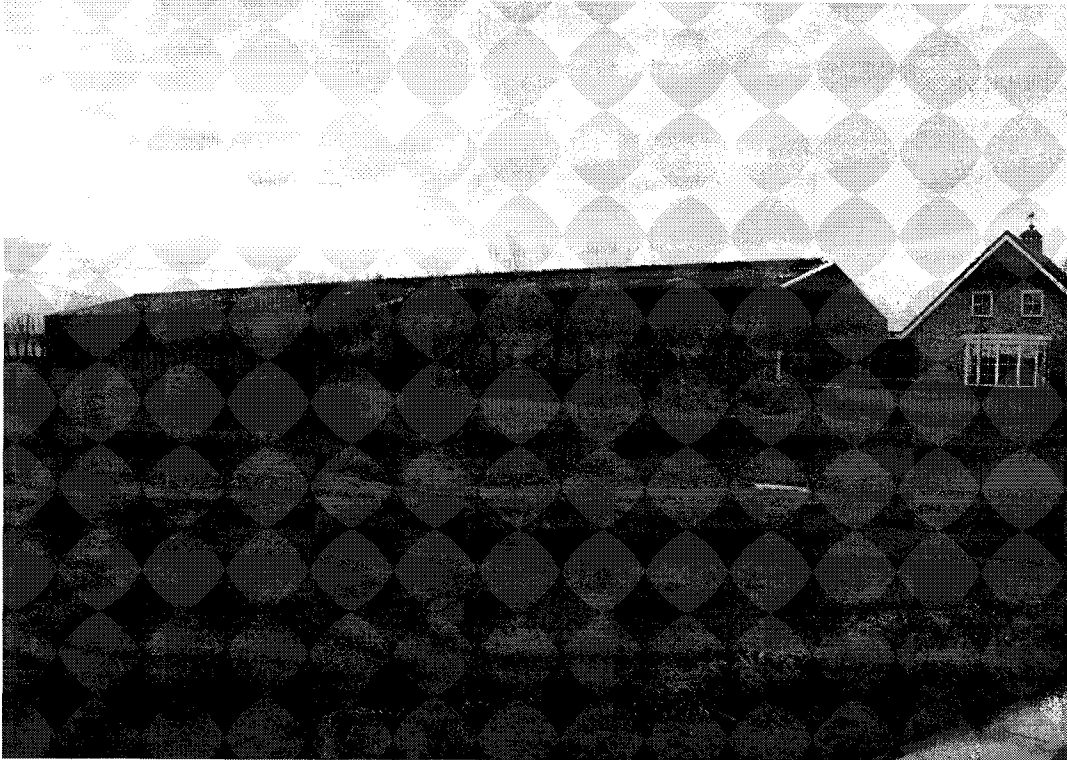
Moderne stallen kunnen in relatie tot wensen van dierenwelzijn en economische motieven een veel grotere schaal hebben dan karakteristiek is voor het agrarisch lint. Wanneer een dergelijk grootschalig gebouw toch in het gebied wordt ontwikkeld zijn er manieren om deze zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij de karakteristiek van het landschap. Dit kan bijvoorbeeld door:

- een gelaagd beeld van het aanzicht van bebouwing en beplanting
- geleding van het bouwvolume en dakvlak

Hoe minder ruimte er is voor een royale voorgrond van bestaande of nieuwe beplanting en/of andere bebouwing, des te belangrijker is de architectonische

gebiedseigen ▲▼

Vormgeving bebouwing boerderijlint / gebiedsvreemd

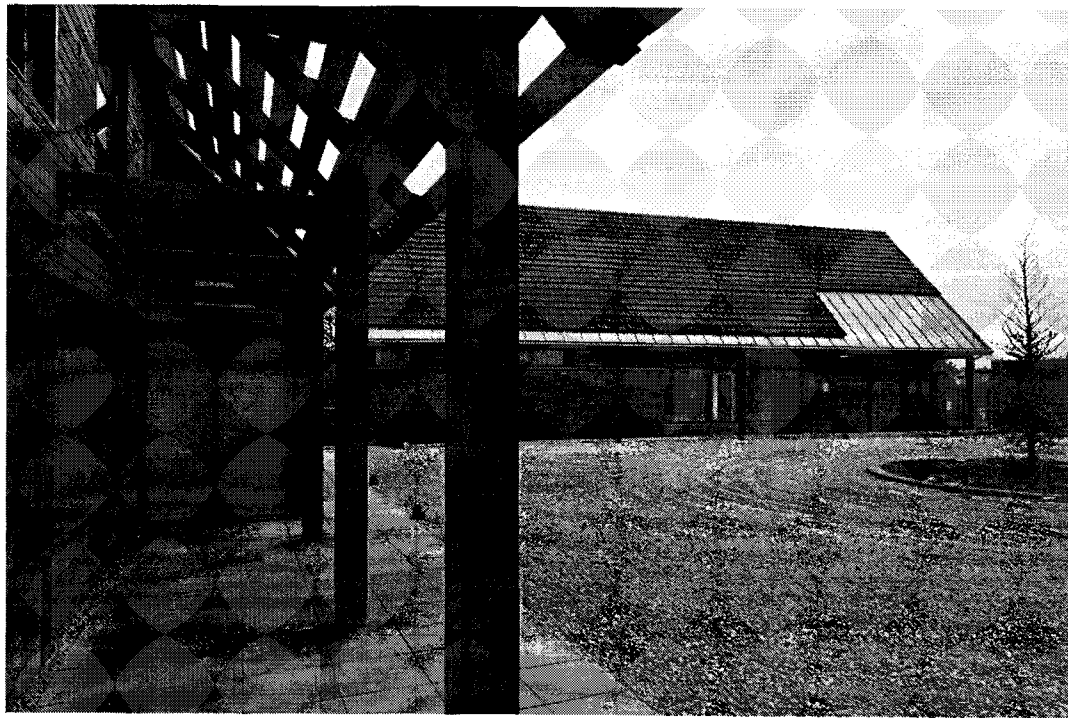
Boven:

Er is geen samenhang in de vormgeving van deze twee gebouwen. Het 'hoofdgebouw' heeft geen enkele relatie met de karakteristieke bebouwing van het agrarisch lint: de oriëntatie is parallel aan i.p.v. dwars op de weg, een plat dak, geen onderscheid tussen voor- en zijgevels, grote glasvlakken, de luifel vormt geen integraal onderdeel van het hoofdvolume, geen subtiële detaillering.

Onder (agrarisch erf in Midden-Delfland):

Deze stal heeft een veel grotere schaal dan de karakteristieke korrelgrootte in het agrarisch lint. Meer gelaagdheid en dieptewerking in het aanzicht van de erfbebouwing en -beplanting is bij bebouwing van zo een grote schaal zeer belangrijk.

Daarnaast is er geen sprake van een samenhang in vormgeving en materialisatie van het hoofdgebouw en het bijgebouw. Qua vormgeving ontbreekt bij de stal de aandacht voor detail. De opdeling van de gevel in twee gelijke delen met verschillende materialen sluit niet aan bij karakteristiek van historische bebouwing. Deze bestaat uit één hoofdmateriaal (baksteen) met accenten van een andere kleur of ander materiaal.

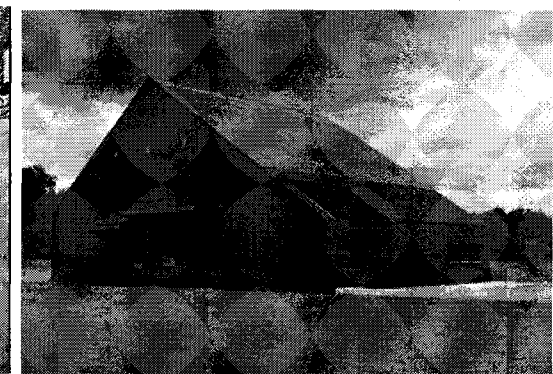

kwaliteit van het gebouw (de opbouw van het volume, het dakvlak, de materialisatie, aandacht voor details).

Binnen de typologie van het boerenerf met hoofd- en bijgebouwen kunnen ook niet-agrarische bedrijven passen, mits de functie past bij de karakteristieke korrelgrootte van de bebouwing.

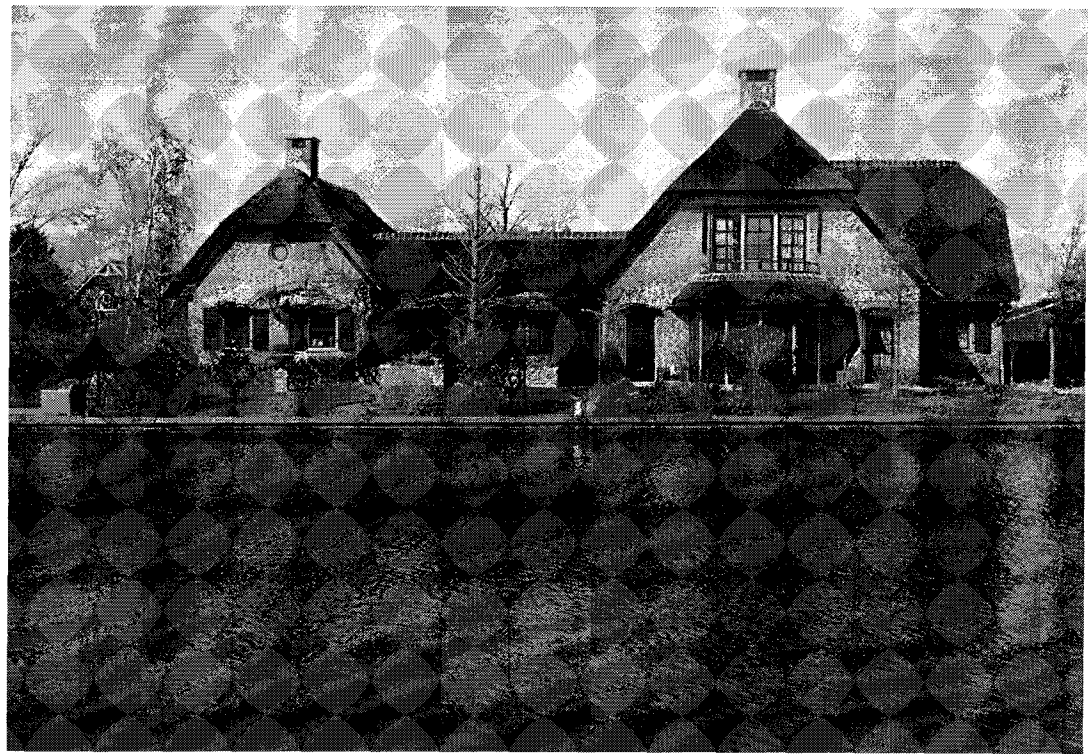
Bij herbestemming van een agrarisch bedrijf moet het behouden van de karakteristieke bebouwing, niet alleen het hoofdgebouw maar ook de bijgebouwen, uitgangspunt zijn. Behoud betekent in dit geval vaak ook een meer of minder vergaande transformatie ten behoeve van de nieuwe functie. Juist het hergebruik van bestaande gebouwen geeft het gebied een rijkdom en historische verankering.

gebiedseigen ▲ ▼

Referenties voor eigentijdse architectuur, van boven naar onder, van links naar rechts:

- woningen Empelsedijk, Oud Empel, Hilberink Bosch architecten (bron: www.hb-a.nl)
- idem
- dubbelhuis Overmeenweg, Heeten, Franz Ziegler (bron: www.franzziegler.nl)
- woonhuis Lemmer, Onix (bron: www.onix.nl)
- landgoed de Groote Scheere, B+B (bron: www.bplusb.nl)
- stal Eiland voor Sus Domesticus Blokhoven, Schalkwijk, Daad Architecten
 "De wens om lage gebouwen en daken met een kleine overspanning te maken zijn aanleiding om voor lessenaarsdaken met een flauwe dakhelling te kiezen. Opvallend is de intelligente situering van de dakvlakken die zorgt voor een mooie ritmiek in de bebouwingswand, waardoor het complex er van buitenaf gezien niet te massief uitziet." (Bron: Mooie en innovatieve varkensstallen, Ytje Feddes, Rijksadviseur voor het Landschap, 2011)

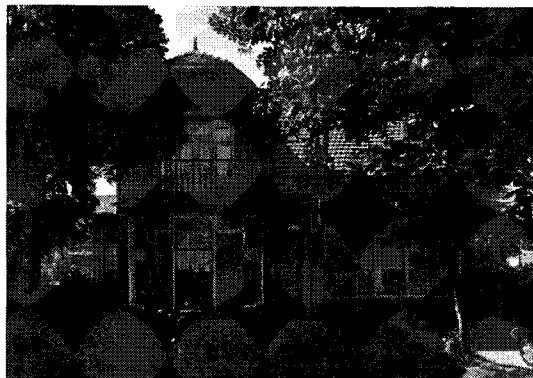
Vormgeving dorpse bebouwing aan de rivieroever / gebiedsvreemd

Streekeigen kenmerken ontbreken bij de bebouwing op deze pagina.

Kleine foto's links: Een reeks van vrijstaande, vrijwel identieke gebouwen past niet in het buitengebied. De ruimtes rondom de gebouwen zijn te klein voor het bereiken van een groen beeld met grote bomen. Ook zijn de gebouwen te dominant in het landschap aanwezig door de relatief grote schaal, de lichte kleuren en de grove detaillering.

Rechtsboven: Er zijn recent veel 'boerderettes' gebouwd aan de rivieroever. Hiermee wordt allerm minst aangesloten op de historie van het gebied: niet de pure vormgeving die kenmerkend is voor de boerderijen, en niet de juiste plek: boerderijen komen oorspronkelijk niet voor aan de rivieroever.

Linksonder: Dit huis is samen met de tuin een sterk conceptueel geheel. Echter, door de relatief grote schaal van de bouwvolumes, het opvallende kleur- en materiaalgebruik en de veelvormigheid domineert deze bebouwing te zeer zijn omgeving.

Vormgeving dorpse bebouwing aan de rivieroever

De bebouwing aan de rivieroever is veel kleinschaliger en meer verfijnd dan de bebouwing in het boerderijlint. Dorpse bebouwing in plaats van boerderijen. De gebouwen kenmerken zich door een rechthoekig, compact hoofdvolume, maar daarnaast zijn een aanbouw, balkon, erker, serre of veranda hier ook op hun plaats. Aan de achterzijde kan dit de gerichtheid op de Oude Rijn versterken. Zowel aan de voor- als achterzijde zijn raampartijen aanwezig en is aandacht voor detail.

Steile dakvlakken zijn kenmerkend, maar deze kunnen een meer verfijnde vorm hebben dan in het boerderijlint, bijvoorbeeld een samengestelde vorm met twee richtingen of een geknikt dakvlak.

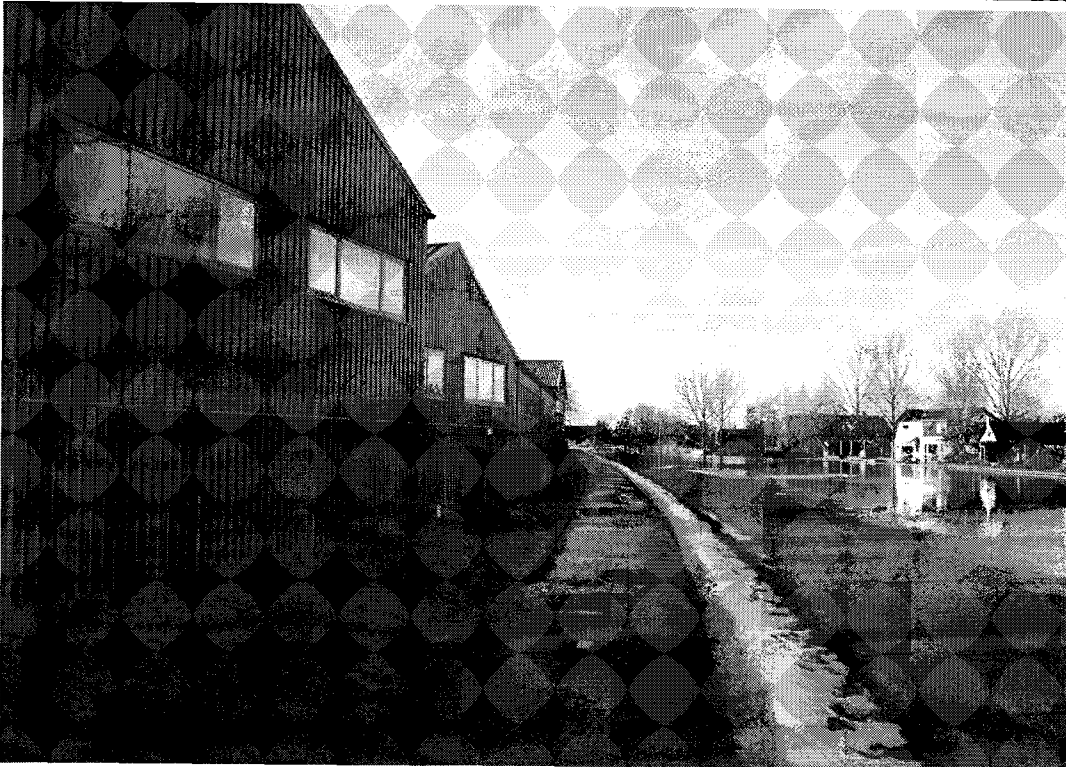
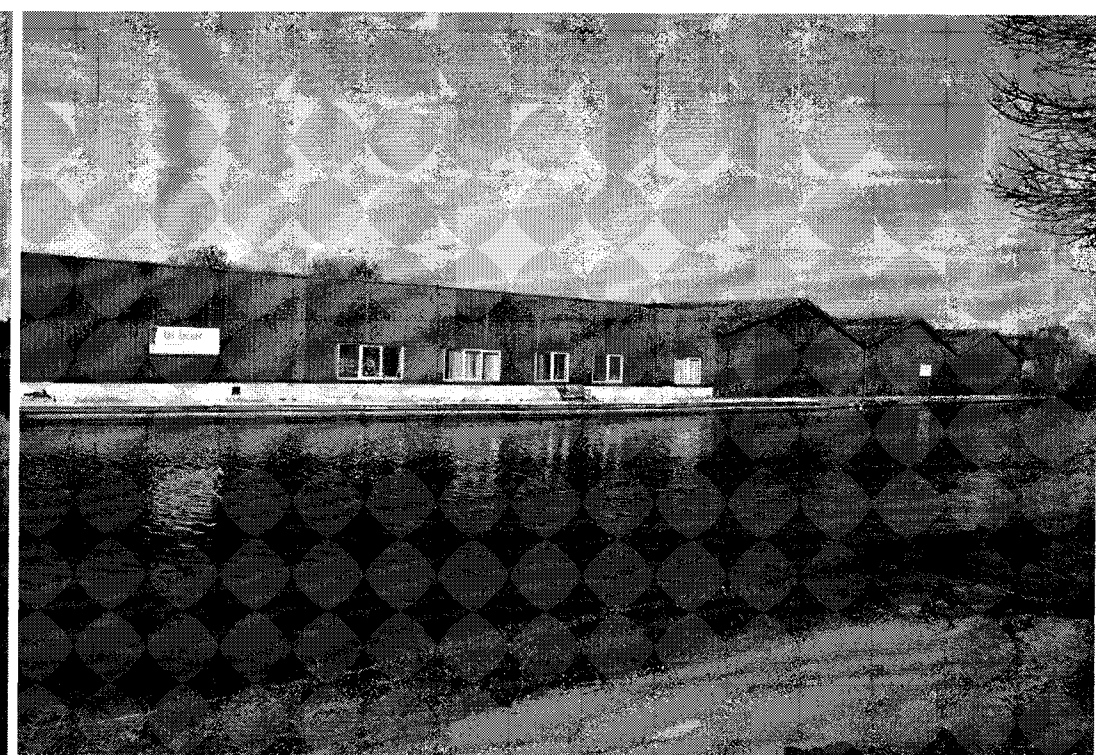
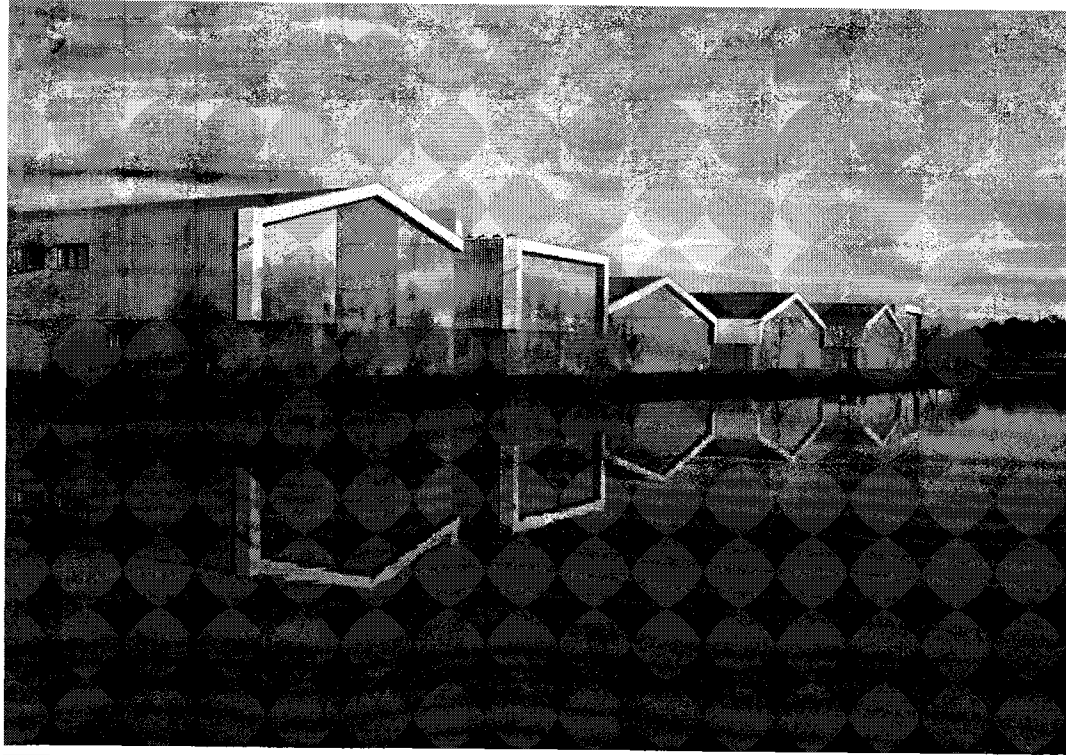
De gebouwen zijn niet hoger dan één laag met een kap.

gebiedseigen ▲ ▼

Foto's onder: referenties voor eigentijdse architectuur links en midden woonhuizen Empelsedijk, Oud-Empel, Hilberink Bosch architecten. Bron: www.hb-a.nl rechts Atelier in Oeken, Faro architecten. Bron: www.faro.nl

Vormgeving grootschalige bedrijfsbebouwing / gebiedsvreem

Deze bedrijfsgebouwen ontberen een krachtige uitstaling en een relatie met de rivier. Ze zijn niet groot genoeg, niet indrukwekkend genoeg, niet verfijnd genoeg. Ze hebben geen noch een uitgesproken karakter, waarbij vorm en gebruik aan elkaar verbonden zijn, noch is te zien welke activiteiten er plaatsvinden.

De vormen van oppervlakkige verfraaiing (de combinatie van twee gevelmaterialen op de foto linksboven, de gehele omranding van de raming op de foto linksonder) hebben geen betekenis.

bron: www.rekord-ramenendeuren.nl

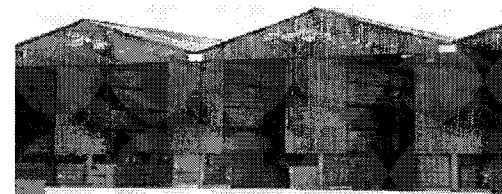
gebiedseigen ▲▼

Vormgeving grootschalige bedrijfsbebouwing

Bedrijven met een kleine schaal passen goed binnen de structuur van de agrarische erven. Grootschalige bedrijven passen hier niet, doen te zeer afbreuk aan de kwetsbare karakteristiek van het agrarisch lint. Grootschalige bedrijven komen van oudsher wel aan de Oude Rijn voor, waaraan ze in functionele zin (transport) verbonden waren. Ook nieuwe, grootschalige bedrijfsgebouwen, met bijvoorbeeld een relatie met de rivier, kunnen incidenteel aan de rivier voorkomen en een kwaliteit toevoegen. Deze gebouwen kunnen direct aan het water of het jaagpad staan, mits ze een zeer krachtige uitstraling hebben. Vaak zal een opbouw in meerdere volumes gewenst zijn, zodat er dieptewerking ontstaat, een spannend geheel, en tussenruimtes die bijvoorbeeld voor laden en lossen benut kunnen worden.

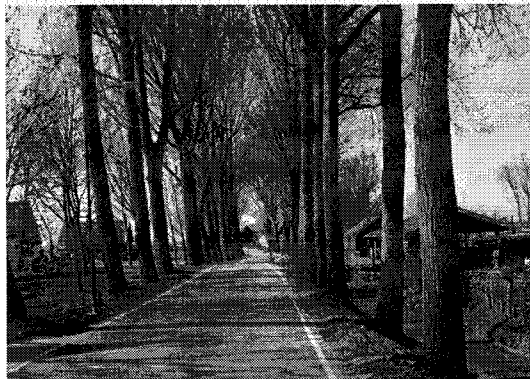
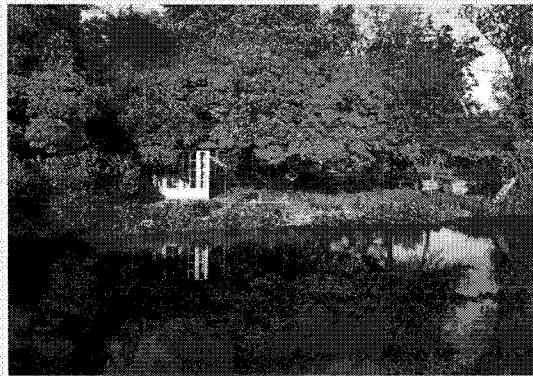
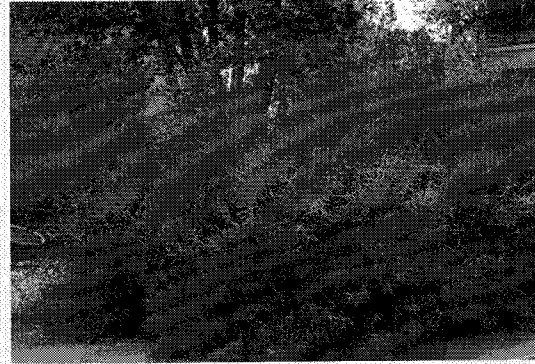
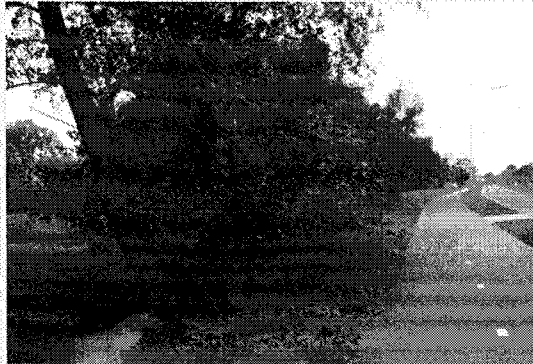
De vormgeving en materialisatie van bedrijfsgebouwen dient iets te zeggen over de functie, het gebruik en het product waarmee gewerkt wordt. Over het algemeen is bruin baksteen een gevelmateriaal dat goed in het gebied past. Wanneer dit niet mogelijk is, is hout in grijs-bruin-zwarttinten een goed alternatief.

Linksboven: Een voorbeeld van een architectonisch unicum aan de Oude Rijn, de Andrélonfabriek in Bodegraven.

Linksonder: Deze bouwmaterialenfabriek heeft geen grote architectonische kwaliteit. Maar de geleiding van de gebouwvolumes, de schoorstenen en de uitstalling van de materialen op de kade, maken het tot een ruimtelijk interessant geheel dat een sterke relatie heeft met de rivier.

Rechtsboven: Een voorbeeld van een mooie houten loods.

Materialen, beplantingvormen en -soorten

Materialen bebouwing

Eenvoud in materiaalgebruik en natuurlijke materialen, met name in donkere bruin-zwarttinten, zijn kenmerkend. Vlakken van lichte kleuren zijn over het algemeen te zeer in het oogspringend in het landschap. Gevels zijn van rode baksteen en soms gestuukt. In geval van bijgebouwen kan ook hout worden toegepast. Hellende daken zijn bedekt met keramische pannen of riet (een dunne laag, geen dik pakket). Rietendaken van boerderijen zijn in de loop der tijd grotendeels vervangen door dakpannen. Het behoud van de nog aanwezige rietendaken moet worden nagestreefd. Voor schilderwerk worden voor de grote vlakken donkere kleuren (zwart, donkerblauw, donkergroen) toegepast, vaak gecombineerd met lichte accenten (wit).

Verhardingen en meubilair

Verhardingen van gebakken klinkers en grind passen op het voorerf en bij de dorpse bebouwing aan de rivieroever. Op het achtererf van de boerderijen hoort een meer sobere, functionele verharding van asfalt, beton of een puinverharding. Openbare paden zijn van gras, halfverharding of - in natuurgebiedjes - van hout. Tafels, banken en zitranden zijn gemaakt van hout.

Zorg voor bestaande beplanting

Bij nieuwe ontwikkelingen dient zorgvuldig te worden omgegaan met bestaande, waardevolle of karakteristieke groenelementen.

Beplantingsvormen

De volgende beplantingsvormen kunnen worden toegepast:

- hoogstamboomgaard
- geschoren haag
- struweelhaag
- leibomen (toe te passen t.b.v. schaduw op het voorerf)
- bomenrij, van knotbomen of vrij uitgroeïende bomen
- hakhoutbos, geriefbosje (in boerderijlinten)
- (hak)houtsingels (in boerderijlinten)
- siertuinbeplanting
- moestuin
- moerasbosje (elzen, wilgen) en riet (in oeverzone)

Hoogstamboomgaarden

De aanplant van nieuwe hoogstamboomgaarden op de oeverwallen (en oude kreekruggen).

(Hak)houtsingels en hakhoutbosjes

Houtsingels zijn een goede randbeplanting op het achtererf.

Houtsingels zijn natuurlijke beplantingsstroken, met een gesloten beeld, bestaande uit een combinatie van bomen en heesters. Hakhoutbosjes en (hak)houtsingels hebben een grote ecologische waarde.

Streekeigen bomen voor (hak)houtsingels zijn: zwarte els, es, populier, veldesdoorn, schietwilg en zomereik. Streekeigen heesters zijn: hazelaar, eenstijlige meidoorn, sleedoorn, kardinaalsmuts, liguster, inheemse vogelkers, vuilboom, wilg, vlier, lijsterbes en gelderse roos.

Solitaire bomen

Grote solitaire bomen passen goed in de voortuin. Kenmerkende soorten zijn: notenboom, kastanje, linde, es, esdoorn en eik.

Bomenrij

Een bomenrij kan worden toegepast langs perceelsranden en met name langs toegangspaden. De boomsoorten die onder 'houtsingel' zijn genoemd of knotbomen van wilg, es of els zijn kenmerkend. Knotbomen zijn veel lager en leveren een meer open beeld op dan een houtsingel.

Langs toegangspaden komen in het gebied vaak rijen fruitbomen voor.

Hagen

Geschoren hagen kunnen langs het voorerf worden toegepast. Lossen hagen passen beter langs het achtererf.

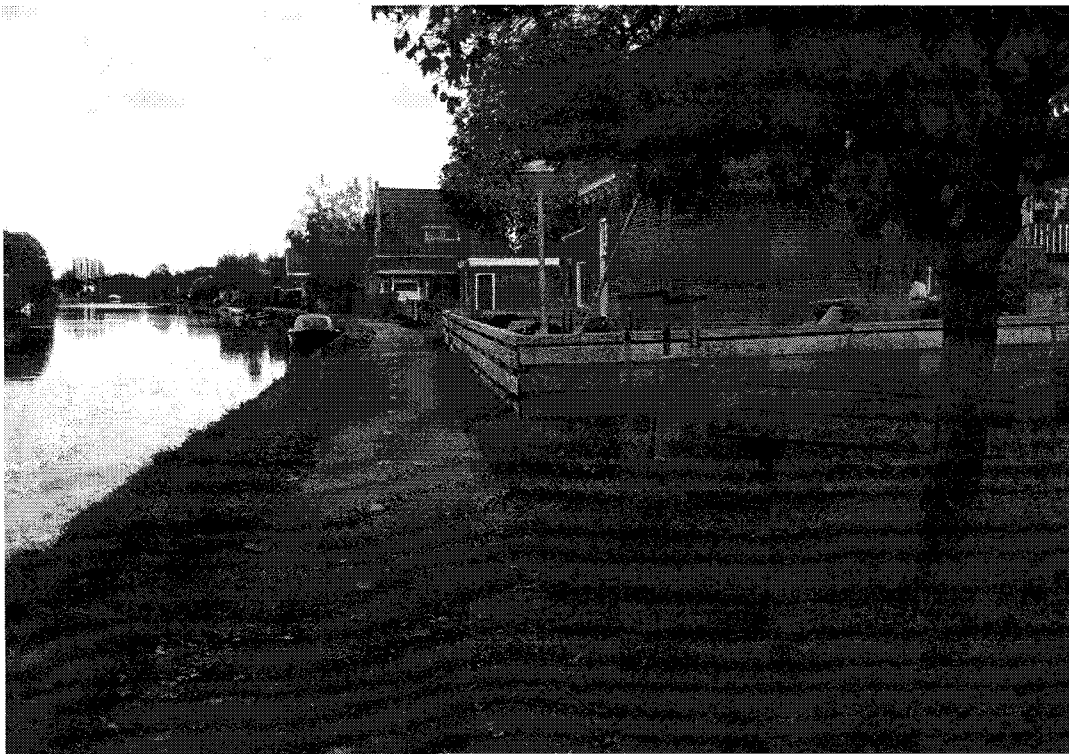
Liguster, veldesdoorn, haagbeuk, meidoorn en sleedoorn lenen zich voor toepassing als geschoren haag. Bij traditionele siertuinen wordt voor lage hagen buxus toegepast. Meidoorn, sleedoorn en veldesdoorn zijn ook geschikt voor een losse haag.

Leibomen

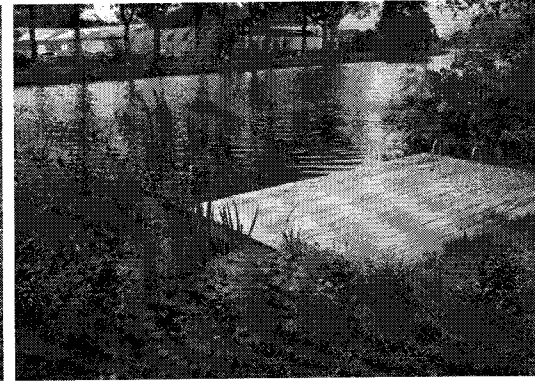
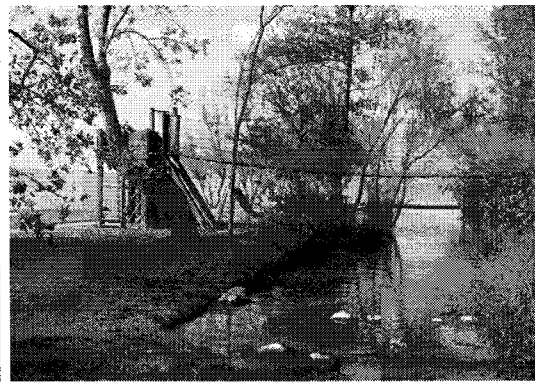
Leilindes werden oorspronkelijk toegepast voor schaduwwerking op de voorzijde van de boerderij, aan de noordzijde van een lint. Later zijn leilindes ook toegepast aan de zuidzijde van het lint als sierelement.

Sierbeplanting voor tuinen

De siertuin kan een klassieke boerentuin zijn met buxushagen of een moderne variant hierop, of een eenvoudiger inrichting hebben met gras en solitaire bomen. Ook kan een rijker sortiment van beplanting worden toegepast. Passende soorten zijn: boerenjasmijn, Gelderse roos, hortensia, kardinaalsmuts, ribes, sering, sneeuwbal, vlier, vogelkers, zoete kers, (perk)rozen en spiraea.

Links: Geen aantrekkelijke zitplek!

6 Openbare verblijfsplekken

De bouwstenen van hoofdstuk 5 zijn toegespitst op de inrichting van private erven. In aanvulling hierop richt dit hoofdstuk zich op de openbare verblijfsplekken en paden aan de rivieroever. Bouwstenen worden benoemd en daarnaast worden concrete inrichtingsvoorstellen gedaan voor twee plekken.

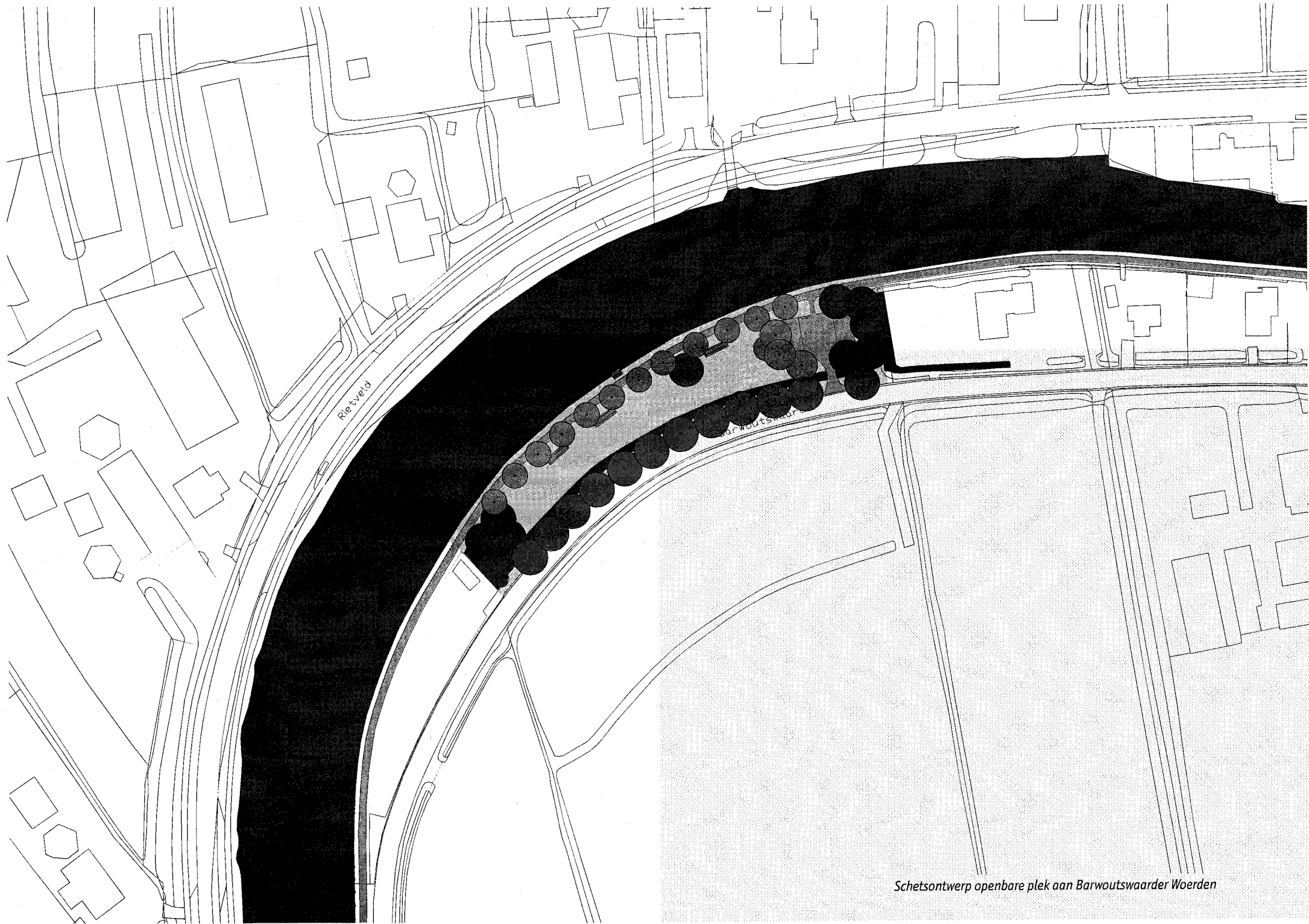
Bouwstenen openbare paden en verblijfsplekken aan de rivieroever

Om de beleefbaarheid en toegankelijkheid van het gebied te verbeteren, is het gewenst meer paden en verblijfsplekken aan te leggen. Bij de inrichting van deze plekken vormen de landschappelijke kenmerken van de rivieroever de basis. Dit landschap heeft een lommerrijk karakter en kan een meer natuurlijk of cultureel karakter hebben. De basisinrichting kan bijvoorbeeld bestaan uit rietland, wilgen en elzen, of grasland met sloten en bomenrijen langs de randen. Meubilair en paden dienen zo te zijn vormgegeven dat ze het karakter van de plek versterken en benutten. Het meubilair is gemaakt van hout. In natuurgebiedjes worden rechte vlonderpaden toegepast.

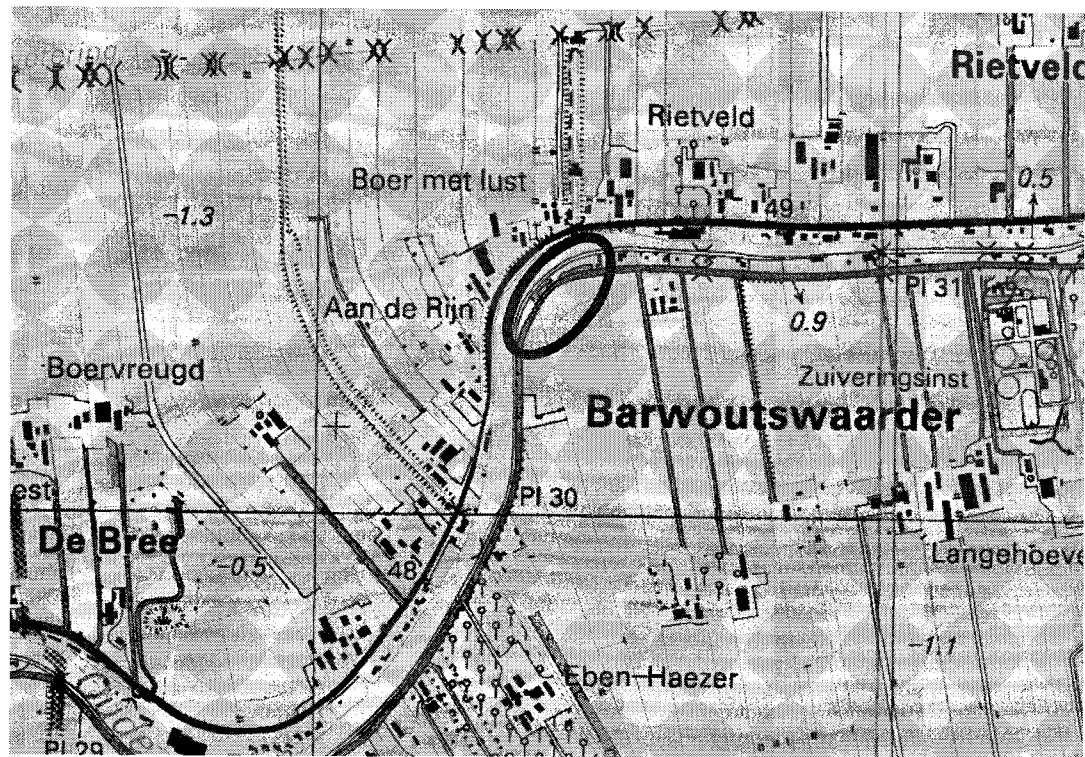
Bouwstenen voor openbare verblijfsplekken (linkerpagina)

Van links naar rechts, van boven naar onder

- De landschappelijk basisinrichting met een cultureel karakter
- De landschappelijk basisinrichting met een natuurlijk karakter
- Referentie voor recht vlonderpad in waterrijk natuurgebied (project Estuaire 07/09/11 in Cordemais en Lavau Frankrijk)
- Idem (omgeving steenfabriek Pfäffikon Zwitserland, landschapsarchitect Vetsch Nipkow)
- Referentie voor houten zitrand, die een samenhangend geheel vormt met het houten grondvlak (project Estuaire 07/09/11 in Cordemais en Lavau, Frankrijk)
- Referentie speelobject dat inspeelt op het landschap
- Een vlonder direct aan de rivier
- Referentie uitkijkpunt van hout

Schetsontwerp openbare plek aan Barwoutswaarder Woerden

Recreatieve plek in rivierbocht, Barwoutswaarder

In de sterke rivierbocht bij Barwoutswaarder ligt één van de weinige openbare en groene plekken aan de rivier bij Woerden. Deze plek heeft veel meer potentie dan in de huidige situatie wordt benut. De verblijfskwaliteit is matig, o.a. doordat de plek maar deels op de rivier is gericht, en de inrichting met gras en bosplanten is atypisch voor de plek.

Met een paar eenvoudige ingrepen wordt de relatie vanaf de weg en de plek zelf met de rivier versterkt en krijgt de plek een karakter dat past bij de karakteristiek van het landschap.

De nieuwe inrichting bestaat uit één grote hoofdruimte van gras met bomenrijen langs de randen. Zo ontstaat er vanuit de hele ruimte en vanaf de weg contact met de rivier. De bomenrijen versterken de ruimtelijke structuur van de plek, oftewel de markante bocht in de rivier. De bomenrij aan het jaagpad bestaat uit knotwilgen. Voor de bomenrij langs de weg zijn populieren een goede soort.

Langs de buitenrand accentueert een nieuwe watergang de overgang van de hooggelegen weg naar de lage rivieroeverzone. Deze watergang versterkt ook de betrokkenheid van de plek op de rivier.

Lange houten picknicktafels en banken zijn geplaatst vlakbij het jaagpad. Daarnaast is er een vlonder met zitrand direct aan het water.

Het bestaande parkeerterrein kan worden behouden. Door het verwijderen van de omsluitende dichte beplanting wordt dit een aantrekkelijke en heldere entree. Aan de westzijde van het parkeerterrein wordt een groep wilgen los in het gras geplaatst; een combinatie van *Salix rosmarinifolia* (stuik tot 2 m hoog) en *Salix alba* (hoge boom). Deze beplanting onttrekt de auto's enigszins uit het zicht, zonder het parkeerterrein geheel van de omgeving af te sluiten. Of het mogelijk en gewenst is de bestaande dichte beplanting op de koppen van het terrein te behouden, dient nader te worden onderzocht. Eventueel kan deze beplanting worden vervangen door wilgen (*Salix alba* en *Salix rosmarinifolia*).

jaagpad met nieuwe rij knotwilgen en nieuwe lange houten banken met tafels in het gras

nieuwe watergang met rij grote bomen, bijv. populieren

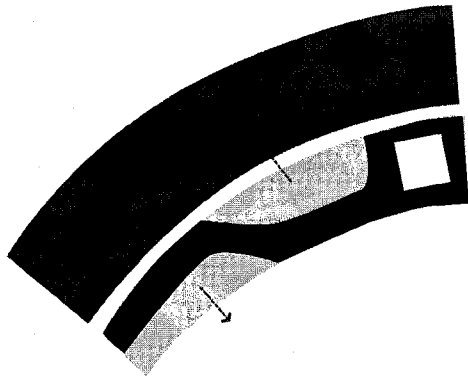
vlonder met houten zitrand aan het water

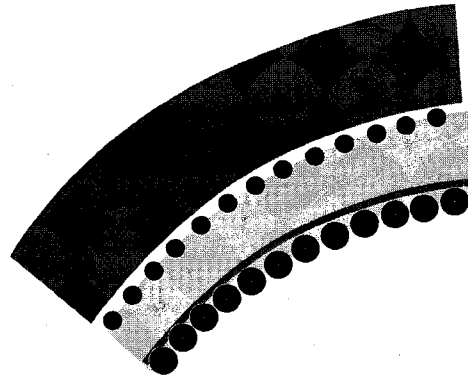
bestaand parkeerterrein met aan westzijde groep wilgen in gras (bomen en struiken: *Salix alba* en *Salix rosmarinifolia*)

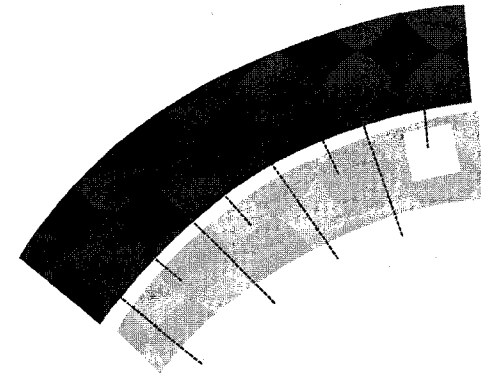
bestaande bomen of nieuwe beplanting van wilgen

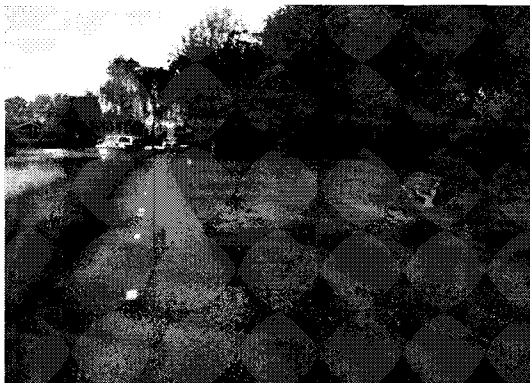
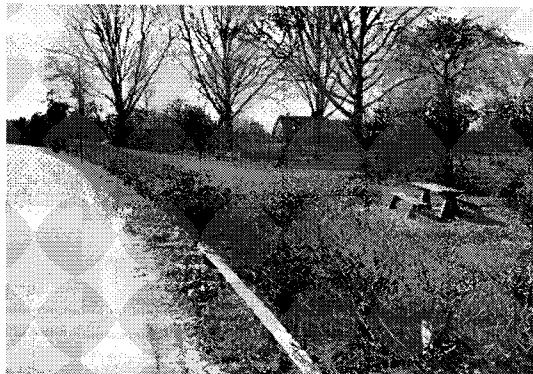
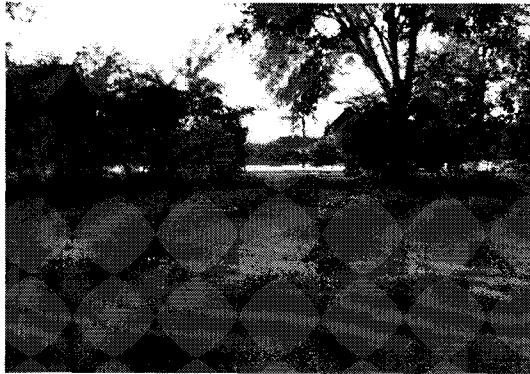
1. huidige opzet: een versnipperd beeld, de rivier niet optimaal benut
- vanaf het parkeerterrein geen contact met omgeving
 - vanaf weg geen contact met rivier
 - één van de twee ruimtes is gericht op de weg i.p.v. op de rivier

2. nieuwe inrichting: één grote ruimte, nadruk op de randen, structuur parallel aan de rivier
- een bomenrij (bijv. populieren) met watergang aan de wegzijde;
 - rij knotwilgen langs het jaagpad;

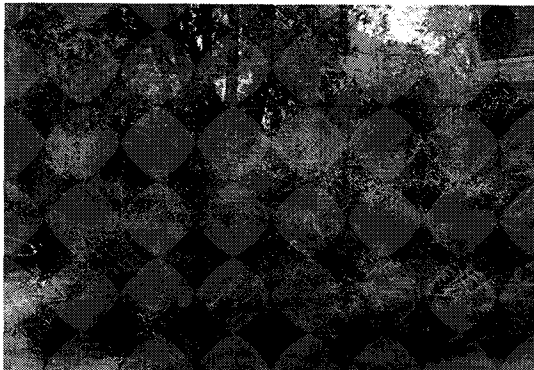
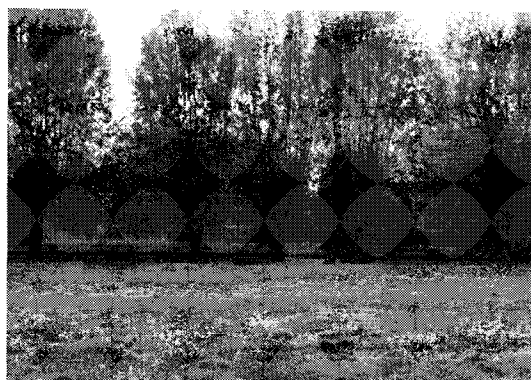
3. nieuwe inrichting: contact met de rivier:
- vanaf de weg, de ruimte zelf en de parkeerplaats is de rivier zichtbaar
 - lange houten tafels en/of banken staan parallel aan de rivier, vlakbij het jaagpad
 - een vlonder met zitrand direct aan het water

Foto's links: Huidige situatie recreatieve plek Barwoutswaarder Woerden

Van links naar rechts, van boven naar onder:

1. Het parkeerterrein is geheel omzoomd door dichte, hoge beplanting. Het is een sombere, afgesloten, sociaal onveilige en verwaarloosde plek. Er is nauwelijks contact met de omgeving. Het is geen goede entree.
2. De 'recreatieve plek' is opgedeeld in twee ruimtes. Eén ruimte is aan de weg gelegen en door dichte beplanting van de rivier afgekeerd. Gemiste kans! Ook de beplanting (het bosplantsoen, de haag) maakt de nabijheid van de rivier niet voelbaar.
3. De andere ruimte is wel gelegen aan de rivierzijde. De afstand tussen de banken en de rivier voelt nogal groot. Door de dichte beplanting is vanaf de weg de Dude Rijn niet te beleven.
4. Eén picknicktafel staat wat dichterbij het fietspad. Hier is de betrokkenheid op de rivier daarmee relatief goed bereikt.

Referentiebeelden voor de bouwstenen van het ontwerp

Van links naar rechts, van boven naar onder:

1. Hoofdropzet: laag gelegen grasland met bomenrijen aan weerszijden
2. Knotwilgen aan het jaagpad
3. Eern rij populieren langs de weg
4. Een watergang langs de weg
5. Een groep struikwilgen en schietwilgen aan de westzijde van het parkeerterrein, en eventueel ook op de koppen van het terrein
6. Het parkeerterrein kan worden behouden, maar de dichte omsluitende beplanting wordt grotendeels verwijderd.
7. Lange houten banken en tafels, parallel aan de rivier
8. Een vlonder met zitrand aan het water

PCL XL Error

Subsystem:
Error:
Operator:
Position:

KERNEL

InsufficientMemory
BezierRelPath
1389912

Subsidiemogelijkheden

Bijlage bij Versterken oeverwallen Oude Rijn in het Venster Bodegraven - Woerden; inspiratieboek voor ruimtelijke kwaliteit
20 december 2011

Inleiding

Het project 'Versterken oeverwallen Bodegraven-Woerden' richt zich op het behoud en het versterken van de landschappelijke kwaliteiten van de oeverwallen langs de Oude Rijn tussen Bodegraven en Woerden. Het gebied bestaat uit erven, eigendom van de bewoners en ondernemers. Bewoners en ondernemers die aan de slag willen met de versterking van hun erf, kunnen op verschillende manieren subsidie verkrijgen. Onderstaand is een overzicht opgenomen van instanties die subsidies verstrekken, waarbij verwezen wordt naar de internetpagina met de actuele informatie hieromtrent.

Aantekening bij dit overzicht is dat de subsidies erg aan verandering onderhevig zijn. Per 2012 zullen al veel regelingen veranderen of zelfs vervallen. De sites geven de laatste informatie

Landschapsbeheer Zuid Holland

www.landschapsbeheerzuidholland.nl

De provincie Zuid-Holland stelt financiële middelen beschikbaar voor het onderhoud en de aanplant van landschapselementen. Vanaf 2010 wordt niet meer elk landschapselement gesubsidieerd. Er zijn door de provincie Zuid-Holland een aantal voorwaarden opgesteld en beschreven in het 'Natuurbeheerplan Zuid-Holland 2011'.

Landschapsbeheer Zuid-Holland ondersteunt u met advies over en hulp bij het aanvragen van de onderhoudssubsidie en/of de aanplantsubsidie.

Landschap erfgoed Utrecht

www.landschaperfgoedutrecht.nl

Landschap Erfgoed Utrecht geeft advies over het inrichten en beheer van een terrein, maakt kleinschalige natuurontwikkelingsplannen en ondersteunt bij het aanvragen van subsidies. Daarnaast helpt ze bij de uitvoering van het beheer. Hiermee is Landschap Erfgoed Utrecht de spil in het netwerk voor landschapszorg in de provincie Utrecht.

Provincies Utrecht en Zuid-Holland

www.provincie-utrecht.nl, www.zuid-holland.nl

Subsidieregeling Agenda Vitaal Platteland www.vitaalplatteland.nu,
De subsidieregeling Agenda Vitaal Platteland is gericht op de thema's natuur, landschap, cultuurhistorie en sociaal-economische vitaliteit. Het betreft hier een regeling die mede gefinancierd wordt door het Rijk (ILG) en de Europese Unie (POP). Subsidies Agenda Vitaal Platteland zijn bedoeld om doelen te realiseren zoals beschreven in de provinciale gebiedsprogramma's.

Het gaat om projecten op de volgende gebieden:

- realisatie van natuur
- verbeteren van waterkwaliteit
- duurzaam bodemgebruik
- nationale landschappen
- ontwikkelen landschappelijke kwaliteit
- versterking cultuurhistorie en aardkundige waarden
- structuurverbetering landbouw
- duurzame landbouw en milieumaatregelen
- verbrede landbouw
- streekidentiteit
- leefbaarheid
- recreatie

Op basis van de Agenda Vitaal Platteland zijn er projectsubsidies beschikbaar voor verbetering van de landschappelijke kwaliteit. Er kunnen subsidies verstrekt worden voor projecten die bijdragen aan:

- de realisatie van de uitvoeringsprogramma's voor de Nationale Landschappen;
- het tegengaan van de verrommeling van het landschap;
- de beleefbaarheid en toegankelijkheid van het landschap;
- de verspreiding van kennis over de landschappelijke kwaliteiten;
- de realisatie van de projectenatlas of uitvoeringsprogramma Nieuwe Hollandse Waterlinie, Grebbelinie, Groene Hart, Utrechtse Heuvelrug en Romeinse Limes;
- het behoud, herstel of de ontwikkeling van aardkundige waarden.

Subsidieregeling Landelijk Gebied Zuid-Holland

In de Subsidieregeling landelijk gebied zijn alle projectsubsidies en boekjaarsubsidies samengevoegd die zich richten op de thema's landschap, recreatie, natuur en landbouw.

De regeling bevat tevens subsidiemogelijkheden waarmee bestaande natuurdoelen worden ondersteund, zoals de realisatie van ecologische verbindingen en het soortenbeleid. Genoemde doelen zijn opgenomen in het Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied 2007-2013 (pMJP).
www.zuid-holland.nl

Erfgoedparels, subsidie

U kunt als particulier, bedrijf en organisatie subsidie aanvragen voor industrieel erfgoed in de provincie Utrecht. De provincie Utrecht richt zich in 2011 specifiek op restauratie en herbestemming van industrieel erfgoed.
<http://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/cultureel-erfgoed/monumenten-o/erfgoedparels/>

Landelijk gebied, subsidie onderhoud landschapselementen

De provincie Zuid-Holland wil karakteristieke landschapselementen in stand houden. Deze elementen dragen bij aan de kwaliteit van de leefomgeving, vertellen iets over de ontstaansgeschiedenis van een gebied en hebben vaak (bijzondere) natuurwaarden. Voor het onderhoud van deze landschapselementen kan een subsidie worden aangevraagd. In het Natuurbeheerplan Zuid-Holland heeft de provincie benoemd welke landschapselementen zij karakteristiek vindt in de verschillende delen van de provincie. Onder voorwaarden kan het onderhoud aan deze landschapselementen in aanmerking komen voor subsidie.

http://www.zuid-holland.nl/loket?&view=product&product_id=8332&top10=1&smarttags=0&navigation=list

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden

'Bent u grondeigenaar en wilt u de sloten op uw terrein voorzien van een natuurvriendelijke oever? Dan kunt u in aanmerking komen voor een financiële bijdrage van het waterschap. Wanneer u grondeigenaar bent in het Oude Rijngebied of de Lopikerwaard, dan is er nog eens extra geld beschikbaar als u extra open water realiseert.'

http://www.hdsr.nl/thema%27s/water_en_onderhoud/onderhoud_door_u/stimuleringsregeling

Hoogheemraadschap Rijnland

Stimuleringsregeling natuurvriendelijke oevers en extra open water.
www.rijnland.net/rijnland_0/taken/schoon_water/natuurvriendelijke

Rijksoverheid

Brochure 'Hoe mooi is het Nederlandse landschap morgen? Handreiking financieringsmogelijkheden landschap'. In deze brochure uit 2010 van MooiNL zijn diverse subsidiemogelijkheden opgenomen.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/06/30/handreiking-financieringsmogelijkheden-landschap.html>

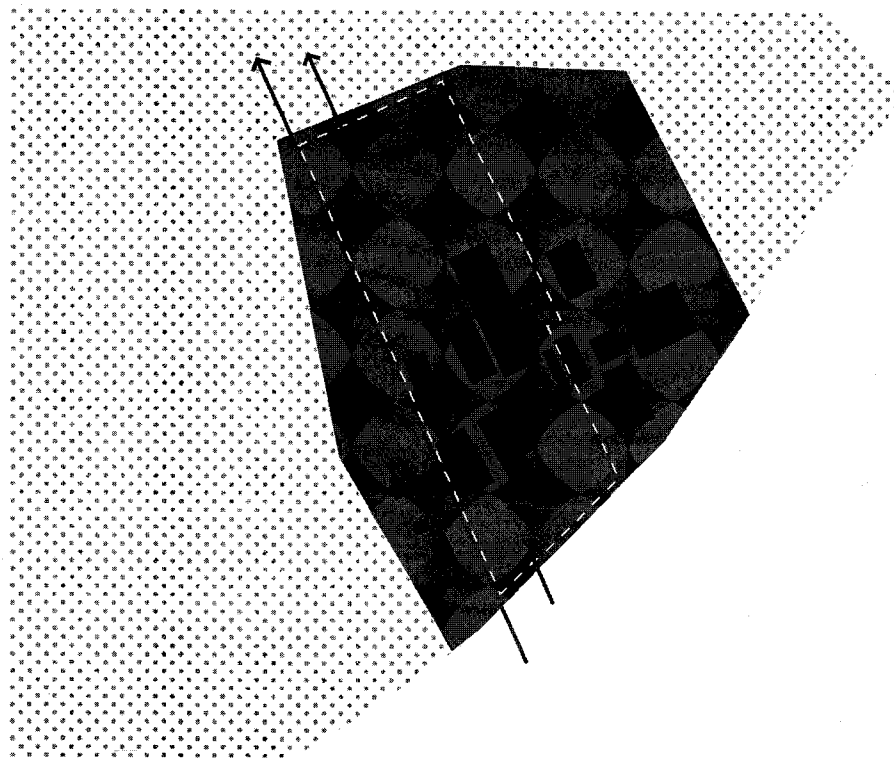
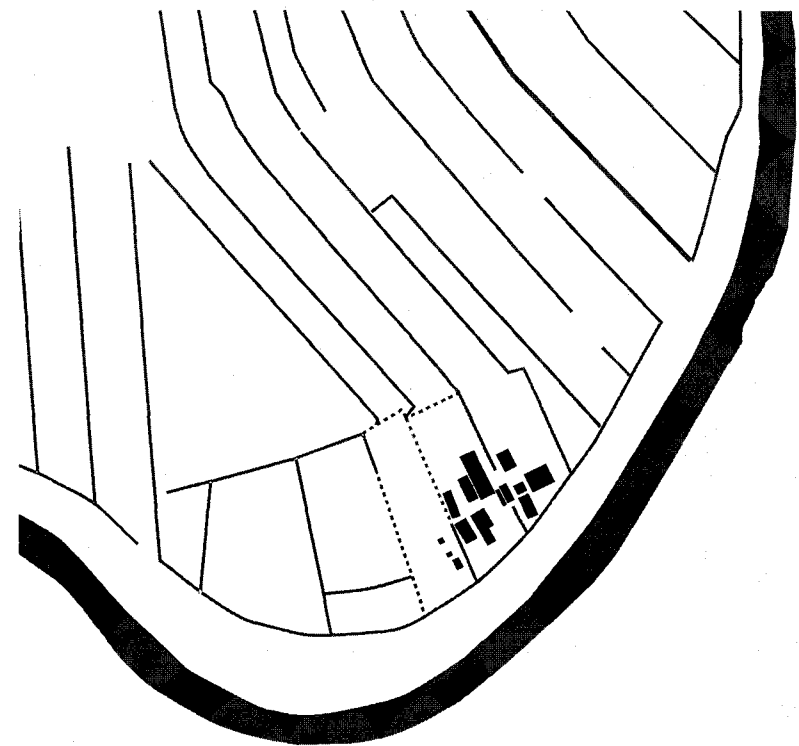

Landschapsontwerp Rietveld 124 Woerden

Bijlage bij Versterken oeverwallen Oude Rijn in het Venster Bodegraven - Woerden;
inspiratieboek voor ruimtelijke kwaliteit, december 2011

Sabine Geerlings landschapsarchitectuur

Analyse bestaande situatie en historische situatie (1900) Rietveld 124

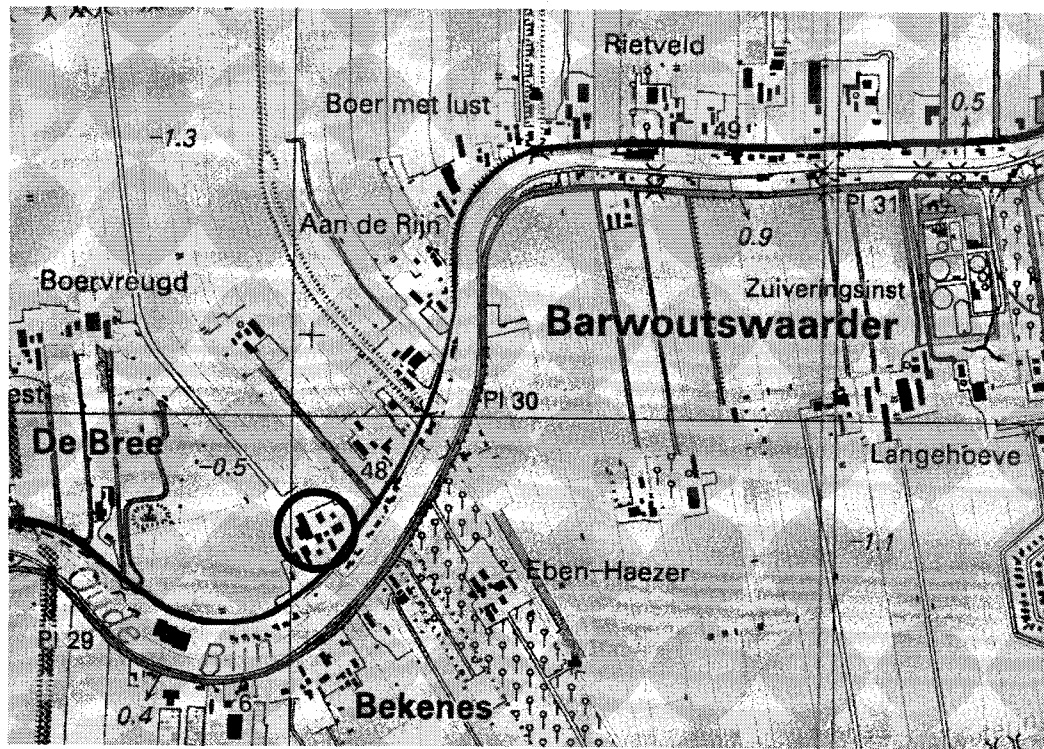
Linksboven: Vanaf de weg is via een grote open ruimte (gestippeld) over een grote lengte zicht op de westzijde van de bouwlocatie. Daarnaast is er vanaf de omliggende erven op de oude kreekkruggen zicht op de achterzijde van Rietveld 124.

Rechtsboven:

Een deel van de historische watergangen in de omgeving van Rietveld 124 is niet meer aanwezig. Deze zijn donkerblauw gestippeld op de tekening. Lichtblauw gestippeld is de sloot die gedempt zal worden om voldoende ruimte te hebben voor de nieuwe stal.

Linksonder: Rietveld 124 vormt samen met de aangrenzende erven een ruimtelijk zeer gesloten geheel. Er zijn geen doorzichten naar het achterland. Aan de westzijde van het erf, tussen Rietveld 124 en het vrijstaande woonhuis, is een klein doorzicht via de sloot. Met het toevoegen van de nieuwe stal zal dit doorzicht verdwijnen. Via de toegangsweg van nr. 124 is een doorzicht tussen de gebouwen door naar het achterland in principe mogelijk, maar het zicht wordt belemmerd door 'objecten' op het erf.

Rechtsonder, rechterpagina: De historische kaart (ca. 1900) laat zien dat er nog geen bebouwing aanwezig was ter plaatse van het huidige Rietveld 124. Op een deel van het perceel was een boomgaard. In de directe omgeving waren veel meer boomgaarden en perceelrandbeplantingen dan in de huidige situatie aanwezig.

Landschapontwerp Rietveld 124 met nieuwe stal

Uitgangspunten

Uitgangspunt is de maatvoering en opbouw van een reeds gemaakt stalontwerp. Gezien de grote afmetingen van dit gebouw en rekening houdend met beperking van loopafstanden, is verzocht om uitbreiding van het bouwperceel in westelijke richting. De hier gelegen sloot zal daarom gedempt moeten worden. Het weideperceel ten westen van het huidig bouwperceel is reeds in eigendom. Het gebouw heeft een aanzienlijk grotere maat en schaal dan de bestaande bebouwing van Rietveld 124 en de voor dit gebied kenmerkende korrelgrootte van de agrarische erven.

Ruimtelijke analyse bestaande situatie

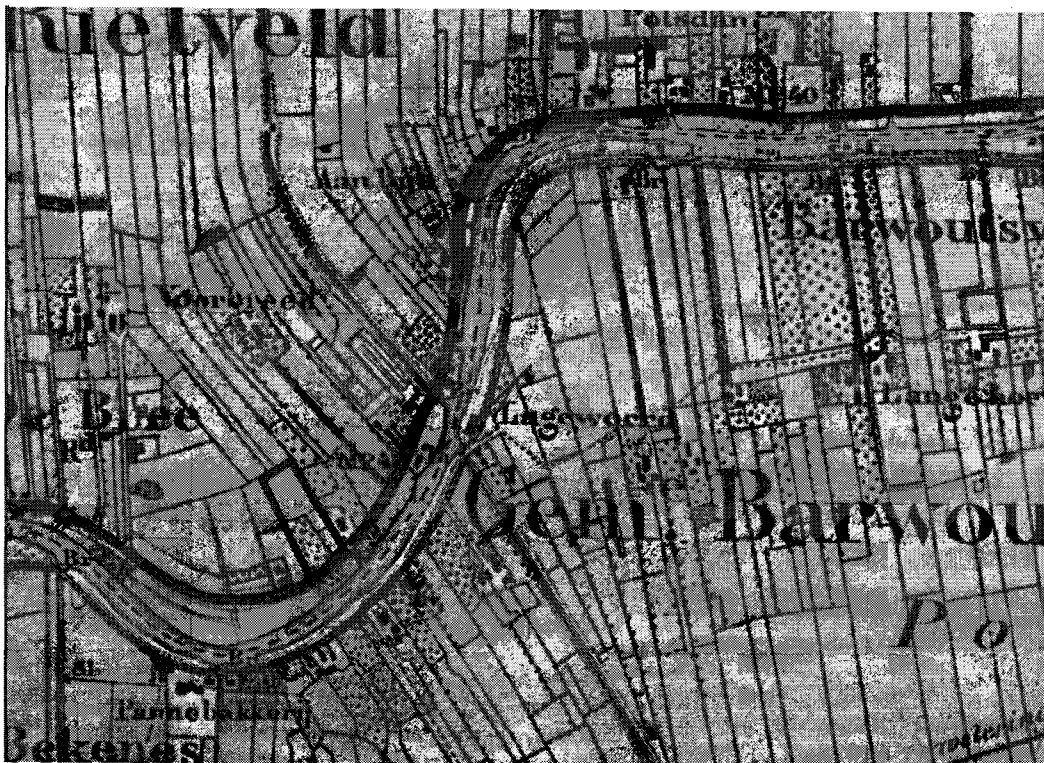
Rietveld 124 ligt op een markante plek in het landschap. Hier maakt de Oude Rijn een sterke bocht. Aan de westzijde van het bouwperceel bevindt zich een grote open ruimte. Daarnaast is er ten noorden van de locatie een oude kreekrug met erven aanwezig. Deze bijzondere context maakt dat er vanaf vele zijden zicht is op de locatie voor de nieuwe stal van Rietveld 124.

Samenhangend met de sterke bocht van de Oude Rijn is hier een bijzondere verkaveling aanwezig. De lange percelen van de slagenverkaveling maken een knik en ten westen van Rietveld 124 is een blokvormige kavelstructuur. De bebouwing en beplanting van Rietveld 124 en de aangrenzende erven van nummer 122 en 126 vormen een ruimtelijk zeer gesloten geheel. Er is een mooie voorruimte tussen de bebouwing en de weg, maar er zijn geen goede doorzichten naar het achterland. Aan de westzijde van het erf, tussen Rietveld 124 en het vrijstaande woonhuis, is een klein doorzicht via de sloot. Door beplanting is deze nauwelijks waarneembaar. Met het toevoegen van de nieuwe stal zal dit doorzicht verdwijnen.

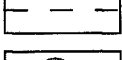
De hier gelegen sloot zal grotendeels worden gedempt. Door het dempen van deze sloot tezamen met het reeds eerder dempen van historische sloten, ontstaat een onduidelijke kavelstructuur in de omgeving van Rietveld 124.

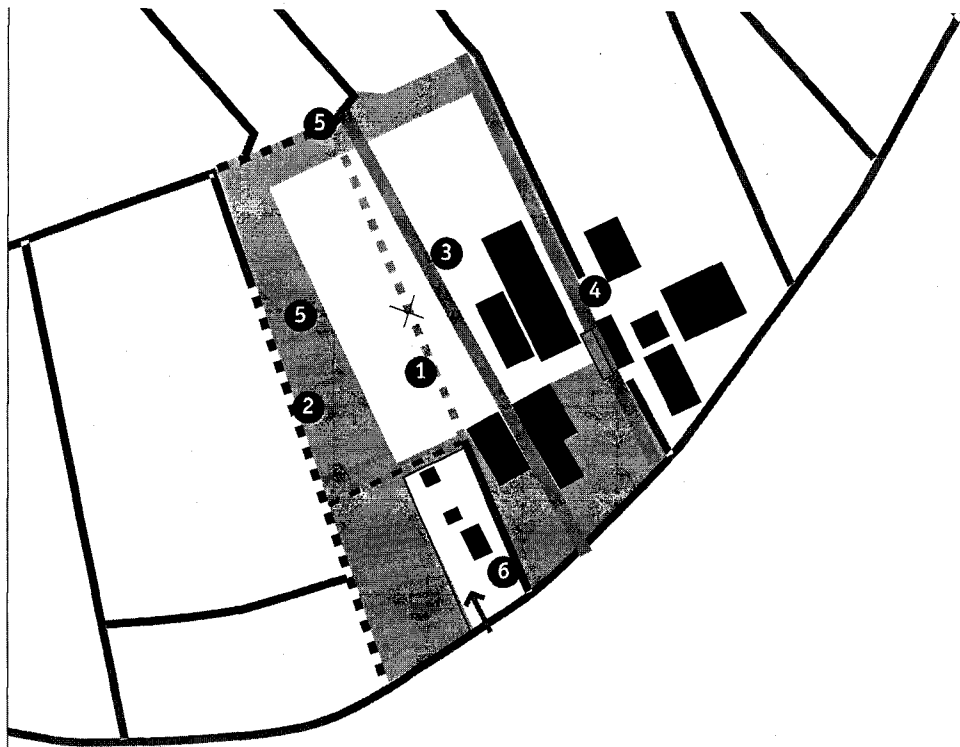
Inrichtingsvoorstel

Het streven is om de zichtrelatie vanaf de weg naar het achterland en tussen de erven door te verbeteren. Dit is te beschouwen als een compensatie voor het komen te vervallen van het zicht over de te dempen sloot en de aanzienlijke verbreding van het bouwperceel.

- nieuwe stal
- vergrote sleufsilos
- bestaande bebouwing
- verharding
- gras
- tuin
- open ruimte, vrij zicht van weg tot weiland
- knotwilg
- boom
- inheemse bomen met struiklaag (houtsingel of geriefbosje)
- hoogstamboomgaard
- haag
- watergang

Ruimtelijk kader

1. Bestaande, te dempen sloot (grijs gestippeld)
2. Nieuw sloten. De sloten aan de westzijde en noordzijde van het erf waren in het verleden reeds aanwezig.
3. Doorzichte naar het achterland via toegangsweg en aan de oostrand van het erf langs de sloot. Deze ruimtes vrij houden van bebouwing en andere objecten die het zicht blokkeren.
4. Nieuw doorzicht en ruimte tussen Rietveld 124 en 122. De kleine schuur die aan de oostzijde van het erf is gelegen, tegen het zomerhuis van het buurerf aan, wordt verwijderd of verplaatst.
5. Langs de achterrand van het perceel en tussen het bouwvlak en de nieuwe sloot zijn groene ruimtes met een gevarieerde boombeplanting.
6. De bestaande buur-woning (Rietveld 126) krijgt een nieuwe, directe aansluiting op de provinciale weg. De strook grond parallel aan de Provinciale weg wordt gevoegd bij de gronden van Rietveld 124. Dit oppervlak wordt aan de westzijde van Rietveld 126 gecompenseerd.

De nieuw stal wordt zo geplaatst dat er een zichtlijn tussen de gebouwen door vanaf de weg tot in het weidegebied ontstaat. Daarnaast wordt aan de oostzijde de bestaande schuur, die tegen een karakteristiek gebouw van Rietveld 122 staat, verwijderd. Hierdoor worden de twee erven weer als afzonderlijke eenheden herkenbaar en er is weer zicht tussen de erven door naar het achterland.

De nieuwe stal wordt geplaatst parallel aan de te dempen sloot.

De oorspronkelijk aanwezige sloten aan de westzijde en de noordzijde van het uitgebreide erf worden hersteld, zodat de landschapsstructuur wordt verhelderd. Hiermee ontstaat er tevens ruimte voor een royale groenstrook met boombeplanting tussen de nieuwe stal en de sloot. Gezien de grote hoogte van het nieuwe gebouw is een dergelijke forse maat ook wenselijk. Ook aan de achterzijde is een groenstrook met boombeplanting zodat het nieuwe gebouw niet al te dominant zichtbaar zal zijn in het landschap, kijkend vanaf de erven op de kreekruggen.

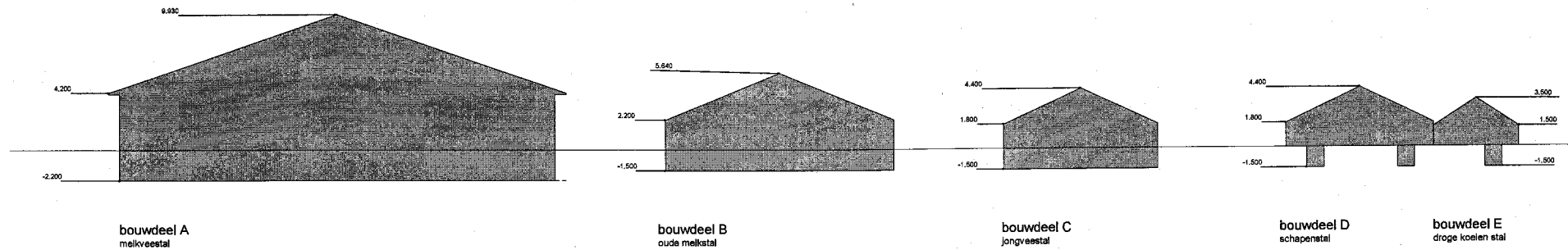
De toegangsweg naar het woonhuis Rietveld 126 ligt in de huidige situatie ter hoogte van de nieuwe sloot en loopt parallel aan de provinciale weg tot het erf. Dit oogt onlogisch. Voorgesteld wordt om, overeenkomstig de wens van de bewoners, deze toegangsweg te vervangen door een rechtstreekse entree vanaf de provinciale weg.

Beplantingsvoorstel

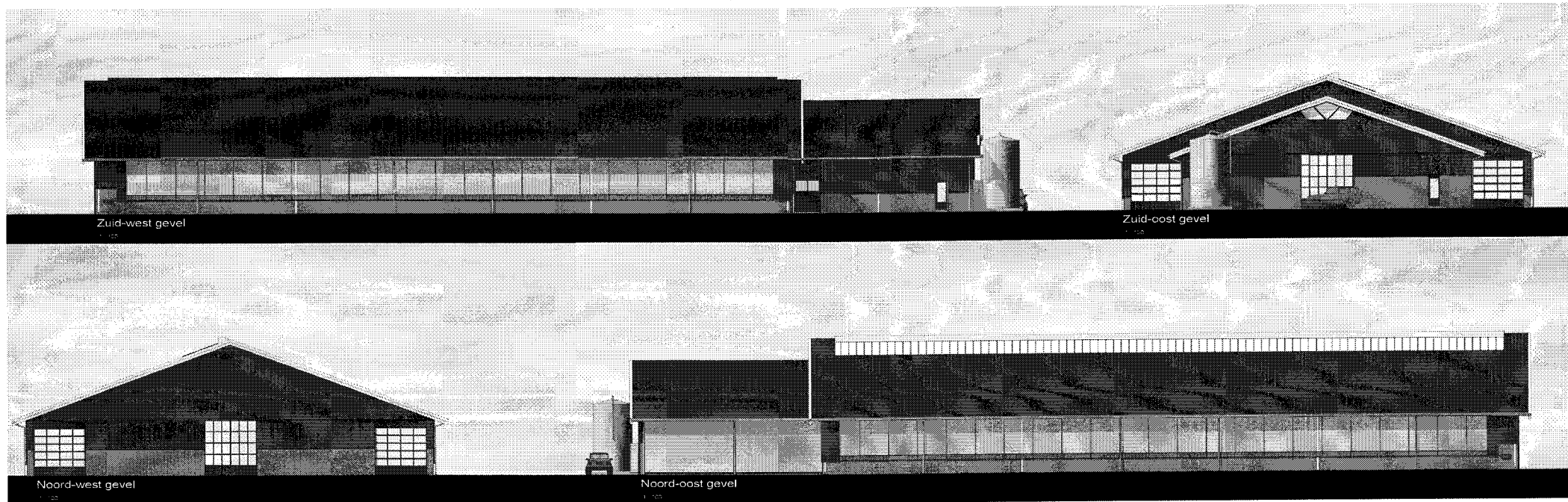
Binnen de groene rand zijn verschillende beplantingseenheden, met verschillende soorten, te onderscheiden. De beplanting langs de westrand van het bouwperceel bestaat ter hoogte van het achtererf uit een houtsingel (streekeigen boomsoorten met stuiklaag). De voorkeur gaat uit naar vrij uitgroeiende bomen en geen knotbomen, omdat deze qua schaal beter aansluiten op de grote schaal van de bebouwing. De combinatie met stuiken voorkomt dat de stal wanneer deze binnenin verlicht is, zeer opvallend aanwezig zal zijn in het landschap.

Langs het voorste deel van de sloot, ter hoogte van het voorerf, kunnen wel knotwilgen langs de sloot worden geplaatst. Het is ook mooi om op deze wijze onderscheid te maken tussen het voor- en het achtererf.

De ruimte naast het vrijstaande woonhuis van Rietveld 126 wordt beplant met een hoogstamboomgaard. Zo ontstaat er een logische ruimtelijke eenheid van de boomgaard met de tuin en het huis van Rietveld 126, ondanks dat het

Maatvoering nieuwe stal(links) t.o.v. de bestaande stallen

verschillende eigendommen zijn.

Aan de achterzijde van het erf worden twee hakboutbosjes toegevoegd.

In de huidige situatie staan er hekken rond de kavel van Rietveld 126. Dit geeft geen mooi aanzicht. Vervanging door hagen is gewenst.

Architectuur

Aangezien het stalontwerp als uitgangspunt dient te worden beschouwd, wordt hier alleen geadviseerd over de materialisatie.

Het metselwerk dient overeenkomstig de bestaande boerderij en bijgebouwen te bestaan uit bruine bakstenen. Het groen van de gevelelementen dient ook dezelfde tint te zijn als aanwezig bij de bestaande gemetselde bijgebouwen.

De doeken van de ramen zijn bij voorkeur antraciet. Dit zal het minst in het oogspringen in het landschap.

Het gevelbeeld van het bouwplan is nogal gefragmenteerd. De gevels zijn voor een groot deel open (met doeken) en daarnaast is er een opdeling in groene elementen en bakstenen delen. Een krachtiger totaalbeeld, met een grotere eenvoud die karakteristiek is voor bijgebouwen, is wenselijk. Een goede manier om dit te bereiken is door meer metselwerk toe te passen in plaats van de groene geveldelen. Dit komt overeen met de bestaande bijgebouwen die op deze pagina zijn te zien.

Foto's bestaande situatie Rietveld 124 en directe omgeving

Van links naar rechts, van boven naar beneden:

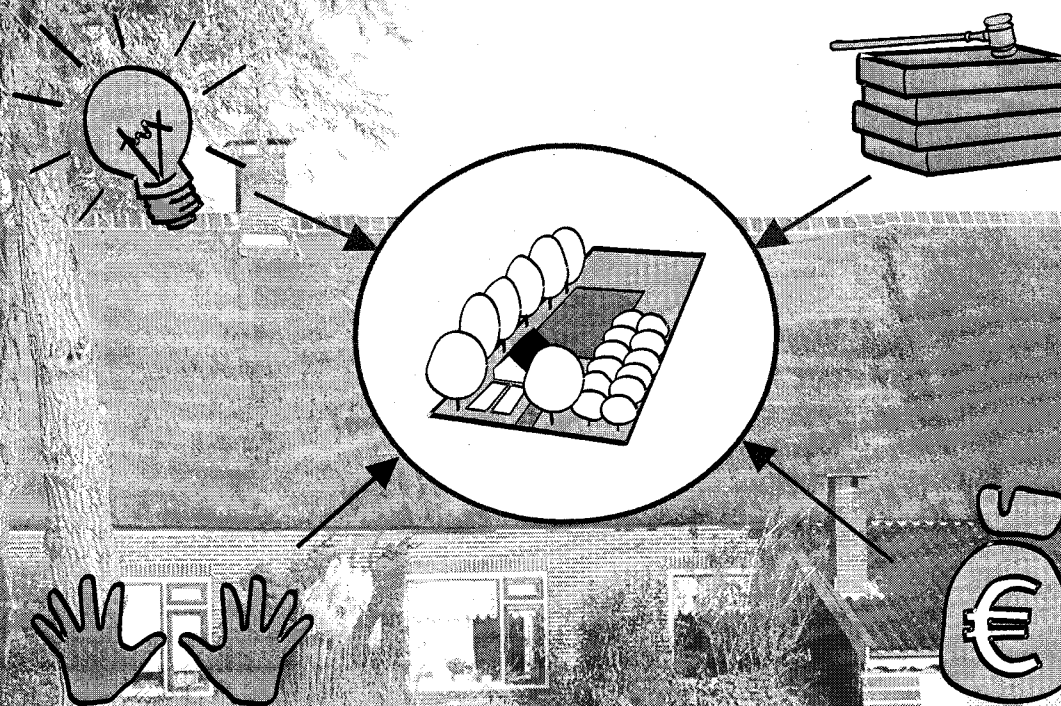
1. De sloot aan de westzijde van Rietveld 124. Het zicht naar het achterland wordt voor een groot deel weggenomen door een struik.

2. De toegangsweg van Rietveld 124. Het zicht naar het achterland wordt weggenomen door objecten op het erf, maar is vrij van bebouwing.

3 en 4. Aan de voorzijde van het erf bevinden zich mooie groene plekken met gras en bomen. Het open karakter is een kwaliteit voor de beleving van de omgeving vanaf de weg.

5 en 6. In de lijn van de sloot staat een historisch waardevol gebouw, dat hoort bij Rietveld 122. De groene schuur van Rietveld 124 staat hier vrijwel tegenaan. Deze blokkeert het doorzicht naar het achterland. Doordat deze bebouwing van de beide erven zo dicht bij elkaar staat, zijn de erven niet meer te ervaren als aparte eenheden.

7 en 8. De bestaande, te behouden, bebouwing vormt een sterk samenhangend geheel door overeenkomstig kleur- en materiaalgebruik. Ook komen in de nieuwere stallen details terug van de oude bebouwing, zoals de gedecoreerde daklijst aan de voorzijde. Er is één gebouw met een groene gevelelementen die detoneert (niet op foto). Dit gebouw is vanaf de weg niet waarneembaar.

Actieprogramma

Bijlage bij Versterken oeverwallen Oude Rijn in het Venster Bodegraven - Woerden;
inspiratieboek voor ruimtelijke kwaliteit
20 december 2011

• appm management consultants

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Acties	5
2.1	Bewustzijn	5
2.2	Kaders, regelgeving en handhaving	6
2.3	Inzet	8
2.4	Financiering	8
3	Organisatie en communicatie	9

1 Inleiding

Het gebied langs de Rijn tussen Bodegraven en Woerden is een gebied met grote landschappelijke kwaliteiten en een grote cultuurhistorische waarde. Tegelijkertijd zijn er verschillende ontwikkelingen gaande die deze kwaliteiten aantasten of bedreigen. Een voorbeeld hiervan is het slopen van karakteristieke boerderijen en het bouwen van boerderettes die niet passen in het gebied.

De opgave is hoe we de landschappelijke kwaliteiten in dit gebied kunnen behouden en versterken, ook bij nieuwe ontwikkelingen. Dit roept twee vragen op:

- Wat zijn die landschappelijke kwaliteiten en hoe kan je die behouden en versterken?
- Hoe stimuleren we de eigenaren van de erven, de bewoners en ondernemers, om bij de inrichting, de ontwikkeling en het beheer van hun gronden, en in het bijzonder hun erven, zorgvuldig om te gaan met deze landschappelijke kwaliteiten?

In relatie tot de eerste vraag is er een inhoudelijk plan gemaakt door landschapsarchitect Sabine Geerlings (het inspiratieboek). Dit rapport bevat een analyse van het landschap en geeft handvatten en inspiratie voor het zorgvuldig omgaan met de landschappelijke kenmerken en kwaliteiten. Het perceelsniveau staat hierbij centraal.

Bij de tweede vraag gaat om de bewoners in het gebied. In de zomer van 2011 heeft een gezelschap van bewoners, ondernemers, landschapsorganisaties en gemeenten zich over deze laatste vraag gebogen. Zij hebben gezamenlijk onderkend dat het allereerst noodzakelijk is om het bewustzijn van de landschappelijke kwaliteiten bij de mensen in het gebied te vergroten. Veel mensen realiseren zich niet wat de cultuurhistorische waarden zijn in het gebied. Daarnaast zou het aanscherpen van regelgeving een middel kunnen zijn om te voorkomen dat er onwenselijke dingen gebeuren. Ten slotte kan het helpen als er menskracht en middelen beschikbaar zijn om daadwerkelijk verbeterlagen uit te voeren.

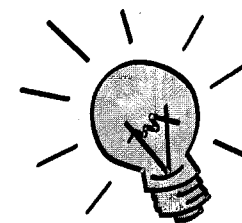
Op basis van deze gedachten heeft het gezelschap voorliggend actieprogramma opgesteld. Het omvat een overzicht van acties.

2 Acties

De doelstelling van het project is ervoor te zorgen dat grondeigenaren in het gebied de landschappelijke kwaliteiten op en rond hun erf behouden dan wel versterken. Hiertoe zijn acties geformuleerd, die kunnen worden onderverdeeld in vier categorieën:

- Brengen van **bewustzijn** bij de bewoners en ondernemers, door mensen wat te leren over de cultuurhistorische en landschappelijke waarden, stimuleren we hen om hier zorgvuldig mee om te gaan.
- Bepalen van **kaders, regelgeving en handhaving**. Het beschermen van de kwaliteiten in het gebied en stimuleren van nieuwe kwaliteit, kan mede worden bereikt door kaders, regelgeving en handhaving vanuit de gemeenten.
- **Inzet** van mensen die actief de handen uit de mouwen steken, denk aan bijvoorbeeld het onderhoud van erfbeplanting.
- **Financiering** verkrijgen om de acties uit te voeren.

Elk bovenstaande type actie wordt onderstaand verder uitgewerkt.

2.1 Bewustzijn

Om bij de bewoners in het gebied bewustzijn te creëren van cultuurhistorische waarden en landschappelijke kwaliteiten, hebben we vier acties benoemd:

Actie B1. Folder

De folder informeert de huidige bewoners en potentiële nieuwe bewoners en ontwikkelaars in het gebied over wat landschappelijke kwaliteiten in het gebied zijn en hoe deze behouden en versterkt kunnen worden. Het gaat om concrete handvatten en voorbeelden voor de bewoners. De folder moet aansprekend, kort, bondig en beeldend worden. Voor meer gedetailleerde informatie wordt in de folder verwezen naar de website van de gemeentes (zie actie B4), de landschapsorganisaties en bewoners.

We verspreiden de folder op plaatsen in het gebied waar veel bewoners komen en waar veel mensen komen die geïnteresseerd/voornemens zijn om in het gebied te gaan wonen. Dit zijn bijvoorbeeld het gemeenteloket, het kantoor van de makelaardij, aannemerij etc. Daarnaast maakt het deel uit van een welkomstpakket voor nieuwe bewoners.

Wanneer?	Gereed
Wie?	Landschapsarchitect Sabine Geerlings, Frank van Vliet en Anne Verschraagen van APPM.

Actie B2. Open dag in het gebied, vergelijkbaar met 'verlichte boerderijenroute'.
Bewoners organiseren een dag, mogelijk een fietstocht op de nationale fietsdag of in relatie tot een andere georganiseerde dag, langs interessante erven in het gebied. Betrokkenen bewoners stellen hun erven/boerderijen hiervoor open. De open dag/ fietstocht grijpen we aan om mensen te enthousiasmeren, te leren over

landschappelijke kenmerken en kwaliteiten en bewust te laten kijken naar het landschap. Door de kinderen uit het gebied hiervoor ook enthousiast te maken, willen we ook hun ouders en de omgeving bereiken. Dit kan door bijvoorbeeld een speurtocht met vragen uit te schrijven ('waarom heet het een jaagpad?') of een wedstrijd in het leven te roepen. Dit zou ook kunnen als apart schoolproject, als onderdeel van een lespakket. Naast het informeren en enthousiasmeren, biedt de organisatie van deze dag ook een aanknopingspunt om bewoners in het gebied te benaderen over dit onderwerp.

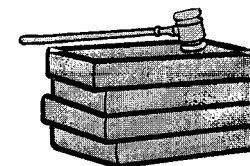
In de aanloop naar deze dag wordt een bijeenkomst voor bewoners in het gebied georganiseerd. Om contact te leggen en contactgegevens te verzamelen van geïnteresseerden in het gebied en om meer bewoners te enthousiasmeren.

Wanneer? Bewonersbijeenkomst in feb/maart 2012, vooruitlopend op ervendag.
Wie? Op initiatief van Piet Hulst, met een clubje bewoners vanuit verschillende plaatsen in het gebied.

Actie B3. Website

Een pagina op de websites van de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk en Woerden informeert over het project "Versterken oeverwallen Oude Rijn in het Venster Bodegraven-Woerden". Hier zal een link op staan naar het inhoudelijk plan en relevante en interessante websites voor geïnteresseerden. Om de pagina wel vindbaar te maken is een link vanaf de homepage van de website gewenst.

Wanneer? wanneer het inspiratieboek vastgesteld is (januari 2012)
Wie? Gemeenten Woerden en Bodegraven-Reeuwijk

2.2 Kaders, regelgeving en handhaving

Kaders, regelgeving en handhaving hebben we in vier stukken onderverdeeld:

Actie R1. Ruimtelijke kaders: Hoe nemen we de kaders uit het inhoudelijk plan op in de gemeentelijke regelgeving?

Antwoord gemeenten:

Het inspiratieboek wordt aan de colleges van Burgemeester en Wethouders voorgelegd en voorgesteld zal worden om bij de herziening van het bestemmingsplan naar het boek te verwijzen als referentiekader. Wanneer de regels van het bestemmingsplan eisen stellen aan de landschappelijke inpassing, kan met het inspiratieboek (referentiebeeld) bepaald worden of aan deze voorwaarde wordt voldaan. Daarnaast wordt landschappelijk inpassing onder de aandacht gebracht bij vooroverleg en bij haalbaarheidsverzoeken en verzoeken om af te wijken van het bestemmingsplan. Bij nieuwe (projectmatige) ontwikkelingen zal het inspiratieboek belangrijke input vormen voor de stedenbouwkundige en landschappelijke randvoorwaarden. Ook intern is het een bruikbare handleiding om keuzes te maken in de advisering. Het inspiratieboek vormt geen extra aanvulling op het landschapsbeleid in Woerden, deze zijn al opgenomen in het Landschaps Ontwikkelings Plan (LOP), dat dit jaar is vastgesteld. Dit is destijds afgestemd.

Actie R2. Bescherming panden: Wat doen de gemeenten om beeldbepalende en kenmerkende gebouwen te behouden? (evt in relatie tot de monumentenstatus, gebruik WELMON, dorpsgezicht etc.)

Antwoorden gemeenten:

Gemeente Woerden: De gemeente stimuleert het behoud van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing door extra gebruiksmogelijkheden te bieden. Deze extra gebruiksmogelijkheden zijn in het bestemmingsplan opgenomen (dmv afwijken).

De extra gebruiksmogelijkheden vervallen bij sloop. Een uitzondering daarop is als het gebouw in zeer slechte bouwkundige staat verkeert. Dan is met afwijking herbouw toegestaan. In het geval van een cultuurhistorisch waardevol bijgebouw wordt een inspanningsverplichting van de aanvrager verwacht. De inspanningsverplichting heeft ook betrekking op inrichting van het perceel en het investeren in het verhogen van de landschappelijk kwaliteit.

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk: Een mogelijk voorstel is om voor de oeverwallen de MIP panden (inventarisatie karakteristieke bebouwing) dezelfde status te geven als bij de MIP-panden in de kern Bodegraven. Dit maakt het bijvoorbeeld mogelijk dat alleen een sloopvergunning wordt verstrekt als kan worden aangetoond dat een gebouw niet meer levensvatbaar is.

Actie R3. Toestaan ontwikkelingen: Welke activiteit wordt wel/niet toegestaan in het buitengebied (in lijn met inhoudelijk plan), aansluitend bij ontwikkelingen en wensen van deze tijd? Bijvoorbeeld: hoe gaan we om met vrijkomende agrarische bebouwing, wat is wel/niet toegestaan? (vraag aan gemeenten)

Antwoorden gemeenten:

Gemeente Woerden: De activiteiten zijn te vinden in artikel 35.5 van het bestemmingsplan landelijk gebied Woerden, Kamerik, Zegveld (teveel om hier op te sommen. Het bestemmingsplan is digitaal te raadplegen of anders vragen via het omgevingsloket van de Gemeente Woerden).

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk: De meeste ontwikkelingen moeten het landschappelijk beeld versterken. Dit zijn met name agrarische functies. Daarnaast zijn ook kleinschalige functies zoals wonen en recreatieve functies in het lint zeker denkbaar.

Nieuwe ontwikkelingen zijn zeker in het gebied denkbaar, mits ze aansluiten bij het karakter van het lint (kleinschalig).

Actie R4. Aanpassing Ruimte voor Ruimte regeling: Alleen toestemming voor het gebruik van de regeling als nieuwe bebouwing aansluit bij een kern en niet wordt teruggebouwd op plekken waar bebouwing is gesloopt? Daarnaast is een voorstel om ontwikkelrechten verhandelbaar te maken, zoals in een aantal andere gebieden al het geval is. (vraag aan gemeenten)

Antwoorden gemeenten:

Gemeente Woerden: De gemeente heeft geen locaties beschikbaar voor bouwen aansluitend aan de kern. Uitgangspunt is bouwen binnen het bestaand bouwvlak van een voormalig (agrarisch) bedrijf. Soms kan dit naast de bestaande woning. Als dit niet het geval is wordt meestal achter de bestaande woning gebouwd. Ontwikkelingsrechten zijn op zich verhandelbaar. Voorwaarde is dat minimaal 250m² op een bepaald perceel gesloopt wordt. Op deze wijze is het mogelijk om ook in een ander gebied een ruimte voor ruimte woning te realiseren. Uitgangspunt blijft echter dat de ruimte voor ruimte woning wordt gerealiseerd in een bestaand bouwvlak c.q. bestemmingsvlak met bouwrechten.

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk:

De voormalige gemeente Reeuwijk maakte van een dergelijke databank gebruik. Wegens mindere ervaringen, wordt deze databank niet meer met nieuwe verzoeken aangevuld en is het de bedoeling dat deze bank uiteindelijk wordt opgeheven. Een beter voorstel is dat nieuwe ontwikkelingen in het betreffende gebied (nog) beter moeten aansluiten bij de uitgangspunten van het slagenlandschap en de bebouwingsstructuur ter plaatse. Ook de inrichting van het betreffende perceel, niet alleen de bebouwing, draagt hieraan bij. Dit komt in het huidige gemeentelijk beleid nog onvoldoende terug. Dit zou in het vervolg bij nieuwe verzoeken en ontwikkelingen in het gebied meer aandacht kunnen krijgen. In Woerden vallen deze aanvragen binnen het bestemmingsplan, terwijl deze in Bodegraven buitenplannen moeten worden geregeld. In deze laatste situatie kun je als gemeente beter het voortouw nemen.

2.3 Inzet

Inzet gaat om de actieve inzet van mensen. Hiervoor zijn twee acties benoemd:

Actie I1. Bewoners bekend maken met beheer- en onderhoudsploegen en landschapserfadvies van Landschapserfgoed Utrecht en Landschapsbeheer Zuid-Holland.

Beheerploegen van vrijwilligers kunnen tegen beperkte betaling zorgen voor onderhoud van uw erf. Er kan ook gebruik gemaakt worden van machines van de organisaties.

De actie bestaat uit het inzichtelijk maken van de mogelijkheden die deze organisaties bieden, en dit bekend maken in het gebied. Een overzicht wordt gemaakt door Landschapsbeheer Zuid-Holland en Landschap Erfgoed Utrecht, waarnaar wordt verwezen op de website.

Wanneer? Sterk aan veranderingen onderhevig- informatie bij Johan Bezemer (LZH) en René Langedijk (LEU)
Wie? Johan Bezemer (LZH) en René Langedijk (LEU)

Actie I2. Landschapswerkdagen voor vrijwilligers organiseren, gekoppeld aan een bestaande vrijwilligersgroep of dag zoals de Natuurwerkdag. Landschapsbeheer Zuid-Holland heeft mogelijkheden om die te organiseren en vraagt om twee bewoners die hierover willen meedenken. Johan Bezemer benadert hiervoor de groep van bewoners.

Wanneer? N.t.b.
Wie? Johan Bezemer (LZH)

2.4 Financiering

Om de acties te financieren, inventariseren we mogelijkheden van:

Actie F1. Subsidies

Het voormalige Ministerie van VROM heeft een overzicht van subsidies en financieringsregelingen opgesteld. Interessant is te weten welke hiervan nog actueel en inzetbaar zijn.

Wanneer? Gereed (komt op websites gemeenten)
Wie? Frank van Vliet en Anne Verschraagen van APPM

F2. Sponsoring door lokale/ regionale bedrijven

Bedrijven zoals tuinentra zijn mogelijk geïnteresseerd om hun naam te verbinden en bij te dragen aan een dag die wordt georganiseerd over het gebied. Dit vraagt bij het organiseren van een dag om een actieve ronde langs de velden om sponsoren te werven.

Wanneer? N.t.b. - Mogelijk optie voor activiteiten
Wie? bewoners

3 Organisatie en communicatie

Er is door de betrokken bewoners overwogen om een vereniging door en voor bewoners op te richten. Vanuit de gedachte dat deze groep bewoners geen formele spreekbuis namens het gebied wil vormen, kiezen zij ervoor om zonder formele organisatievorm als comité van actieve bewoners met elkaar aan de slag te gaan met de organisatie van activiteiten. Voor eventuele benodigde ondersteuning (bijvoorbeeld publiciteit) kunnen zij zich richten tot Jeffrey van Kronenburg namens de gemeente Bodegraven-Reeuwijk (0172 – 522 725, jvankronenburg@bodegraven-reeuwijk.nl) en Bart Visser en/of Alex Lacroix van de gemeente Woerden (0348 428369, visser.b@woerden.nl, lacroix.a@woerden.nl).

Aanbevelingen na projectafroding

Bijlage bij Versterken oeverwallen Oude Rijn in het Venster Bodegraven - Woerden; inspiratieboek voor ruimtelijke kwaliteit
20 december 2011

Aanleiding

Het project 'Versterken oeverwallen Bodegraven-Woerden' is gericht op het behoud en het versterken van de landschappelijke kwaliteiten van de oeverwallen van de Oude Rijn tussen Bodegraven en Woerden.

Een inspiratieboek is opgesteld door landschapsarchitect Sabine Geerlings met inhoudelijke aanbevelingen ten aanzien van het behoud en de versterking van de landschappelijke kwaliteiten. Onder begeleiding van Frank van Vliet en Anne Verschraagen van APPM is met bewoners een actieprogramma opgesteld, om (ook andere) bewoners bewust te maken, te motiveren en activeren voor het behoud en de versterking van het gebied. Als onderdeel daarvan is een folder gemaakt ter verspreiding onder (nieuwe) bewoners.

Het project dat door Sabine Geerlings landschapsarchitectuur en APPM is uitgevoerd, in opdracht van de gemeenten Woerden en Bodegraven-Reeuwijk, is afgerond met een bewonersbijeenkomst op 19 december 2011. Om de resultaten van het project effectief in te zetten, op korte en lange termijn, doen we onderstaand hiervoor een aantal aanbevelingen aan beide opdrachtgevende gemeenten.

Sabine Geerlings landschapsarchitectuur

Aanbevelingen ten aanzien van de verankering in gemeentelijk beleid

1. Koppeling Inspiratieboek met bestemmingsplan en/of Welstandsnota

Veranker de kaders uit het inspiratieboek in nieuw op te stellen of te herziene bestemmingsplannen en de welstandsnota, zodat deze kaders niet vervagen, maar ingezet kunnen worden om daadwerkelijk te sturen op het behoud en de versterking van landschappelijke kwaliteit.

2. Nieuwe ontwikkeling samen met versterking van landschappelijke kwaliteit

Leg vast in beleidskaders dat nieuwe ontwikkelingen in het gebied samen moeten gaan met het behoud en/of de versterking van de landschappelijke waarden van het gebied. Bewoners en ondernemers worden hierdoor uitgedaagd om over de landschappelijke kwaliteiten na te denken wanneer zij een nieuw plan willen indienen bij de gemeente. Bovendien raken de initiatiefnemer en gemeente/provincie in een vroeg stadium met elkaar hierover in gesprek; dit biedt kansen voor de gemeenten om inbreng te leveren in de totstandkoming van het plan.

3. Geef informatie en inspiratie in een vroeg stadium van een plan

Maak het landschap kaderstellend voor de opzet van erf en bebouwing. Stimuleer of verplicht initiatiefnemers van nieuwe ontwikkelingen in het gebied tot de inzet van ontwerpers (architecten, landschapsarchitecten en/of ervenconsult) met kennis van het gebied. Toets een plan wanneer dit voldoende onderbouwd en uitgewerkt is, ten aanzien van landschap, erfinrichting en bouwplannen.

4. Bescherming historische panden

De historische boerderijen dragen veel bij aan het karakter van het gebied. Om deze te kunnen behouden, is van belang om deze panden te beschermen met een formele status (waar dit nog niet het geval is), zodat sloopvergunningen hierop afgewezen kunnen worden. Vanwege het grote aantal historische panden, en belang om dit grote aantal te beschermen, vraagt dit mogelijk om een inventarisatie. Koppel dit overzicht van beschermde gebouwen (mogelijk voor

Bodegraven-Reeuwijk de gebouwenlijst van het Monumenten Inventarisatie Project) aan het bestemmingsplan om de formele status te geven en hierop te kunnen handhaven.

5. Verspreiding van de documenten binnen de gemeentelijke (en provinciale) organisatie

Verspreiding van de documenten onder de diverse afdelingen, zoals Beheer, Vergunningen, Ruimtelijke Ontwikkeling, Openbare ruimte, Monumentencommissie en Welstand.

Aanbevelingen ten aanzien van het enthousiasmeren van en samenwerken met bewoners

6. Betrokkenheid bij actieve bewoners

Een groep bewoners wil zich actief inzetten voor het gebied. Om deze motivatie te behouden en te versterken, is het belangrijk dat gemeenten betrokken blijven en waar mogelijk de actieve bewoners ondersteunen. Dit kan door de actieve bewoners een budget mee te geven die zij aan activiteiten voor het gebied kunnen besteden. Dit kan daarbij door, wanneer bewoners hierom vragen, te ondersteunen door bijvoorbeeld te communiceren over activiteiten vanuit de gemeente.

7. Zichtbare, toegankelijke en actuele informatie naar bewoners

De gemeenten spelen een belangrijke rol in de verspreiding van de informatie die in dit project is opgesteld. Zorg, in lijn met het actieprogramma, voor een zichtbare plaats op de websites van beide gemeenten om de informatie uit de folder goed leesbaar te plaatsen. Verzorg hierbij een webversie van het inspiratieboek, of bied hierbij het inspiratieboek aan (indien noodzakelijk, tegen kostprijs). Waar informatie onderhevig is aan verandering, verwijst naar de websites of organisaties waar de informatie daadwerkelijk wordt geactualiseerd. De opgestelde subsidielijst is bijvoorbeeld sterk aan verandering onderhevig; subsidies gaan veelal vervallen of veranderen in 2012. Verwijs daarom per subsidiemogelijkheid naar de organisatie die de actuele status van de subsidie kent. Verspreid de folder bij de gemeentenbalies en op andere relevante plaatsen. Daarbij is het goed en leuk om regelmatig een artikel te plaatsen over dit onderwerp in lokale media, en te verwijzen naar het inspiratieboek en de folder.

INTERESSE?

In deze folder leest u een gedeelte uit het inspiratieboek "Versterken oeverwallen Oude Rijn in het Venster Bodegraven-Woerden", dat gaat over het behouden en het versterken van de landschappelijke kwaliteiten. U kunt het volledige boek in pdf-vorm downloaden van de websites van de gemeenten Woerden en Bodegraven-Reeuwijk:
www.woerden.nl/secure/default/Dorpenenwijken/
www.bodegraven-reeuwijk.nl
Op deze websites vindt u tevens een lijst met subsidiemogelijkheden.

Voor meer informatie kunt u ook terecht bij:

- **Landschapsbeheer Zuid-Holland:** voor beplantings-, inrichtings- en beheeradviezen voor streekeigen erven of tuinen.
www.landschapsbeheerzuidholland.nl
tel. 0182 68 36 66
- **Landschap Erfgoed Utrecht:** voor advies en ondersteuning over erfgoed, en voor de uitvoering van beheerwerk.
www.landschaperfgoedutrecht.nl
www.ervenvanutrecht.nl
tel. 030 220 55 34
- **De Stichting Hugo Kotestein:** heeft ten doel bewaring van beeldbepalende of monumentale elementen in stad en landschap.
www.hugokotestein.nl
tel. 0348 40 12 52
- **Hoogheemraadschap Rijnland (Bodegraven):** stimulering natuurvriendelijke oevers en extra open water.
www.rijnland.net
tel. 071-3063063
- **Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (Woerden):** stimulering natuurvriendelijke oevers en extra open water.
www.hdsr.nl
tel. 030-634 57 00

Gemeente Bodegraven Reeuwijk

gemeente
WOERDEN

provincie
ZUID HOLLAND

provincie :: **Utrecht**

Behoud van de schoonheid van de Oude Rijnzone tussen Woerden en Bodegraven

MAAK UW ERF GOED

Deze folder is opgesteld door
Sabine Geertjens landschapsarchitectuur
in samenwerking met APPM Management Consultants
in opdracht van de gemeenten Woerden en
Bodegraven-Reeuwijk, 2011

Dit project is mogelijk gemaakt door financiële steun
van de provincies Zuid-Holland en Utrecht.

INSPIRATIE VOOR ERFINRICHTING EN NIEUWE BEBOUWING

Woont u aan de Oude Rijn tussen Bodegraven of Woerden? Of gaat u in dit prachtige gebied wonen?

Lees dan in deze folder wat u kunt doen om de bijzondere landschappelijke kwaliteiten van dit gebied te behouden en te versterken.

- Heeft u bijvoorbeeld plannen voor de ontwikkeling van uw bedrijf of woning,
 - wilt u een woning bouwen,
 - de inrichting van uw erf of tuin veranderen,
 - uw leefomgeving mooier maken?
- Draag hiermee bij aan het unieke landschap van de Oude Rijn! Immers, met elke schuur, woning, sloot, boom of tuin wordt aan het landschap gebouwd.

Hoe ziet dit unieke landschap aan weerszijden van de Oude Rijn eruit?

De Oude Rijnzone tussen Woerden en Bodegraven bestaat uit hoge gronden -de zogenaamde oeverwallen- met boerderijlinten aan weerszijden van de Oude Rijn. Daarachter ligt het uitgestrekte veenweidegebied. Er is een heel mooi ruimtelijk contrast aanwezig tussen het lommerrijke, besloten en afwisselende landschap aan de Oude Rijn en de grote openheid met de lange rechte sloten van het veenweidegebied. De verkaveling van het veenweidegebied is nog grotendeels oorspronkelijk en ook de boerderijlinten hebben een grote cultuurhistorische waarde. In deze boerderijlinten zijn nog veel monumentale of karakteristieke boerderijen aanwezig.

Mooie, karakteristieke plekken

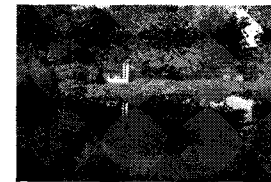

WAAR OP LETTEN BIJ HET AANPASSEN VAN UW ERF?

Gebiedseigen en gebiedsvreemde situaties aan de rivieroever

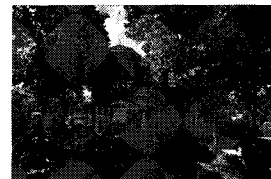
Kleinschalige bouwvolumes met ruimte eromheen voor grote bomen.

Grote bomen en natuurlijke oevers.

Een waterinham maakt de Oude Rijn vanaf de weg sterker beleefbaar

De voorzijde aan de weg is de representatieve voorzijde. Grote bomen en gras vormen een mooi gezicht naar de weg. Verharding wordt beperkt.

Deze woning heeft een tweede, meer informele, voorzijde aan het jaagpad. De beplanting en de gevel met ramen en een deur zorgen hiervoor.

De bebouwing aan de rivieroever is veel kleinschaliger en meer verfijnd dan de bebouwing in het boerderijlint. Dit uit zich bijvoorbeeld in aanbouwen of een geknikt dakvlak.

Ongewenst: Deze bebouwing heeft geen relatie met de rivier en voegt er geen kwaliteit aan toe.

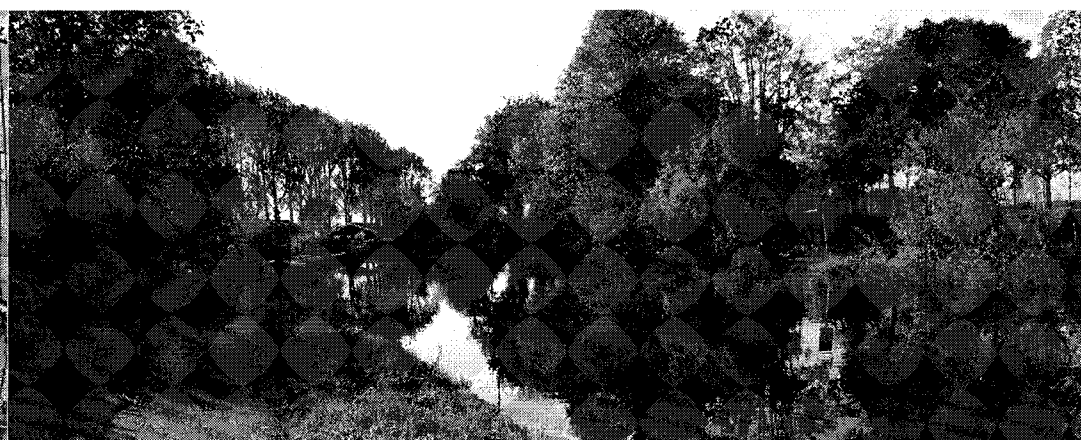

Ongewenst: 'Boerderettes' hebben gewoonlijk niet de pure vormgeving die kenmerkend is voor boerderijen. Ook komen ze veel voor aan de rivier, waar oorspronkelijk helemaal geen boerderijen stonden.

Ongewenst: Een reeks van vrijstaande, vrijwel identieke gebouwen past niet in het buitengebied. Deze gebouwen zijn ook hoger en lichter van kleur dan kenmerkend is in dit gebied.

Historische topografische kaart van ca. 1900

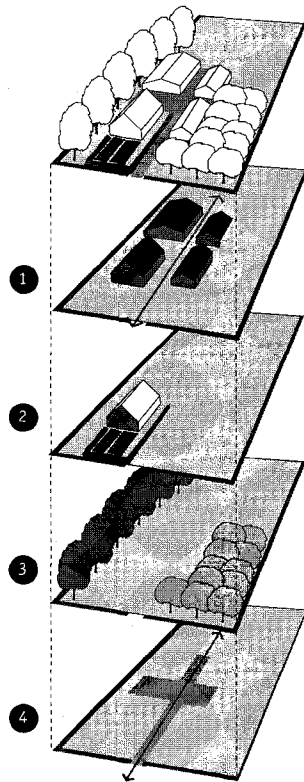
WAT IS EEN KARAKTERISTIEK ERF IN HET BOERDERIJLINT?

Op de overgang van hoge gronden - de oeverwallen van de Oude Rijn - naar lage gronden, bevinden zich de erven met (voormalige) boerderijen. De boerderijen liggen dus niet aan de rivierzijde van de weg, maar aan de zijde van het grote open weidegebied. De bouwkvallen zijn hier langgerekt en omgeven door sloten. De bebouwing op de boerderijerven bestaat uit hoofd- en bijgebouwen.

Boerderijerf

De karakteristieke opbouw van boerderijerven is als volgt:

1. **Bebouwing**
 - de hoofdrichting van de bebouwing is de lengterichting van het slotenpatroon
 - het hoofdgebouw staat dichterbij de weg dan de bijgebouwen
 - de gebouwen vormen een samenhangend geheel, door verwantschap in vorm, kleur- en materiaalgebruik en doordat ze dicht bij elkaar staan
2. **Voorerf**
 - representatieve, "pronk"-voorzijde, maar ook een mooi aanzien vanaf de andere kanten
 - siertuin aan de weg, zo min mogelijk verharding
 - het hoofdgebouw is hoger en heeft meer detail (zoals ramen, versiering in daklijst en metselwerk) dan de bijgebouwen
3. **Beplanting zijkant en achterkant perceel**
 - moestuin
 - boomgaard
 - beplanting langs de rand van het perceel
4. **Toegangsweg en verkeersruimte op het erf**
 - smalle toegangsweg die naar het midden van het erf leidt
 - verkeersruimte zoveel mogelijk uit het zicht
 - via de toegangsweg een doorzicht naar het achterland

WAAR OP LETTEN BIJ HET AANPASSEN VAN UW ERF?

Gebiedseigen en gebiedsvreemde situaties in het boerderijlint

De boomgaard vormt een mooie overgang tussen erf en landschap en past bij de relatief droge gronden van de oeverwallen.

Het gras, de watergang, de grote bomen en de haag bij de entree zorgen voor een mooi, groen en transparant beeld aan de weg.

Dit pad leidt naar een erf op een oude kreekkrug. De beplanting versterkt de beleefbaarheid van de kreekkrug.

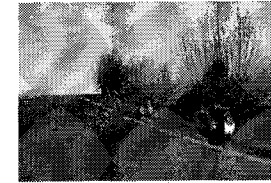
De hoofdrichting van de bebouwing is in de lengterichting van het perceel. Het hoofdgebouw staat dichterbij de weg dan de bijgebouwen. De bebouwing heeft een sterke, eenvoudige hoofdvorm en grote steile dakvlakken.

Via de toegangsweg is een doorzicht tussen de gebouwen door naar het open weidegebied.

Eigentijdse bebouwing kan passen in het landschap zolang aangesloten wordt op de kenmerken van de oude bebouwing: eenvoudige hoofdvorm, grote steile dakvlakken, aandacht voor details, ingetogenheid in vorm en materiaalgebruik.

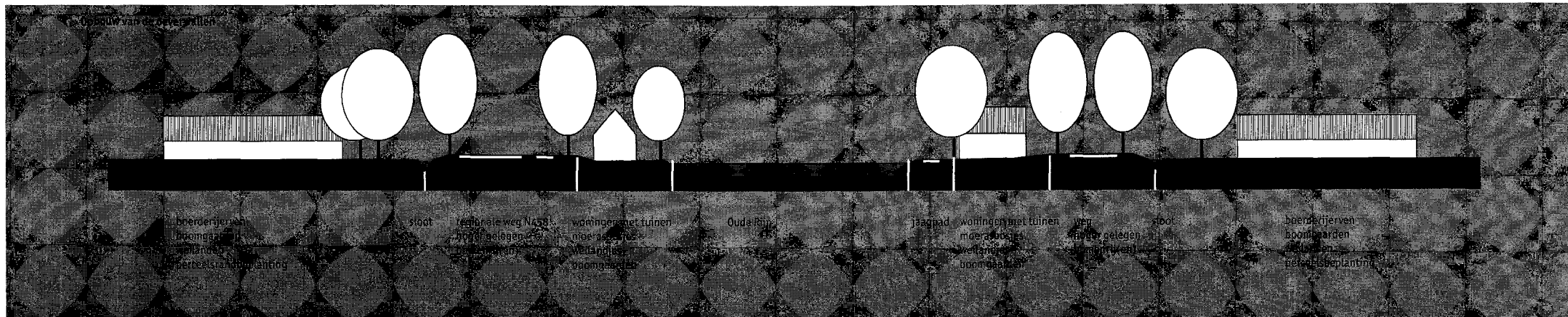
Een bomenrij of houtsingel kan worden toegepast langs perceelsranden.

Ongewenst: Door het vrijwel ontbreken van perceelsrandbeplanting is deze bebouwing te dominant aanwezig in het landschap.

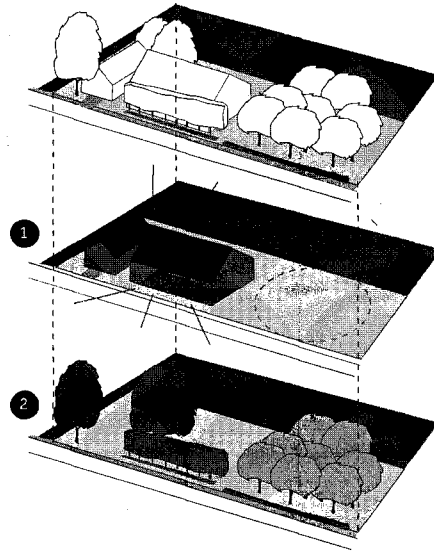

Ongewenst: De paardenbak zorgt hier voor een rommelig beeld en doet afbreuk aan het vrije doorzicht vanaf de weg naar het weidegebied. Deze liever tussen of achter de bebouwing plaatsen.

WAT IS EEN KARAKTERISTIEK ERF AAN DE RIVIEROEVER?

Kleinschalige dorpse woonbebouwing komt van oudsher direct aan de oevers van de Oude Rijn en aan het jaagpad voor. Dit geldt ook voor enkele grote industriële of bedrijfsmatige gebouwen. De bebouwing en tuinen hebben een sterke relatie met het water. De ligging aan de rivier wordt zoveel mogelijk benut, bijvoorbeeld door grote ramen aan de rivierzijde van het gebouw, zicht vanuit de tuin op het water of een waterinham met een aanlegplaats voor een boot. De schaal van de dorpse woonbebouwing is veel kleiner dan die van de boerderijerven. Ook bij nieuwe bebouwing is het belangrijk dit onderscheid te maken: zo houdt de bebouwing aan de rivieroever duidelijk een eigen identiteit, die afwijkt van het boerderijlint aan de andere zijde van de weg.

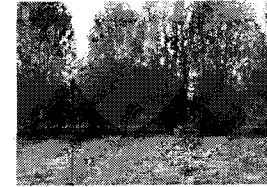
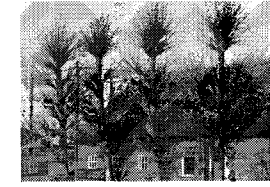
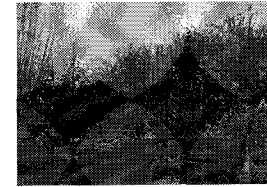
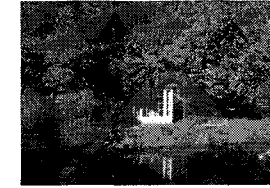
Woonerven aan de rivieroever of het jaagpad

Van oudsher zijn woonerven aan de rivieroever of het jaagpad als volgt opgebouwd

1. **Bebouwing**
 - er is veel ruimte rond of naast de bebouwing, zodat er vanaf de aangrenzende weg doorzichten zijn naar de Oude Rijn en er ruimte is voor bomen
 - representatieve ("pronk-") voorkant aan de weg en een mooi, groen aanzicht vanaf de rivierzijde
 - een compact hoofdgebouw (vaak met aanbouw) en maximaal één bijgebouw
2. **Een groen totaalbeeld**
 - grote bomen zoals wilg, els, es, linde en eik.
 - leilindes en een haag passen aan de voorzijde (wegzijde) van het huis
 - een boomgaard en/of moestuin naast het huis

WAAR OP LETTEN BIJ HET AANPASSEN VAN UW ERF?

Kleur- en materiaalgebruik en beplanting

Beplanting

Bomen leveren een belangrijke bijdrage aan de landschappelijke kwaliteit van het gebied. Kenmerkend zijn hoogstamboomgaarden, bomenrijen, houtsingels, hakhoutbosjes, leibomen en solitaire bomen. Streekeigen boomsoorten zijn: zwarte els, es, populier, veldesdoorn, schietwilg (ook als knotwilg), zomereik en fruitbomen. Kenmerkende soorten voor solitair (in voortuin) zijn: notenboom, kastanje, linde, es, esdoorn en eik.

Materialen bebouwing

Eenvoud in materiaalgebruik en natuurlijke materialen (hout, steen), met name in donkere bruin-zwarttinten, zijn kenmerkend. Vlakken met lichte kleuren zijn te zeer in het oogspringend in het landschap. De daken zijn meestal van (zwarte) dakpannen of riet. Voor schilderwerk worden donkere kleuren (zwart, donkerblauw, donkergroen) toegepast, vaak gecombineerd met witte accenten.

Bestratingmaterialen

Verhardingen van gebakken klinkers en grind passen op het voorerf en bij de dorpse bebouwing aan de rivieroever. Op het achtererf van de boerderijen hoort een meer sobere, functionele verharding van asfalt, beton of een puinverharding.

